

fuzinar

Leto XXVII

Ravne na Koroškem 13. aprila 1990

Št. 4

OB GOSPODARSKEM NAČRTU 1990

McKinsey na ravenski način

Lani smo skupaj z dislociranimi tozdi dosegli nekaj prek 149.000 t blagovne proizvodnje, za letos brez njih načrtujemo 150.000 t. Sicer pa vidimo naš napredek na naslednjih področjih: naše izdelke bi radi pocenili za 5 %, izmeček zmanjšali v primerjavi z lanskim za 10 %, prav tako za 10 % bi zmanjšali zastoje, krepko povečali delež nerjavnih in orodnih jekel ter zmanjšali število zaposlenih za 4 %.

Pri investicijah bomo dokončali in nadaljevali že začete proizvodne investicije. Sicer bomo investirali v manjše racionalizacije, v termično obdelavo, v informacijski sistem in v tiste projekte, ki zagotavljajo komercializacijo proizvodov.

Temu bi nekoliko poenostavljeno lahko rekli McKinsey na obroke oz. na ravenski način, saj so omenjeni odstotki, preračunani na cilje l. 1994, nižji od McKinseyevih, vendar žele-

zarna pač ni samo tovarna črne metalurgije, ampak zmeraj bolj tudi predelave. Tu pa se začena naša posebnost in še posebno naša vizija razvoja v prihodnosti.

Opazna je izrazita usmerjenost v Evropo na pragu novega tisočletja. Od tod trditev, da napredka ne bomo več sposobni graditi na celi fronti proizvodnje, ampak samo na najbolj propulzivnih vejah, pri katerih so izdelki blizu izdelkom visoke tehnologije. To so specialna in plemenita jekla, valji, noži, orodja, stiskalnice in prodaja znanja.

Zahtevam finalnih izdelkov počasi podrejamo velik del razvoja. V naš svet prihaja vse več novega znanja in novih strok. Doktrina prehoda iz

črne metalurgije v belo nam bo zagotovila tržno dovolj zanimiv razvoj obeh osnovnih proizvodnih panog – metalurgije in proizvodnega strojništva.

Seveda pa so bili poslovni cilji Železarne Ravne oblikovani s predpostavko, da bodo pogoji gospodarjenja normalni. Ker niso, moramo že sprejete cilje poslovanja razumeti kot dobra merila naših aktivnosti, ne pa kot kontrolne parametre uspešnosti ali neuspešnosti.

Stanje ob koncu 1. kvartala 1990 namreč ni dobro in nič ne kaže, da se bo kmalu izboljšalo. V državi primanjkuje denarja, zato so podjetja nelikvidna in stanje naročil za naše izdelke ni rožnato.

Preusmeritev v izvoz je delna rešitev. Preveč ne smemo izvažati, ker je dinar prevrednoten, manjka pa nam tudi za zahodni trg tržno zanimivih izdelkov. Ker smo naše kapacitete desetletja prilagajali domačemu trgu, se ne moremo preusmeriti čez noč.

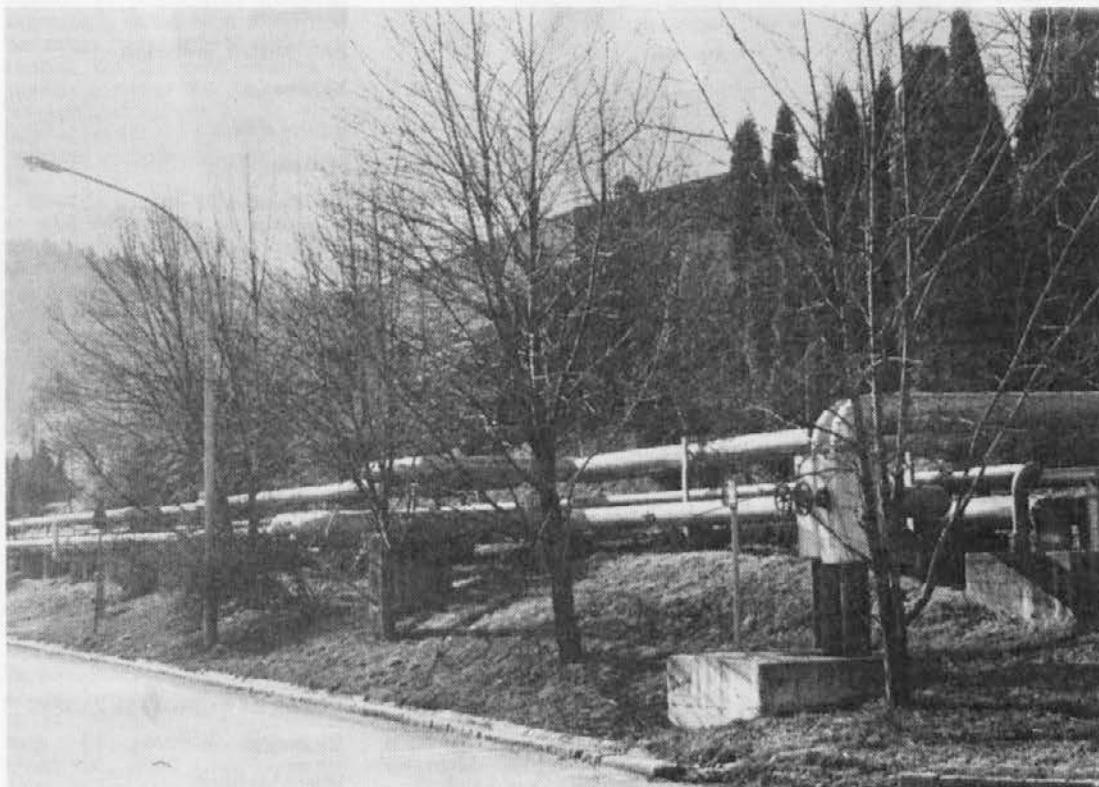
Nadaljnji vzrok naših težav so zamrznjene cene črne metalurgije ob hkratnem pritisku na večanje cen surovin, repromateriala in energije. Tudi rast življenjskih stroškov se ne sklada s cilji gospodarske reforme, zato se veča tudi pritisk za višanje plač, to pa ob manjši proizvodnji pomeni samo še dodatne obremenitve.

Vse, kar je zapisano v načrtu, sicer ne bo moglo biti uresničeno, toda v njem imamo kažipote in tudi vizijo poti v Evropo. Zato vemo, kje je naša prihodnost in kaj je treba narediti zanjo.

(Vir: gradivo za 2. sejo delavskega sveta)

IZ VSEBINE

Novi delavski svet
Kakerju drugi mandat
Zaostajamo za načrti
Oskrba z energenti v februarju
Metalurgija pred težkim obdobjem
Voda v železarni
Inovativnost v velikih podjetjih
Ali sem podjetnik
Napredovanje in razvoj zaposlenih
Izziv 1992
Smo na Ravnah ubrali pravo pot
Kaj smemo vedeti o bakru
Z računalništvom, izobraževanjem in vlaganji na višjo raven
Zelena Koroška danes in nikoli več
Od Pliberka do Traberka
Kadrovska gibanja
Polkovniku nima kdo pisati

NOVI DELAVSKI SVET

Na volitvah 6. marca 1990 smo v Železarni Ravne izvolili nov **delavski svet**, ki je odslej edini samoupravni organ podjetja. V njem je po sedem predstavnikov vsake poslovne enote (razen TDS) in po pet predstavnikov sektorjev in PE Turizem in družbeni standard, torej šteje skupno 70 članov.

Izvolili smo še **odbor samoupravne delavske kontrole** (v njem sta po dva delegata iz vsake PE oziroma sektorja) in **odbor za varstvo pravic delavcev** (vsaka PE ter tehnični sektor po enega člana, ostale enote po dve enega skupnega člana).

Od 5835 volilnih upravičencev jih je volilo 4.565 ali 78,2 % zaposlenih v Železarni Ravne.

Novi delavski svet je na svoji prvi, ustanovni seji 19. marca izvolil izmed treh kandidatov svojega predsednika in namestnika predsednika. **Predsednik** je ostal (bil je že v 2. polovici prejšnjega mandata) **Mirko Vošner**, njegov namestnik je postal **Alfonz Polajner**.

Na tej seji je delavski svet potrdil še listo kandidatov za **odbor za poslovanje** in za **odbor za kadrovske zadeve** ter za **disciplinsko komisijo**.

DELAVSKI SVET

PE Metalurgija

Anton Bošnik
Roman Lupuh
Mirko Marin
Janko Miklavc
Milena Modrijan
Dušan Posedi
Andrej Šumah

PE Jeklolivarna

Jože Breznik
Mitja Homan
Bernard Hovnik
Vid Mirkac
Hugo Osojnik
Jože Razdevšek
Vinko Škarlovnik

PE Armature

Beno Breznik
Jelka Grubelnik
Zdravko Pisnik
Jože Planinšič
Ivan Potočnik
Zdenko Topler
Jože Verhnjak

PE Stroji

Vinko Amon
Štefan Kamnik
Franc Pudgar
Silvo Ramšak
Ivan Razdevšek
Nikolaj Šonjak
Stanko Zibret

PE Obdelava

Anton Breznik
Jože Čas
Milan Enci
Branko Ferlin
Franc Gutman
Peter Jevšnikar
Robert Zmrzlak

PE Turizem in družbeni standard

Ljudmila Antonič
Stefka Bavčec
Boris Pešl
Pavel Štekl
Fanika Šuler

Sektor zagotavljanja kakovosti

Janez Paradiž
Mirko Pikalo
Jože Prednik

Branko Rožen
Zvonko Škegro

Sektor za razvoj

Boris Gumpot
Drago Horjak
Marija Krevh
Stanko Petovar
Kristijan Zalesnik

Komercialni sektor

Stanko Golob
Majda Gostenčnik
Irena Jež
Anton Petek
Peter Sterže

Tehniški sektor

Janez Miklavc
Benedikt Pandev
Alfonz Polajner
Roman Škrinjar
Anton Vučko

Ekonomsko-finančni sektor

Rezka Čiunik
Ludvika Enci
Drago Kerbev
Majda Lužnik
Tatjana Rožič

Organizacijsko-kadrovski sektor

Stojan Gerdej
Jože Jakob
Miran Kos
Bojan Kranjc
Mirko Vošner

ODBOR SAMOUPRAVNE DELAVSKE KONTROLE

Metalurgija

Franc Jesenek
Albin Stern

Jeklolivarna

Stanko Kovačič
Vinko Šuler

Armature

Milan Kolar
Štefan Smolar

Stroji

Helmut Jonke
Vlado Panjek

Obdelava

Jože Kacil
Božo Kupljen

Turizem in družbeni standard

Jože Mezner
Magda Prevorčič

Sektor zagotavljanja kakovosti

Franc Breg
Jože Lojen

Razvojni sektor

Emil Pušnik
Adrijan Zalesnik

Komercialni sektor

Tanja Gracelj
Jerica Zdovc

Tehniški sektor

Engelbert Cvetko
Ivana Čreslovnik

Ekonomsko-finančni sektor

Darinka Gradišnik

Vladimir Homan

Organizacijsko-kadrovski sektor

Miran Klančnik
Sonja Slemnik

ODBOR ZA VARSTVO PRAVIC DELAVCEV

Metalurgija

Milan Škafar

Jeklolivarna

Lucijan Krapež

Armature

Stanislav Šrajner

Stroji

Daniilo Burjak

Obdelava

Adolf Petrič

Tehnični sektor

Zdravko Burjak

Turizem in družbeni standard in organizacijsko-kadrovski sektor

Alenka Mičević

Sektor zagotavljanja kakovosti in razvojni sektor

Mihael Kokalj

Ekonomsko-finančni sektor in komercialni sektor

Ivan Koren

ODBOR ZA POSLOVANJE

Metalurgija

Janko Miklavc, predsednik

Jeklolivarna

Bernard Hovnik

Armature

Jože Planinšič

Stroji

Milan Košeljinik, nam. preds.

Obdelava

Peter Jevšnikar

Turizem in družbeni standard

Sonja Smolar

Razvojni sektor

Tatjana Gradišnik

Komercialni sektor

Valerija Mori

Ekonomsko-finančni sektor

Ludvika Enci

ODBOR ZA KADROVSKE ZADEVE

Metalurgija

Milena Modrijan

Jeklolivarna

Peter Rečnik

Armature

Janko Kolar

Obdelava

Anton Breznik

Sektor zagotavljanja kakovosti

Janez Paradiž, predsednik

Komercialni sektor

Irena Jež, nam. preds.

Tehniški sektor

Janez Miklavc

Ekonomsko-finančni sektor

Majda Lužnik

Organizacijsko-kadrovski sektor

Ivanka Prislan

DISCIPLINSKA KOMISIJA

Metalurgija

Stanislav Kompan
Oto Pur

Jeklolivarna

Radovan Krenker
Franc Vrečar

Armature

Zvonko Kukovec
Maks Mori

Obdelava

Peter Janko
Milan Ošep

Stroji

Andrej Mauhler
Stanko Strmčnik

Turizem in družbeni standard

Vera Kovač
Dragomirka Šave

Sektor zagotavljanja kakovosti

Hanika Čiunik
Alojz Merkač

Razvojni sektor

Anita Čebulj
Stanko Štosir

Komercialni sektor

Ivana Klančnik
Kristijan Senica

Tehniški sektor

Jože Kosmač
Franc Merzdovnik

Ekonomsko-finančni sektor

Magda Piko
Ester Vetter

Organizacijsko-kadrovski sektor

Beno Kotnik
Dragica Trost

IZ DELA SINDIKATA

REZULTATI VOLITEV

Na volitvah v sindikat 6. marca 1990 so kandidati prejeli naslednje odstotke glasov:

Branko Kaker, predsednik, 56,72 % (od skupnega števila volilnih upravičencev) oz. 71,24 % (od števila glasovalcev),

Franjo Kocen, podpredsednik, 56,95 % oz. 71,53 %,

Milenko Kobal, sekretar, 23,5 oz. 29,53 %,

Fanka Pušnik, kandidatka za sekretarko, 16,08 % oz. 20,19 %,

Jure Škudnik, kandidat za sekretarja, 27,08 %.

Skupaj je bilo 5691 volilnih upravičencev, glasovalo pa jih je 5431 oz. 79,6 %.

Po poslovnih enotah in sektorjih so bili rezultati naslednji:

– v Metalurgiji jih je od 1.377 upravičencev glasovalo 1086, za predsednika aktiva pa so izvolili edinega predlaganega kandidata **Dušana Posedija** iz Valjarne s 70,91 % glasov

– v Jeklolivarni jih je od 630 glasovalo 478, edini kandidat **Bernard Hovnik** je prejel 75,87 % glasov

– v Strojnih jih je od 567 glasovalo 409, od treh kandidatov je dobil **Jože Kolar** 41,92 % glasov, **Danilo Mongus** 10,93 in **Branko Pavlinič** 9,30 %

– v Obdelavi jih je od 888 glasovalo 709, **Darko Marinč** je prejel 38,06 % glasov, **Peter Metulj** pa 35,81 %.

– v Turizmu in družbenem standardu jih je od 126 glasovalo 100, **Franc Pisar** je prejel 61,90 %, **Boris Pešl** pa 15,08 % glasov

– v tehniškem sektorju jih je od 985 glasovalo 793, od predlaganih kandidatov pa je prejel **Alojz Lipovnik** 47,72 % glasov, **Anton Vušnik** pa 25,28 %

– v vseh drugih sektorjih (zagotavljanje kakovosti, razvojni, ekonomsko-finančni, komercialni in organizacijsko-kadrovski) jih je od skupnega števila 943 upravičencev glasovalo 798, edini kandidat **Branko Čuk** pa je bil v skupnem izvoljen z 78,01 % glasov.

Izvoljeni kandidati sestavljajo novo konferenco sindikata. Ta je imela ustanovni sestanek 13. marca. S tem in podpisom pogodbe o zagotavljanju prostorov, gmotnih in drugih možnosti za samostojno in neodvisno delo sindikata med sindikatom in poslovnim odborom, potrjene na delavskem svetu 2. marca, so ustvarjene formalne možnosti za nadaljnje delo svobodnega sindikata v železarni.

To je dobro za naprej, kljub temu pa je pri potegovanju črte pod volitve dobro to sindikalno dejanje v železarni še enkrat povzeti in izpostaviti nekatere njegove značilnosti.

Ko zdaj gledamo nazaj, lahko rečemo, da je bila osnovna značilnost teh volitev nepredvidljivost; tako časovna kot vsebinska.

Kar se časa oz. rokov tiče – terminski plan je bil narejen, a ga je začel podirati že kandidacijski postopek, saj ni trajal le od 5. novem-

bra do 8. decembra lani, kot je bilo predvideno, pač pa se je raztegnil še precej v december. Razlog za to je bila reorganizacija, saj zaposleni niso vedeli, kam bodo spadali po novem in kam bodo dejansko predlagali svoje ljudi. Ta kasnitev je zato že prinesla prvo prestavitev roka za dan volitev in na seji IO konference sindikata 8. januarja podaljšal mandat staremu vodstvu. Za naslednji dan volitev je bil določen začetek februarja, saj je bilo do takrat obljubljeno, da bodo dani pogoji za izvolitev predsednikov aktivov (da bodo oblikovane PE in sektorji). Novi rok je bil tako 22. februar, kar pa je bilo že tako blizu dnevu, določenemu za volitve v samoupravne organe,

Potem ko je Branko Kaker v mislih že večkrat pobral vse svoje stvari iz sindikalne pisarne v tisti stari bajti na začetku železarne, si je lahko 8. marca, nekaj čez trinajsto uro, spet krepko primaknil stol za pisalno mizo v isti pisarni. Spročili so mu namreč, da je na volitvah dobil potrebne glasove.

Začel je predsednikovati novi, drugi mandat: pri štirinidesetih starejši za tri leta, a predvsem bolj izkušen, s prakso iz sindikalnega dela, ki bi mu lahko bilo poslej – če ne bi bili drugačni časi – rutina. Pravočasno in dokaj pogosto bi skliceval sestanke izvršnega odbora konference, pa predsednike osnovnih organizacij, redno bi se udeleževal sestankov, na katere bi bil vabljen po funkciji, kot slavnostni govornik ali posebni gost bi kratko, jasno in glasno pozdravil kjerkoli zbrane, hodil bi po obratih in želel prisluhniti problemom, ki tarejo »njegove« delavce...

Toda danes niso časi rutin, ampak še pred leti sanjskih sprememb, ki so zdaj z vso silovitostjo butnile tudi ob Kakerja, počasi prodirale pa že vsa njegova prva tri leta. Dokler jih je bilo še malo, jih je spretno obvladoval: neustrašen, z dokazi, da se stanje njegovemu delavstvu slabša, in z neomajnim zaupanjem v te delavce je postal pojem pravega sindikalnega funkcionarja, seveda tudi s tisto značilnostjo teh, da tu in tam pozabijo medaljo obrniti še na drugo stran. A Kaker, sicer odločen, a ne trmoglav, je v teh štirih letih, ki so bila za sindikat prehodna leta osamosvajanja, vendar dajal vedeti, kaj ljudje mislijo in iznašal njihove zahteve na občini, v republiki, pred kratkim tudi v Beogradu – povsod zanj tako značilno: glasno, po domače, neučeno, z roko po mizi – vsekakor pozornost zbujajoče, zavedajoč se sicer, da včasih že na meji kulturnega, a žal – kot pravi – drugače ostanejo tisti, ki jim govorim, pa naj operiram še s takšnimi številkami in

da so se delegati na skupnem sestanku IO konference in predsedniki osnovnih organizacij odločili, da je racionalneje izvesti volitve skupaj. Čeprav je bila takrat za marsikoga takšna odločitev porazna, češ da bi bile častnejše samostojne sindikalne volitve, sedaj po vsem končanem – zaradi lepe udeležbe – lahko rečemo, da to ni bila slaba odločitev.

Vsebinsko pa so bile letošnje sindikalne volitve nepredvidljive zaradi dvojega. Najprej zato, ker so bile to svobodne, demokratične volitve z odprto listo oz. tam, kjer jih je kandidacijski postopek dal, z dvema ali več kandidati in se torej ni moglo vedeti, kdo bo zmagal, drugič pa so bile nepredvidljive zato, ker se je ravno v času pred dokončno določenim volilnim dnevom v železarni začela močno pojavljati alternativa – neodvisni sindikat. Šušljalo se je o množici simpatizerjev, ki bi seveda lahko spodnesla svobodni oz. Kakerjev sindikat. Toda – kot se da razbrati iz rezultatov volitev, saj so izvoljeni dobili lepe odstotke glasov, veliko

število podpisov, ki so jih zbrali aktivisti novega sindikata, očitno ni bilo število simpatizerjev z novim sindikatom, pač pa z zahtevami stavkovnega odbora Nožev in Orodjarne.

Kakorkoli – sindikalne volitve v železarni so kljub mnogim bojaznim, ki so se pojavljale v njihovem času, srečno končane. Seveda ostaja vprašanje, če bi bilo tako, če bi bili za vse funkcionarje protikandidati, vendar zdaj to ni pomembno.

Še kako pomemben pa bo za novo izvoljeni svobodni sindikat v železarni prihodnji čas. Ocenjevan bo z mnogih strani, najstrožji ocenjevalci pa bodo zagotovo prav tisti, ki so mu zdaj dali svoj glas. Če z delom svojega sindikata ne bodo zadovoljni, ga bodo zapustili in šli k drugemu, ki jih bo čakal z odprtimi rokami – pa še za istim plotom zna biti.

Zato novo izvoljenim sindikalnim funkcionarjem v železarni ne bo lahko. Zaželim jim uspešno delo.

H. Merkač

BRANKU KAKERJU DRUGI MANDAT

dokazi – gluhi. To je bilo gotovo hudo angažiranje predsednika, zato so toliko bolj boleli očitki, da s sindikatom ni kaj, najbolj očitki tistih, ki so tudi sami člani, za boljše delo organizacije pa ne storijo kaj. Kar dolgo potrpežljiv, a vendarle premalo de-

resda kar čez noč nekatere stvari drugače zastavi, a je še pravočasno uvidel, da tako ne bi šlo. In pravočasno je tudi uvidel, da so prepričevanja preživeta in da tudi pri sindikatu postaja pomembna ponudba, zelo odvisna od predsednika.

belokožen, je bil zato Kaker na hudih preizkušnjah, celo z napovedjo ostavke je že pričakal svoje najbližje sodelavce. Seveda mu je nikakor niso potrdili, saj je zanj našel le malenkostne razloge in se je dal pripraviti, da počaka na volitve, kjer mu bodo nadaljnjo usodo določili drugi, delavci. In so mu jo.

Zdaj zagotovo ve, da ima bazo za sabo. – To ga je postavilo na noge, po obdobju, ko je začel nastajati novi neodvisni sindikat in so mu vedno bolj obračali hrbet neproizvodni delavci v železarni. Vzrok: zamera, ker je na zahtevo baze pomagal ukiniti ustvarjalne naloge.

Na novo samozavesten je hotel

Ne gre dvomiti, da Kaker te ponudbe s svojimi izkušnjami, dovtetnostjo za drugačno, če je v splošnem interesu, in vsekakor tudi s pomočjo dobrih najbližjih sodelavcev ne bo sposoben ustvariti in je tudi uresničiti.

Ljudje pa bodo zagotovo izhajali samo iz ponudbe. Samokritičnega predsednika zato tudi obrnjeni hrbiti ne bodo smeli potreti, pač pa bodo le poziv k analizi lastnega dela. Na srečo to Kaker ve. Pa tudi to ve, da – če bi bilo drugače – ne bo več pospravljali svojih stvari le v mislih, ampak jih bo moral tudi zares.

H. Merkač

Zaostajamo za načrti

Stanje z naročili se še vedno ni kaj bistveno izboljšalo. Plan skupne proizvodnje smo v februarju dosegli 92,7 odst. Za 10.151 ton prodanih izdelkov smo izstavili računov za 189,6 milijona din, kar je v povprečju 19,15 din/kg. Od tega smo prodali na domačem trgu 8.949 ton ali za 151,4 milijona din, izvozili pa smo 1.202 toni ali za 38,2 milijona din, kar znaša nekaj prek 3,24 milijona dolarjev.

ZMERAJ ENAKE TEŽAVE

Jeklarna je plan presegla za 2,6 odst. Vsi osnovni agregati so bili zasedeni, posebnih večjih zastojev ni bilo. Še vedno pa je veliko napadnih raztalitev zaradi slabo sortirane vložka. Na zalogo je bilo tako izdelanih prek 426 ton ingotov. Drugih večjih problemov ni bilo.

V Valjarni so za planom zaostali 11,9 odst. Največ problemov je zaradi pogostih menjav valjev in priprav proge zaradi razdrobljenosti programa.

Uspešnejši so bili v Kovačnici, saj so plan presegli za 2,7 odst. Naročil je trenutno še, vendar primanjkuje ustreznih naročil za kovaški stroj in 1.800 t stiskalnice, tako da je zelo oteženo racionalno planiranje šarž. Dostava vložka iz jeklarne je potekala zadovoljivo. Problemi so nastali le pri vložku za avtomatsko kovačnico, saj zaradi čestih okvar boforsa v jeklarni vložka niso dobivali po predvidenem programu.

Ob nepravčasni dobavi vložka, pomanjkanju naročil ter ob raznih drugih motnjah so v Jeklovleku dosegli plan le 51,4 odst. PE Jekloli-varna je zaradi pomanjkanja naročil tudi v februarju zelo zaostala za planom. Proizvodnja je bila dosežena le 66,9 odst.

PE Strojji so dosegli proizvodnjo 97,6 odst. Še vedno je največji problem izpolnjevanje zahtevanih dobavnih rokov v strojogradnji. Zasedenost kapacitet je primerna, tako da doseganje plana ne bi smelo biti vprašljivo.

V PE Obdelava je primanjkovalo naročil predvsem v Orodjarni in Pnevmatiki. Nože pesti enostranski asortiment. Posledica je pomanjkanje kapacitet za brušenje. Na asortiment se navezuje tudi nekontinuirana proizvodnja. Do izpada pa je prišlo tudi pri kaljenju. Vzmetarna je imela težave s kovicami, ležajnimi pušami in nepravčasno dobavo vložka.

PRODAJA NA DOMAČEM TRGU

V PE Metalurgija še vedno ni dovolj naročil. Najbolje so trenutno z naročili zasedeni v Kovačnici, in to za 2,6 meseca, medtem ko imajo v Valjarni naročil za 1,6 meseca, v Jeklovleku za 1,8 meseca. Na mesečno prodajo v jeklovleku precej vpliva redna oskrba vložka iz Valjarne.

Najbolj primanjkuje naročil v PE Jekloli-varna, saj so količinski plan dosegli le 39,0 odst., v kumulativni 47,7 odst.

PE Strojji so na domačem trgu dosegli 93,9 odst. količinske prodaje, vrednostno pa le 61,6 odst. Do teh finančnih razlik je prišlo predvsem zaradi tega, ker naročnik INA Zagreb zaradi zamujenih dobavnih rokov noče priznati novih cen (cene so iz avgusta '89). Zadeva je v končni fazi dogovarjanja in so upi, da nam to razliko priznajo. Zasedenost z naročili se rahlo izboljšuje.

Kljub veliki angažiranosti na trgu rezultatov pri pridobivanju naročil za Orodjarno še vedno ni. Noži so imeli zaradi izpada peči za kaljenje

velike probleme pri izdelavi nožev za grafiko. Prav tako vpliva na nezadostno proizvodnjo enostranski asortiment. Trenutna zasedenost z naročili je 3 mesece. Pnevmatika je plan dosegla 56,5 odst., za naprej nimajo skoraj nobenih naročil. Ker smo nelikvidnim kupcem vzmeti ustavili dobave, tudi plan v Vzmetarni ni bil dosežen.

V PE Armature so na domačem trgu dosegli le 67,8 odst. načrtovano količinsko prodajo. Tako nastali primanjkljaj pa so pokrili s povečanim izvozom.

NOV NAČIN PLAČEVANJA

Z realiziranim uvozom repromaterialov v februarju smo porabili vsa devizna sredstva na kontokorentnih po kooperacijskih pogodbah, kar pomeni, da nas že kreditirajo inozemski dobavitelji. Vse nadaljnje nakupe bomo opravljali direktno, s plačevanjem v inozemstvu prek poslovnih bank, kar pa bo povzročilo ponovno večji pritisk na plačilni promet.

Po pričakovanju so se konec februarja zmanjšale uvozne dajatve za 5,0 odst. Večji učinki iz tega naslova se lahko beležijo le pri repromaterialih, ki so namenjeni za proizvodnjo blaga za izvoz, za ostale repromaterialne pa je to zmanjšanje minimalno.

NELIKVIDNOST OTEŽUJE NABAVO

Stanje na nabavnem trgu repromaterialov se vse bolj zaostre. Kljub večji ponudbi osnovnih surovin in pomožnih materialov z izjemo zvarjencev zaradi pomanjkanja pločevine, ki jo skopska železarna nedredno dobavlja našim kooperantom,

MINIMALNO LIKVIDNOST upamo doseči z naslednjimi rešitvami:
* s hitrejšo izterjavo kupcev * s povečevanjem kreditov * s prodajo vrednostnih papirjev in terjatev * z zmanjševanjem kooperacijskih presežkov in prehodom na gotovinska plačila * z ustavljanjem plačevanja investicij * z omejevanjem vseh vrst nakupov itn.

je oskrba proizvodnje zelo otežkočena. Glavni razlog gre iskati v naši nesolventnosti in zmanjšanju pri plačevanju finančnih obveznosti. Večina dobaviteljev, katerim sproti ne poravnava obveznosti, nam ustavlja dobave in ne sprejema naših novih naročil. Dobavitelji – monopolisti in skoraj vsi neposredni uvozniki brez izjeme zahtevajo celo predplačilo za naročene materiale.

Problem oskrbe skušamo reševati z vsemi možnimi potmi, od poravnava obveznosti prek kooperacij, vključevanja novih dobaviteljev, sprejemanja plačilnih pogojev (rokov plačila in plačilnih instrumentov), reduciranjem nabave le na najbolj potrebne materiale in uvajanje novih načinov nabave sistema »just-in-time«, vse z namenom, da zagotovimo nemoteno oskrbo proizvodnje z repromateriali.

STRUKTURA DELOVNEGA ČASA

V februarju je bil delovni čas izkoriščen 82,29 odst., odsotnosti pa so znašale 17,71 odst. in so bile razdeljene takole:

– letni dopust	5,79 %
– izredno plačani dopust	0,70 %
– službena potovanja	0,32 %
– bolezni	9,19 %
– druge plačane odsot.	1,66 %
– neplačane odsot.	0,05 %
Skupaj	17,71 %

Ure v podaljšanem delovnem času so znašale 0,41 odst. in so bile za 0,07 odst. manjše kot v januarju. Tokrat so imeli največ nadur v Transportu 3,05 odst., Orodjarni 1,66 odst., Turizmu in družbenem standardu 1,44 odst. V vseh ostalih enotah so bile ure v podaljšanem delovnem času pod enim odstotkom.

POVEČAN KLIRINŠKI IZVOZ

V februarju smo izvozili skupno 1202 toni v vrednosti prek 3,2 milijona dolarjev, od tega na konvertibilnem trgu prek 2,2 milijona dolarjev.

Načrtovani cilj izvoza je bil dosežen le 49,4 odst. na konvertibilno tržišče in prek 144 odst. na klirinško področje.

Izvoz je bil dosežen le v Armaturah in Vzmetarni, medtem ko druge proizvodne organizacije zaradi pomanjkanja naročil, cenovne nekonkurenčnosti itd. mesečnega cilja niso dosegle.

ODDELEK POSLOVNA ENOTA	ODSTOTKI DOSEGANJA NAČRTOVANE PROIZVODNJE											
	SKUPNA PROIZVODNJA ton		ODPREMA ton		FAKTURIRANA REALIZACIJA din		IZVOZ %		IZVOZ din		DOMAČI TRG din	
	februar	zbir	februar	zbir	februar	zbir	februar	zbir	februar	zbir	februar	zbir
JEKLARNA	102,6	96,8										
VALJARNA	88,1	84,2	81,9	85,2	81,6	82,4	46,4	54,5	44,7	52,8	97,3	94,9
KOVAČNICA	102,7	103,0	98,1	99,9	97,4	104,0	80,8	121,7	78,1	118,0	99,4	102,5
JEKLOVLEK	51,4	61,4	52,3	60,2	58,7	63,1	11,6	25,8	11,1	25,0	66,2	69,0
PE METALURGIJA	93,9	90,0	81,5	84,9	81,3	83,4	44,9	56,6	43,3	54,9	92,2	91,5
PE JEKLOLIVARNA	66,9	66,8	36,8	41,3	44,1	48,0	41,8	29,2	40,5	28,3	45,0	53,1
PE STROJI	97,6	79,0	98,7	81,1	72,8	59,2	85,0	59,2	83,0	57,7	60,2	61,0
NAMENSKA PROIZVOD.	137,3	121,0	142,5	128,9	114,3	113,7	–	75,3	–	77,8	114,3	102,2
ORODJARNA	65,2	69,6	70,4	78,7	73,3	96,0	21,9	26,6	21,4	26,1	79,3	104,1
– NOŽI, BRZOREZ. OROD.	71,0	76,7	57,4	64,4	53,2	61,4	74,5	87,0	72,2	84,4	44,3	50,7
– GREVICE	216,2	108,1	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
INDUSTRIJSKI NOŽI	130,0	116,7	58,5	65,0	54,0	62,0	75,3	87,6	73,0	85,0	45,3	51,4
PNEVMAT. STROJI	54,3	51,4	61,8	63,8	89,4	79,8	171,0	130,8	165,5	126,5	86,8	78,2
VZMETARNA	88,3	91,9	80,3	92,4	87,7	96,3	139,4	106,9	132,8	102,0	82,5	95,6
KALILNICA	–	–	–	–	76,0	80,8	–	–	–	–	76,0	80,8
PE OBDELAVA	106,0	101,0	93,5	97,1	91,7	94,3	84,0	145,9	81,3	141,5	92,7	89,7
PE ARMATURE	95,2	100,8	101,4	100,3	110,7	108,6	136,5	124,7	132,7	121,3	74,5	87,9
STORITVE DRUGIH	–	–	–	–	137,4	128,8	–	–	–	–	137,4	128,8
SKUPAJ PODJETJE	92,7	88,7	80,6	83,1	80,2	80,1	66,7	66,6	64,7	64,7	85,3	85,2

Metalurgija pred težkim obdobjem

Z reorganizacijo smo v Železarni Ravne dobili veliko gospodarsko enoto, sestavljeno iz bivših tozдов Jeklarne, Kovačnica, Valjarna in Jeklovlek. Direktorja dipl. inž. Vilijama Štifterja smo naprosili, da pove nekaj o sedanjem položaju poslovnih enot Metalurgija in o načrtih za bližnjo prihodnost.

POGLED NAZAJ

Dejal je, da so lani – predvsem v Jeklarne – veliko naredili za zmanjšanje specifičnih porab in izmečka, povečanje produktivnosti in za odpravljanje neurejenosti v proizvodnji. Kritično je postalo pomanjkanje naročil. Zadnja leta naredimo vse manj, vendar ne le količinsko, temveč tudi vrednostno, kar je zelo zaskrbljujoče, saj nam povzroča vse večje likvidnostne težave.

Lani ob koncu leta so se zaradi ustavitve proizvodnje v Jeklarne povečale zaloge reprodukcijskega materiala, kar vpliva na bilanco, vendar večje zaloge niso bile splošno značilne za poslovanje tega tozda, saj so vse leto delali z minimalnimi mesečnimi zalogami. Proizvodnjo v decembru so zaustavili tudi zato, da so pomagali zmanjšati zaloge gredic v Valjarni.

Dobavo surovin imajo v Jeklarne urejeno tako, da prihajajo sproti, zato je najbolje, če proizvodnja redno teče. Pri tujih dobaviteljih je možno dobavo preklicati, pri domačih pa zaradi neurejenosti naših podjetij to ni mogoče, ker je potem oskrba proizvodnje v nevarnosti.

KAKO ZNIŽATI PROIZVODNE STROŠKE

Za letos so v PE Metalurgija že sprejeli načrt, kako kar najbolj znižati stroške poslovanja in proizvodnje in doseči konkurenčnost.

V Kovačnici in Valjarni je osnovni problem previsoka poraba energije za ogrevanje. Kar za 40 % namreč presega porabo v sodobnih tovarnah na Zahodu. Zato je treba ogrevne peči rekonstruirati in uvesti računalniško vodenje ogrevanja, odpraviti pa bi morali tudi nedopustno tratenje odpadnih toplot. To so najnujnejši investicijski posegi v primarno toplotno obdelavo. Strokovnjaki preučujejo možnosti za zmanjšanje te porabe.

Slabost Jeklovleka je prenizka proizvodnja. Treba bo poskrbeti za bistveno boljše izrabo agregatov, kar pa ne bo lahko, saj že v bližnji prihodnosti grozi pomanjkanje naročil, težave z dobavo vložka, ki so Jeklovlek redno spremljale v preteklosti, pa so se v zadnjem času nekoliko omilile.

Medtem ko so druge specifične porabe (tudi električne energije) že primerljive z Zahodom, pa je za Jeklarno značilna prevelika poraba ognjevdždržnih materialov. Ti predstavljajo 13,6 % cene jekla, kar je toliko kot poraba električne energije, ki je do nove investicije (UHP) ne bo več mogoče bistveno zmanjšati, razen v stari topilnici, kjer so še

manjše rezerve. Dober rezultat so dosegli predvsem z organizacijo dela v novi jeklarne.

Porabo materiala je mogoče zmanjšati s pravilnim razvojem proizvodnje. Ko bo v novi jeklarne obratovala nova peč, se bo poraba zmanjšala za 10 kg na tono jekla. Stroške pa bodo znižali z uporabo cenejših materialov, in sicer dolomitnih na-

mesto magnezitnih. Tako letos poraba ognjevdždržnih materialov količinsko še ne bo manjša, stroški pa se bodo znižali za 20 %.

KAJ PRINAŠA SPECIALNA JEKLARNA

V aprilu bo začela delati specialna jeklarne.

»Investicija ima za Železarno Ravne velik razvojni pomen«, je poudaril direktor Štifter, »saj smo se odločili za program visoko legiranih materialov, jekel in zlitin, ki jih bomo v tem sodobnem agregatu lahko izdelovali. Vendar je to investicija, ki v prvi fazi finančnih rezultatov

še ne bo dajala; te pričakujemo šele čez tri ali štiri leta. Bomo pa z novim agregatom zmanjšali tveganje, ki ga spremlja proizvodnja zahtevnih materialov v velikih pečeh, saj bo proizvodni proces računalniško voden, avtomatiziran in povsem vakuumski. Če pa bi se kaj nepredvidene primerilo, bo škoda manjša že zaradi količine, saj je nova peč dvestonska, zdaj pa lahko delamo v stari topilnici najmanj 15-tonske šarže.

Prave ekonomske učinke bomo na novem agregatu začeli dosegati šele, ko ga bomo dopolnili s horizontalnim kontilivom. S tem bomo pocenili vložek tudi za program Jeklovleka. Ne le pocenili: ker bomo palice neposredno ulivali (zdaj jih izdelujemo posredno iz ingotov), bomo dosegali bistveno večji izplen in krajše dobavne roke – od sedanjih dveh mesecev se bodo skrajšali na teden dni.

Proizvodnja specialne jeklarne bo za železarno v začetku veliko finančno breme. Upanje je, da bomo za razvoj tehnologije dobili zunanjo pomoč, kakor smo jo tudi za izpeljavo investicije.

Investicija bo dajala finančne rezultate le, če bomo pridobili kupce. Ker gre za zahtevno in drago proizvodnjo, to ne bo lahko. Prepričati jih bo mogoče le z agresivnostjo, kvaliteto proizvodnje in s solidnim poslovanjem. Vse to bomo morali doseči, drugače proizvodnih bremen ne bomo sposobni nositi. Že sam vložek za to proizvodnjo za letos bo stal 24 milijonov mark. (Če ne bo naročil, seveda manj).

POSKRBTI ZA KOMERCIALEN NASTOP NA TRŽIŠČU

V železarni smo še vedno navajeni, da nam kupci trkajo na

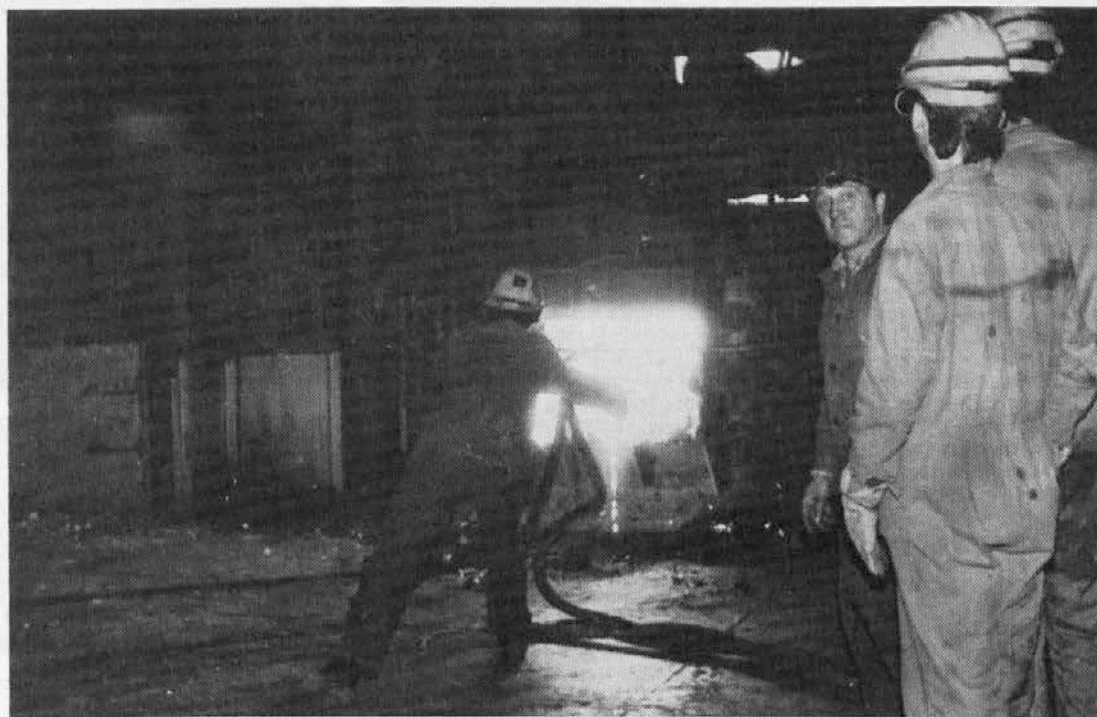
vrata. Nimamo usposobljene ekipe za tržni nastop v tujini, kar je posledica slabe kadrovske politike v preteklosti. Nujno bi potrebovali ekonomiste, ki bi znali prodajati naše izdelke. Ne bo drugače, kot da bomo šli skupno z ekonomisti sami v akcijo, v bitko za naročila. Rešitev vidim v tem, da bomo tudi komercialne funkcije pritegnili v poslovno enoto.

Tudi izvoz prek grosistov ni pravi izvoz. Ker nimamo stika z uporabniki naših jekel, nimamo povratnih informacij, kar pa je slabo za naš razvoj. Kakor si prizadevamo za neposreden uvoz, nabavo surovin, tako moramo doseči tudi direktno prodajo. Zakaj bi omogočali bogatenje posrednikov na račun naše nerazvitosti!

Tu je še ena plat poslovanja, ki je mi še ne obvladamo, v svetu pa je uveljavljena: Denar se v razvitem svetu namreč ne dela le s proizvodnjo, ampak tudi z raznimi komercialnimi in finančnimi potezami. Tega se moramo še naučiti.

Prvi korak k večji komercializaciji naše poslovne enote smo naredili s tem, da smo vzeli v svoje oke vhodno kontrolo, naslednji pa bo organiziranje maloprodaje. Menim, da je možno z dobro organizirano prodajo ostankov in nestandardnega jekla doseči celo do 10 % realizacije ali 20 milijonov dinarjev na mesec, kar ni zanemarljiv dohodek, če upoštevamo, da dobimo denar na roko. Z dobrim informiranjem in reklamo moramo pritegniti avstrijske in domače zasebnike, ki so za tak nakup teh materialov močno zainteresirani.

Mojca Potočnik

VODA V ŽELEZARNI

Ob požaru, ki je 15. marca izbruhnil na transportnem traku pri 25-tonski elektroobločni peči v stari topilnici, se je na prizorišču zbralo veliko radovednežev, kar daje slabo spričevalo delovni disciplini v bližnjih obratih in pisarnah, gasilcem pa množica tudi ni bila v pomoč, temveč v napoto. Ker z gašenjem ni šlo čisto gladko, so se mnogi hudovali na tistega, ki je kriv, da v bližnjem hidrantu ni bilo vode. Da se ne bi širilo javno mnenje, ki ne temelji na pravi podlagi, smo povprašali odgovornega za vodo v Energiji, **Feliksa Kočnika**, da je pojasnil, kako je z vodo v železarni.

INDUSTRIJSKA VODA

Povedal je, da imamo v železarni dve vrsti vode: industrijsko in pitno. Industrijsko vodo zajemamo na izhodu vodnega rova, ki je speljan iz mežiškega rudnika do Prevalj. Ker pritisk te vode temelji na naravnem padcu, višinska razlika na dolžini

cevovoda pa je 16 do 17 metrov, rečemo, da ima ta voda gravitacijski pritisk. Če ne bi bilo porabe, bi dosegal 1,6 bara, ker pa je poraba industrijske vode precejšnja, je tlak sorazmerno nižji, od 0,8 do 0,7 bara.

Na območju železarne je 25 hidrantov s priključki za gasilne naprave. Med njimi je pet zidnih. Ti so v zimskih razmerah izpostavljeni zamrzitvi, zato jih jeseni, ko začne zmrzovati, spraznijo. Drugače cevi v njih ni mogoče zavarovati pred pokanjem.

Zaradi tega je bil ob požaru prazen tudi hidrant med kovačnico in staro jeklarno, toda treba je bilo samo odpreti notranji zasun, in voda je bila na razpolago za gašenje. Gravitacijski pritisk zadostuje, da je mogoče napolniti cisterno, ni pa dovolj močan za neposredno gašenje s cevmi.

Vse to gasilci vedo, saj so navzoči pri vsakoletnih pregledih omrežja in pri preizkušanju hidrantov. Neoporečnost hidrantov in naprav v

njih energetiki preverjajo dvakrat letno ob navzočnosti poklicnih gasilcev.

ČISTOČA HLADILNE VODE

Hladilna voda je grobo mehansko prečiščena ob zajezi na Prevaljah. Filtri tam zadržijo večje dele, mivke in mulja pa ne. Skozi mrežico gre vse, kar je manjše od 0,4 mm, zato teče mulj z vodo tudi po omrežju železarne. Ker so hidranti priključeni vrh temena cevi, je manj nevarnosti, da se mulj nabere v njih. Voda ga spere tudi povsod tam, kjer teče z večjo hitrostjo in je močnejša. Z zgraditvijo recirkulacijskega sistema hladilne vode za jeklarno 2 se je onesnaževanje industrijske vode v omrežju zmanjšalo – že samo s tem, da prideka manj nove, »goste« vode, saj tu kroži prečiščena. Tako ima naprava dvojno korist.

Za zmanjševanje porabe hladilne vode je bil že zadnji čas, saj smo je v špicah porabili več, kot je projektirana zmogljivost cevovoda. Ta znaša 32 m³ na minuto, porabili pa smo je tudi po 38 m³ zaradi česar se je pritisk v omrežju precej znižal. Pora-

ba bo še manjša, ko bo na novi sistem priključena celotna jeklarna 2, zdaj sta le vakuumsko naprava in EPZ.

PITNA VODA

V železarni imamo lasten vodnjak z dokaj kvalitetno pitno vodo iz podtalnice, ki jo redno kontrolira občinska epidemiološka služba. Če kdaj ugotovi oporečnost, poskrbi za kloriranje. V glavnem pa je voda iz vodnjaka, ki je v gornjem delu železarne še dovolj čista, medtem ko je v vodnjak v spodnjem predelu že vdrila nesnaga iz industrijskih hal, zato je tam voda uporabna le še za industrijske namene.

To nam je lahko v opomin, da moramo varovati okolje pred onesnaževanjem, drugače se zna zgoditi, da bomo ob lastno pitno vodo. To ne bi bilo dobro, saj v občini pitne vode že primanjkuje, če pa imamo v železarni, kjer je poraba zelo velika, kar 70 % lastne, to ni zanemarljivo. Torej ni odveč, če ob navedenem opominu, naj skrbimo za okolje, povabimo še vse delavce železarne k varčevanju s pitno vodo.

Mojca Potočnik

BO MEŽA ČISTEJŠA?

V železarni smo za izboljšanje okolja že veliko naredili, vseeno pa ne bi bilo prav, da bi pred nerešenimi problemi zatiskali oči, kot bi radi nekateri, še posebno, ker želimo okolje še bolj varovati kot doslej.

Pisali smo že o jamah z odpadnimi olji na haldi – prikritih ekoloških bombah, manj pa smo vedeli, da kljub zbiranju in odvažanju na haldo ta olja spuščamo tudi naravnost v Mežo. Po podatkih službe za kemijo so bili občasni ekološki grešniki lani Valjarna, SiD, SGV, ETS in Kovačnica, najbolj obremenjen pa je bil kanal št. 24, po katerem prideka odpadna voda iz Industrijskih nožev. Lanska poprečna letna koncentracija je bila 32 mg na liter tekočine (dovoljena je do 10 mg na liter), najhujša onesnaženost pa je bila v tem kanalu 9. marca letos, ko je znašala 638 mg olja na liter tekočine. V vodstvu obrata so zagotovili, da se je oljna emulzija izlila v kanal po nesreči in da do česa podobnega v prihodnje ne bo več prihajalo, saj so zbiranje odpadnih tekočin tehnično izboljšali.

Upajmo, da bodo za zbiranje odpadnih olj odslej res povsod v železarni dobro poskrbeli, kajti drugače bo še ena pomembna investicija – le vstran vržen denar. Aprila bo namreč začela delovati naprava za čiščenje odpadnih olj, ki jih bo mogoče porabiti za kurivo, kar pomeni, da bo to tudi gospodarska investicija. Seveda le, če bomo zbrali večino od 3000 m³ emulzij, kolikor jih vsako leto porabimo v železarni. To pa je odvisno od vseh – vodilnih in tistih delavcev, ki delajo s temi snovmi.

M.P.

OSKRBA Z ENERGIJAMI V februarju 1990

Ker cene energije zaenkrat še mirujejo, so stroški porabljene energije odvisni predvsem od količinske proizvodnje, v veliki meri pa tudi od naprav, na katerih termično obdelujemo naša jekla, in seveda od varčevanja pri obdelavi. Poleg naštetih dejavnikov, ki direktno vplivajo na količino porabljene energije in s tem tudi na višino stroškov, pa je treba omeniti še zunanje temperature, ki pa imajo posredni vpliv na porabljeno energijo in s tem tudi na višino stroškov.

Po okvirnem izračunu znašajo stroški porabljene energije za februar v železarni 32,8 milijona din. Na tono skupne proizvodnje znašajo stroški energije 791,80 din, na blagovno proizvodnjo pa 3.234,30 din.

Dobava primarnih energentov je bila v mesecu februarju v redu. V redu so bili vsi porabniki oskrbovani tudi s sekundarnimi energenti, z izjemo s komprimiranim zrakom, ker imamo še vedno v popravilu zračni kompresor ER 9/2. Manjke pokrivamo z zračnim kompresorjem Termomeccanica, ki je namenjen za proizvodnjo kisika. To pa vpliva na večjo dobavo kisika iz Tovarne dušika Ruše. V februarju smo ga za normalno oskrbo porabnikov dobavili 231.610 kg, kar je 41,13 % od skupno porabljenega. Za potrebe metalurgije pa smo uvozili še 8.290 kg argona. Poleg ostalih nabav in oskrbe smo v železarni zbrali še 5.000 l odpadnega olja, ki ga pokurimo kot gorivo na kotlih ali ogrevalnih pečeh.

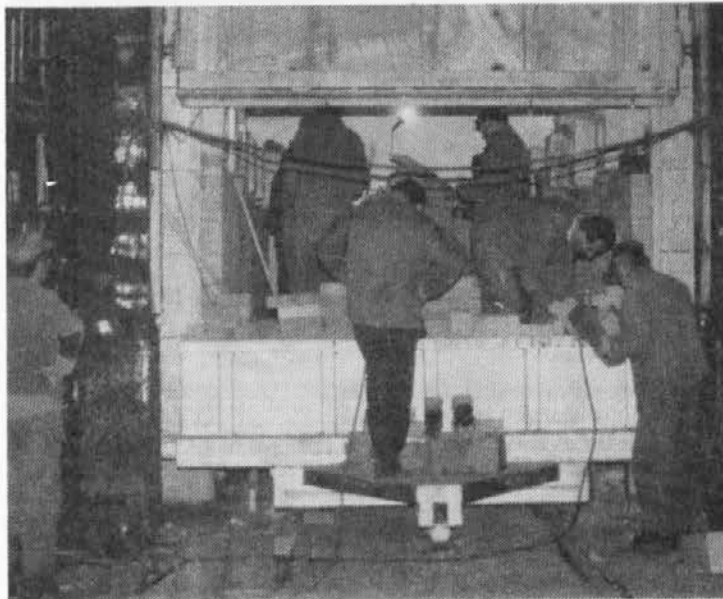
Problemi z oskrbo s komprimiranim zrakom bodo rešeni še v marcu. Iz popravila bomo namreč dobili zračni kompresor ER 9/2, dobavljen pa je bil tudi novi vijačni kompresor SVKE-6001, ki pa bo pričel obratovati v aprilu.

Količinske porabe energentov so bile manjše od plana v povprečju za 7,5 %. Skupna poraba toplote iz ZP + PB + M pa je bila manjša za 10,5 %. Večja poraba od planirane količine je bila le argona, in to za 17,9 % zaradi večje proizvodnje nerjavnih jekel (prokron).

1. Primarni energenti	Poraba	Str. v din
Elektro energija	19 127 000 kWh	12 885 557,90
Zemeljski plin	4 509 038 Sm ³	10 949 003,36
Butan-propan	15 705 kg	61 128,40
Mazut	1 284 060 kg	3 564 294,66
Karbid	10 700 kg	69 978,00
2. Sekundarni energenti	Poraba	Str. v din
Acetilen	3 584 kg	155 853,00
Industrijska voda	1 569 740 m ³	853 119,56
Sanitarna topla voda	8 611 m ³	500 329,45
Para	4 620 820 kg	2 243 978,75
Centralno ogrevanje v ŽR	3 774 000 MWh	2 888 895,56
- v MR	4 770 000 MWh	1 562 230,18
Kisik	563 141 kg	2 127 585,40
Komprimirani zrak	5 553 650 m ³ _n	673 728,52
Čisti dušik	185 m ³ _n	3 031,10
Tehnični dušik	23 101 m ³ _n	32 584,68
Argon	10 968 m ³ _n	264 764,54

Robert Jamšek

NOVO V BESEDI IN SLIKI

NOVA PEČ V KOVAČNICI. Ogrevne peči z izvoznim ognjiščem v težki kovačnici so ogromni porabniki energije (energija predstavlja v stroških kovačnice prek 30 %!). Vseh sedem je že tudi amortiziranih, saj so stare 28 let, poleg tega pa so bile že večkrat rekonstruirane (z generatorskega plina na mazut, potem z mazuta na zemeljski plin).

Marca so končali dela na prvi peči. Posodobili so celotno, le portal, osnovni temelj in dimnik so ostali stari. Obzidave je izvedel Monting iz Zagreba, sicer pa je vsa dela prevzela Metalna Maribor. Vodja projekta iz železarn je inž. **Janez Strah**.

Kot je povedal **Josip Ivančič**, odgovoren za rekonstrukcije v Kovačnici, bodo posodobljene peči porabile okoli 40 % manj energije, kot je porabljajo zdaj.

Če bo denar, nameravajo na leto posodobiti po dve peči, kar pomeni, da bi bil projekt končan leta 1993.

TEST ZA ORODJARNO. Dejavnosti za prodor v svet avtomobilskih karoserij se v Železarni Ravne nadaljujejo. Dogovori med francoskim Renaultom oz. njegovimi kooperanti ter našimi predstavniki so že prinesli prve konkretne rezultate. Tako je Renaultova orodjarna SER, ki izdeluje orodja za prototipne avtomobilске karoserije in tudi za redno proizvodnjo, pri nas že naročila nekaj orodij. S tem želi ta firma testirati našo Orodjarno, ki bi bila v naš projekt avtomobilskih karoserij pomembno vključena. Zanimajo jo predvsem kvaliteta, rok in cena.

Če bo Orodjarna test uspešno opravila, bo že letos prejela dodatna naročila.

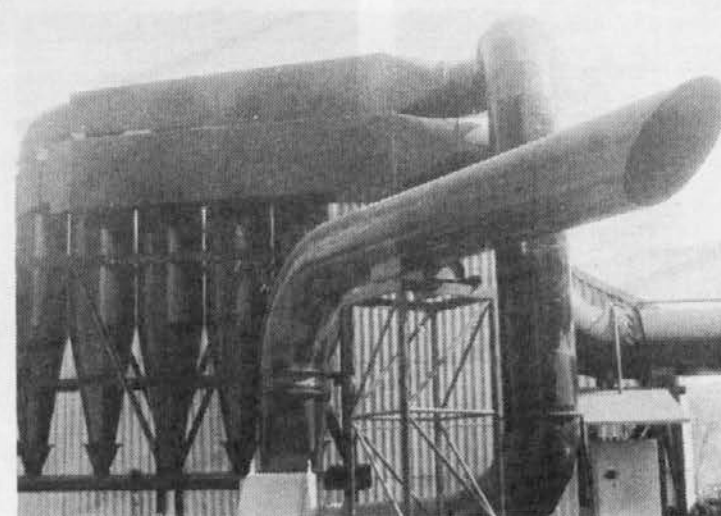

KAM VLAGAMO EKOLOŠKI DINAR. V množici cevi od Kovačnice čez Mežo je kar težko opaziti, kdaj so med njimi nove.

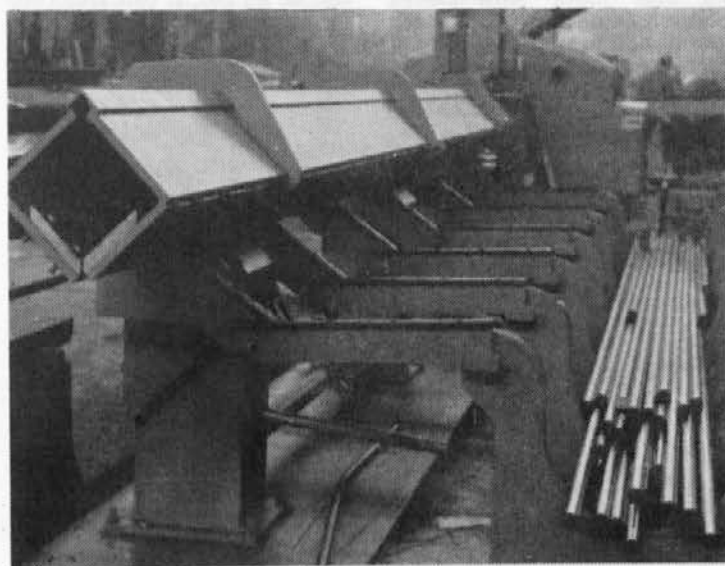
Zdaj so, ko končujejo odprševanje oz. odsesovanje z rafam in z izžiganja ingotov s plamenom v Kovačnici. Odsesovanje z rafam bo samostojno, s t.i. ciklonom, z izžiganja ingotov pa bo priključeno na Fläcktovo odprševalno napravo iz topilnice.

Investicija je ekološka – za izboljšanje mikroklimе delovnih mest v Kovačnici in širše (prej so odbruski padali v Mežo, zdaj jih bodo zbirali v posebnih zabojih).

Širše bomo o projektu še pisali.

Priprava: H. Merkač

AVTOMATIZIRAJO RAVNALNE STROJE. Jeklovlek je med tistimi našimi obrati, v katerih je večina strojnega parka avtomatizirana.

Marca so končali dela na ravnalnem stroju URRP 80. V projektu so sodelovali delavci našega razvojnega sektorja, ETS in Jeklovleka ter Petoletke iz Trstenika in Kladivarja iz Žirov. Sistem je delno posnet po nemškem ravnalnem stroju, ki so ga v Jeklovleku dobili pred nekaj leti, sicer pa je vanj vloženo domače znanje in domači material.

Vse delovne operacije – nalaganje, šaržiranje, ravnanje in odlaganje so avtomatizirane, zato je zelo zmanjšan fizični napor, hkrati pa bo manj možnosti za poškodbe (ročno šaržiranje!).

Preostalo je le še manjši stroj, pa bo celotna ravnalna linija v Jeklovleku avtomatizirana.

NAGRADA SKLADA B. KIDRIČA TUDI V ŽELEZARNO

Izmed 28 predlogov za letošnje nagrade sklada Borisa Kidriča za izume in izboljšave je med 12 izbranimi tudi skupina prof. dr. Karel Kuzman in mag. Janez Pipan s strojne fakultete v Ljubljani ter dr. Anton Pratnekar in dipl. inž. Samo Večko iz Železarn Ravne. Nagrado je dobila za razvoj pločevinaste krogelne pipe.

Sodelovanje med strokovnjaki strojne fakultete v Ljubljani in Železarno Ravne je že dolgoletno in pločevinasta krogelna pipa je le eden izmed rezultatov skupnega dela. Skupini je uspelo uresničiti idejo dr. Pratnekarja. Razvila je tehnologijo plastičnega preoblikovanja delov za pločevinaste armature, konstrukcijo pipe ter izvedla testiranje in prototipno proizvodnjo. Sledila bo še izdelava investicijskega projekta za redno proizvodnjo.

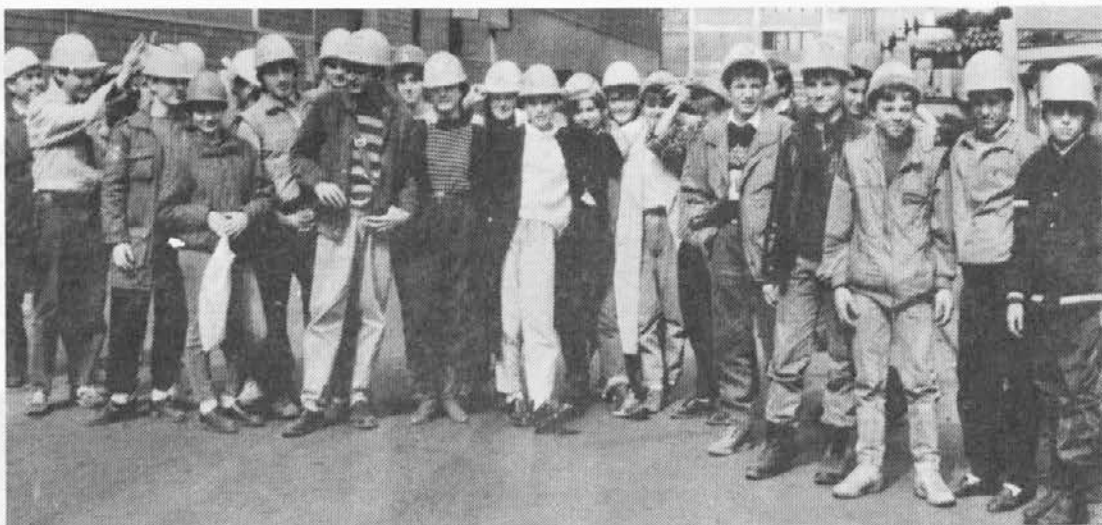
Nagrado si je skupina prisvojila, ker je izumila izdelek, ki ga še ni na jugoslovanskem tržišču in takšnega ne v svetu. Posebnosti so v konstrukciji, v uporabi materialov in v proizvodnji. To bo bistveno ekološko čistejša in energijsko manj zahtevna proizvodnja, kot je pri litih armaturah, zato bo od 40–50 % cenejša. Prav cena je bila eden izmed prvih motivov za razvoj pločevinastih armatur, drugi motiv pa je bil predpis, ki določa, da bo z letom 1992 po evropskih normah CEN prepovedana uporaba armatur iz sive litine za vodovode in plinovode pod zemljo, kot edino nadomestilo za lite industrijske armature (do 40 barov pritiska) pa bodo pločevinaste. Zato se seveda tudi za prodajo tega izdelka (ves spekter od DN 15 do DN 100 ali 9 vrst armatur) ni bati. Tržišče je že raziskano. Zaradi ekoloških zahtev (plin!) se bo odprlo v Jugoslaviji, sedanjí največji tuji kupec Krombach bo pri nas nabavljali še naprej, zanimanje na novo pa je v finski firmi NELES. Približna sedaj ocenjena vrednost možne prodaje je 10 milijonov DEM letno. Izdelek bo izključno proizvodni program PE Armature, pločevinaste dele (odpreske) pa naj bi oblikovali in varili v Monterju. Pločevino bi nabavljali na Jesenicah. Letos naj bi za proizvodnjo naredili investicijski načrt, projekt pa začeli izvajati takoj, ko bo spet zelena luč za investicije. Da se ne bo kdo vrnil, bo treba z načrtom pohiteti.

Dr. Pratnekar, ki je v imenu nagradencev spregovoril za Fužinar, je naglasil, da 2700 din vsakemu, kar je nagrada, ne pomeni največ. Več je priznanje, da so bili v ostri konkurenci izbrani, in z železarniškega aspekta dejstvo, da ta nagrada preredko zaide v železarno, tokrat pa je.

Izbrana skupina je nagrado prejela 11. aprila v skupščini Slovenije.

Cestitamo!

H. Merkač

NARAVOSLOVNI DAN V ŽELEZARNI. Že tretje leto imajo osmošolci Prežihove in javniške šole ter včasih tudi katerekoli druge šole v občini (na posnetku so Prevaljčani) enega izmed naravoslovnih dni v Železarni Ravne. Najprej poslušajo predavanja naših strokovnjakov. Franc Oderlap jim spregovori na splošno o pomenu energije, Robert Jamšek o varčevanju z njo, Jožko Kert ali Darko Rapnik pa o ekologiji. Nato si učenci ogledajo energetske naprave v železarni, če kdo želi, pa še kaj več bolj podrobno.

S tem železarna pomaga ekološko osveščati našo mladino.

H. Merkač

VELIKO ZANIMANJE ZA TUJE JEZIKE

Spomladi smo se v železarni množično začeli učiti tuje jezike. Zato smo naprosili Ano Pavše, dipl. org. dela, strokovno delavko pri razvoju kadrov, za kratko izjavo o tem izobraževanju naših delavcev.

»Danes je prav gotovo nujno, da vodilni in strokovni delavci aktivno obvladajo vsaj en svetovni jezik. Vsako sodobno podjetje si mora za to prizadevati oz. si to postaviti v cilje. Slovenci menda v primerjavi z bolj razvitimi ne slovimo po obvladovanju tujih jezikov. Vzroki za to so v odnosu do učenja in v načinu uče-

nemškega. Pobude so prihajale iz nekdanjih tozdov (SGV, SiD), psihologinje so v razgovorih s strokovnimi delavci zabeležile veliko potrebo, nujnih za uspešno delo, v novembru 1989 pa smo na pobudo Delavske univerze Ravne začeli zbirati potrebe za tečaj nemškega jezika za poslovodne in druge vodilne delavce. Na ta dopis so ravnatelji oz. vodje prijavili zelo veliko kandidatov, tako strokovnih delavcev kot vodij z zelo različnim predznanjem nemškega jezika (srednješolsko učenje, začetni tečaj ali še to ne).

v lastni izvedbi prof. Lajmiševa. Učenje za delavce v zunanji trgovini izvajamo s Centrom za tuje jezike v Ljubljani prek DU Ravne (glede na spremenjeno zakonodajo za zunanjetrgovinsko poslovanje ter obvezen izpit in registracijo, gre pa za izpopolnjevanje, dopolnjevanje znanja jezika).

Pri tako široki akciji učenja tujih jezikov se seveda pojavljajo tudi problemi. Izstopata predvsem dva. Prvi je pomanjkanje kvalitetnih izvajalcev, saj jih DU, ki so v večini primerov organizatorji teh tečajev, le

nja tujih jezikov v osnovni in srednji šoli, kjer se tuje jezike samo učimo, naučimo pa se jih ne. Vse to še posebej velja za naš konec in naše podjetje. Koliko naših vodstvenih oz. vodilnih ter strokovnih delavcev aktivno (s potrdilom centra za tuje jezike) obvlada en tuj jezik? Zelo malo!

V železarni se v zadnjih letih nismo organizirano lotili poučevanja tujih jezikov (razen priprave monterjev in drugih iz SiD za montažo stiskalnic v ZDA). Ljudje so se vključevali v tečaje pri delavskih univerzah, stroške tečajev smo poravnali, če je komisija za kadre ugotovila, da udeleženec potrebuje znanje tujega jezika pri delu.

Že nekaj časa pa so se kazale potrebe po nekoliko širšem pristopu k učenju tujih jezikov – predvsem

Tako smo prišli do naslednjih potreb: 60 kandidatov za začetni tečaj, 16 za zunanjo trgovino in okoli 90 kandidatov za nadaljevalni tečaj nemškega jezika. Prav gotovo pa bi ob širšem ugotavljanju potreb prišli še do večjih števil. (Tudi sedaj se nam zbirajo potrebe za naslednji tečaj).

Ker so se vsi želeli učiti nemščino takoj, smo uspeli začeti z dvema začetnima (42 kandidatov) in tremi nadaljevalnimi tečaji s 67 kandidati (nadaljevalni I, v katerega so vključeni tisti, ki že imajo opravljen tečaj iz nemščine, nadaljevalni II, v katerega naj bi bili vključeni kandidati, ki obvladajo srednješolski program).

Tečaje nemščine vodijo tov. Vera Sterže z DU Radlje, profesorici Čertaličeva in Erjavčeva z DU Ravne ter

težko dobijo. Na drugi strani pa je vprašanje, ali smo mi pripravljeni plačati najbolj kvalitetne predavatelje, ki računajo 30–40 DEM na uro. Drugi problem pa je (ne)pripravljenost za resno učenje. Najprej se posamezniki za vpis v tečaj borijo, dokazujejo, kako potrebujejo to znanje, po nekajkratni udeležbi, ko ugotovijo, da jezika na tečaju ne vlivajo v glavo, ampak se ga moraš naučiti sam, pa enostavno odnehajo in se preprišejo v »kandidata« za naslednji (jesenski) termin. Ugotavljamo torej veliko osip.

Treba je še povedati, da tečaji potekajo popoldne v kandidatovem prostem času, da so udeleženci plačali stroške za učbenik sami in da železarna krije stroške tečaja.

H.M.

PREBRALI SMO ZA VAS

INOVATIVNOST V VELIKIH PODJETJIH

NAČELA PRI 3M

Primerna velikost divizij: Oddelki (divizije) smejo biti samo tako veliki, da direktorji poznajo vse delavce po imenih. Če prodaja oddelka preseže 250 do 300 milijonov dolarjev, ga razdelijo.

Tolerantnost do napak: Podjetje podpira eksperimentiranje in tveganje, saj je le tako možnost, da odkrijejo nov uspešen izdelek. Divizija mora zaslužiti 25 odstotkov svojega prihodka z izdelki, ki so mlajši od pet let. Cilj bodo verjetno dvignili na 30 odstotkov.

Motiviranje uspešnih: Če kdo iz podjetja dobi zamisel o novem izdelku, ima možnost, da sestavi akcijsko skupino, ki bo izdelek razvila. Plača in položaj se višata v skladu z uspehom novega izdelka. Človek, ki vodi skupino, ima možnost, da v perspektivi vodi svoj proizvodni obrat ali divizijo.

Sodelovanje s kupci: Raziskovalci, ljudje iz marketinga in vodje obiskujejo svoje stranke in jih vabijo, naj sodelujejo na sestankih, na katerih razpravljajo o novih izdelkih.

Tehnologija pripada vsem: Novorazvito tehnologijo imajo pravico uporabiti tudi v drugih delih podjetja.

Ne uniči zamisli: Če se razvoju neke zamisli ne posveti eden izmed oddelkov 3M, ima vsak zaposleni pravico porabiti 15 odstotkov svojega delovnega časa, da dokaže, da je zamisel vredna izpeljave v prakso. Če potrebuje denar za raziskave, ima možnost, da dobi notranjo podporo. Vsako leto dodelijo tudi do 90 podpor po 50.000 dolarjev.

Kako to delajo drugod

Rubbermaid: 30 odstotkov pri-

hodka morajo dati izdelki, razviti v zadnjih petih letih. Zamisli je treba iskati povsod. Trenutno razmišljajo, kako bi naredili posode za smeti z »aerodinamično obliko«.

Hewlett-Packard: Raziskovalce prepričujejo, naj porabijo 10 odstotkov časa za povsem svoje zamisli. Laboratoriji so jim odprti 24 ur na dan. Oddelki morajo biti majhni, da se lahko v njih razvije duh pripadnosti, ki edini lahko ustvari tržne uspešnice, kakršni je na primer Laser Jet laserski tiskalnik.

Dow Corning: Oblikuje raziskovalne skupine skupaj s svojimi strankami.

Merck: Raziskovalci imajo možnost (se pravi imajo čas), da iščejo nove izdelke; samo tveganje prinaša velik prihodek. Primer: potem ko je neki znanstveni časopis objavil, da nova sredstva proti holesterolu verjetno ne bodo uspešna, so pri Mercku trmasto vztrajali pri raziskavah. Njihov novi izdelek bo, kot kaže, velik uspeh.

General Electric: Razvija izdelke skupaj s strankami. Njihov oddelek za plastiko je z BMW-jem izdelal dele za karoserijo iz termoplastičnih elementov.

Johnson and Johnson: Vsakdo ima pravico do zmote. Imajo veliko samostojnih enot, v katerih spodbujajo izume, kakršni so na primer očesne leče za enkratno uporabo.

Black and Decker: Nenehno iščejo nove izdelke. Poseben odbor išče ideje pri kupcih. Zadnji uspehi: akumulatorski izvijač ter thundervolt, akumulatorski vibracijski vrtnik z veliko zmogljivostjo.

(Vir: RR, 1989/6)

TEST

ALI SEM PODJETNIK

Odgovorite z: Da ali Ne

1. Ali vaša želja, da bi izboljšali stvari, zavzema prav toliko vašega časa, kot izpolnjevanje nalog, ki prispevajo k temu, da bi obdržali stvari take, kot so?

2. Ali se navdušujete nad tem, kar delate na delovnem mestu?

3. Ali razmišljate o novih poslovnih idejah, ko se vozite v službo ali ko se tuširate?

4. Ali si znate predstavljati konkretne korake za izvedbo, ko premišljujete o tem, kako uresničiti svoje ideje?

5. Ali od časa do časa zaidete v težave, ko delate stvari, ki presegajo vašo pooblastilo?

6. Ali lahko zadržite zase svoje ideje in se uprete skušnjavi, da bi vsakomur govorili o njih, dokler jih niste preverili in razvili za njihovo uresničitev?

7. Ali ste v preteklosti uspešno prebrodili težavna obdobja, ko se je zdelo, da stvari, na katerih delate, utegnejo propasti?

8. Ali imate več privrženecv ali kritikov kot si želite?

9. Ali imate v službi mrežo prijateljev, na katere lahko računate, da vam bodo pomagali?

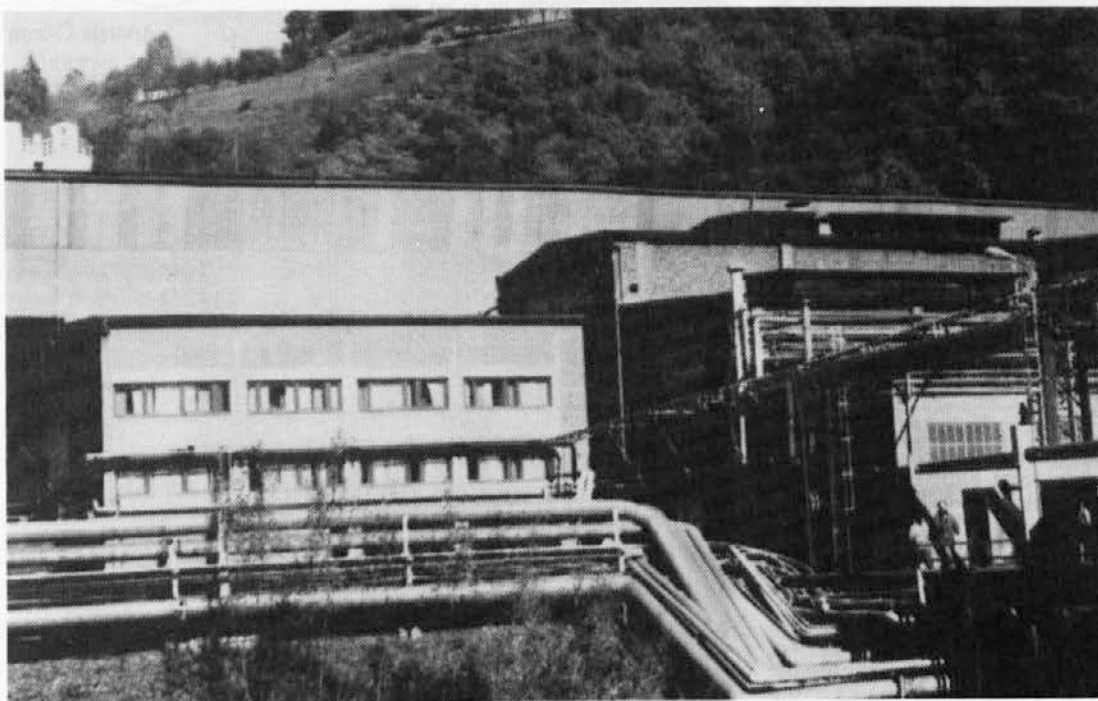
10. Ali se hitro vznejevoljite nad nespretnimi poskusi drugih, ko poskušajo speljati vaše zamisli?

11. Ali si lahko zamišljate, da bi presegli naravno težnjo perfekcionista, ki opravi vse delo sam in bi na ta način skušal deliti odgovornost za svoje ideje s skupino?

12. Ali bi se bili pripravljeni odreči delu plače v zameno za priložnost preizkusiti svojo poslovno zamisel, če bi bila nagrada za uspeh dovolj velika?

Če ste odgovorili z Da večkrat kot z Ne, potem obstaja verjetnost, da se že obnašate kot podjetnik.

(Vir: Naše delo, 1989/1)

NAPREDOVANJE IN RAZVOJ ZAPOSLENIH

(Povzetki rezultatov raziskave v železnici)

ODNOS MED ZAZNANIM IN DEJANSKIM NAPREDOVANJEM

Zanimalo nas je, kako anketiranci razumejo napredovanje in kako se njihovo dojetje pokriva z dejanskim napredovanjem.

Postavili smo vprašanje o tem, kaj zaposlenim pomeni napredovanje. Izbirali so lahko med naslednjimi odgovori: višji vodstveni ali vodilni položaji, višji dohodek, višja izobrazba, zahtevnejše delo in samostojnejše delo. Odgovori kažejo, da je napredovanje izredno kompleksen pojav. Anketiranci so namreč izbirali kombinacijo odgovorov, še največkrat vse navedeno, karkoli od navedenega razen višjega vodstvenega položaja; višji osebni dohodek in karkoli od navedenega razen vodstvenega položaja; višji vodstveni položaj in karkoli od navedenega. Hkrati pa je značilna tudi izrazita nedefiniranost zasnove napredovanja.

nja, saj anketirancem le-to pomeni »karkoli«, zanimivo pa je tudi to, da so na 2., 3. in 5. mestu kombinacije pomenov, ki vključujejo vzpon v vodstveni hierarhiji. To opozarja, da vodenje pomeni ljudem veliko odgovornost, breme in izpostavljenost konfliktom; treba ga je torej narediti bolj privlačnega. Želeli smo preveriti tudi, kako zaznavanje napredovanja (oziroma nazadovanja) ustreza dejanski mobilnosti. Postavili smo vprašanje o številu napredovanj v organizaciji.

Delež delavcev, ki so izjavili, da so napredovali, je zelo velik (70 %). Če to primerjamo s premiki na dohodkovni lestvici v letih 1978–1987, se pokaže, da več delavcev meni, da so napredovali, kot pa to kažejo objektivni podatki. Vzrokov za razkorak je lahko več: anketiranci so v odgovorih upoštevali daljše časovno obdobje, kot pa je bilo obdelano v formulacijah; za kriterij napredovanja ne upoštevajo le vertikalnih premikov na lestvici plačilnih razredov ipd.

Podobna situacija je tudi glede zaznavanja stagnacije. Več posameznikov je stagniralo, kot pa si to misli.

Povezanost med percepcijo napredovanja in stagnacije z mobilnostjo na posameznih lestvicah kaže, da je malo usklajenih odgovorov – na dohodkovni lestvici je le 38 % takih odgovorov – kar pomeni, da se subjektivno mnenje o napredovanju oziroma nazadovanju ujema z objektivnimi podatki o napredovanju oziroma nazadovanju. Veliko je navideznega napredovanja. Vendar pa so delež prikritega napredovanja še vedno večji na dohodkovni kot pa na ostalih lestvicah. To pa pomeni, da delavci napredovanje na izobrazbeni, delovni in vodstveni lestvici mnogo bolj zaznavajo kot napredovanje na dohodkovni.

Kriteriji napredovanja

Kriteriji napredovanja so filtri, ki nekaterim posameznikom omogočajo napredovanje, drugim pa ga onemogočajo.

Omeniti je treba velik delež tistih (16 %), ki ne vedo, kaj organizacija od njih pričakuje, da bi jim omogočila vzpon na mobilnostnih lestvicah.

Na vprašanje o razlogih za njihovo napredovanje je velik delež anketirancev navajal kompleksnejše razloge. Tako je več kot tretjina naštel večino razlogov, dobra petina pa izobraževanje in izpopolnjevanje, temu pa v manjši meri sledijo delovni staž in delovne izkušnje.

Še večji delež zaposlenih pa tudi v prihodnje zagovarja kombinacijo kriterijev za napredovanje. Med posameznimi razlogi pa je na prvem mestu izobraževanje in usposabljanje, nato sledijo delovni staž in delovne izkušnje ter doseganje delovnih rezultatov.

Glede kriterija delovni staž in delovne izkušnje se je pokazalo, da se je v organizaciji ta kriterij uporabljal v skladu s pričakovanji organizacije, vendar pa so mu po mnenju anketirancev dajali prevelik poudarek. Glede kriterija izobraževanje in usposabljanje prevladuje mnenje, da se je z njim pretiravalo. Razlike med želeno in normativno uporabo tega kriterija so celo v razmerju 1 : 7, med želeno in dejansko pa 1 : 6. Kriterij doseganja delovnih rezultatov je bil po mnenju delavcev premalo upoštevan v preteklosti, pa tudi v organizacijskih pričakovanjih. Ta kriterij bi moral dobiti vsaj takšno veljavo kot delovni staž in delovne izkušnje.

Zaključimo lahko, da je treba v prihodnje pri napredovanju uporabljati kompleksne kriterije in to še bolj kot doslej – večji pomen je treba dati doseganju delovnih rezultatov, manjši pa formalnemu izobraževanju in usposabljanju ter principu senioritete.

Vpliv na napredovanje

Delavce smo vprašali, kdo je odločilno vplival na njihovo napredova-

nje (če so napredovali) in kdo bi po njihovem mnenju moral imeti odločilen vpliv.

V naši organizaciji so respondenti največji vpliv za lastno napredovanje pripisali neposredno nadrejenim (19 %) ter neposrednim vodjem in drugim, a brez višjih vodilnih (27 %).

Po njihovem večinskem mnenju pa bi bilo najbolje, če bi na napredovanje imeli največji vpliv neposredni vodje ter višje nadrejeni vodilni delavci ter drugi. Anketiranci želijo, da bi bil vpliv neposredno nadrejenih manjši, vpliv višjih vodilnih pa večji. Vpliv kadrovske službe je bil v preteklosti skromen, vendar naj bi se povečal. Vpliv sodelavcev na napredovanje je bil opazen, vendar pa se anketiranci zavzemajo za njegovo zmanjšanje.

Torej: ključni dejavnik pri napredovanju naj bi bili še naprej neposredno nadrejeni, ki pa bodo morali še bolj sodelovati z višjimi vodilnimi in strokovnimi službami ter morebiti s sodelavci prizadetih.

ALI ZAPOSLENI ŽELJO NAPREDOVATI IN KAJ PRIČAKUJEJO

Aspiracije ali želje po napredovanju kažejo na obstoječe možnosti, da bi zaposlene dodatno mobilizirali. Podatki o le-teh so zbrani za obdobje 1985–1987.

Petina zaposlenih je izjavila, da ne želi napredovati. Ostali to želijo predvsem v strokovni hierarhiji, dobra desetina pa je zainteresirana za hkratno napredovanje na strokovni in vodstveni lestvici, kar izboljšuje izredno nizko pripravljenost za napredovanje v vodstveni hierarhiji.

Ženske imajo nižje aspiracije po napredovanju, vendar pa je pri nas več žensk kot moških izrazilo željo

po napredovanju v vodstveni hierarhiji.

Aspiracije po napredovanju izrazito padejo šele po dveh tretjinah oziroma v drugi polovici delovne kariere, kar je izredno pozitivno za celo življenjsko kariero.

Ugotovili smo, da dosedanje napredovanje dviga aspiracije po nadaljnjem napredovanju, vendar le do določene pogostosti; tisti, ki so večkrat napredovali, so manj pripravljeni na ponovno napredovanje, kar pa lahko razložimo s tem, da gre verjetno za starejše delavce ob koncu njihovih karier oziroma za dosežen »plato«.

Kako pa je mogoče dvigniti aspiracije za napredovanje?

Izkaže se, da so tovrstne aspiracije višje pri tistih, ki so vključeni v izobraževanje ali pa se v večji meri samoizobražujejo. Del usposabljanja za vodenje je tudi namestništvo. Zato so aspiracije po napredovanju (v vodstveni in tudi v strokovni hierarhiji) višje od tistih, ki so kdaj nadomestili svojega vodjo.

Na splošno pa se najvišje aspiracije po napredovanju pojavljajo pri tistih zaposlenih, ki so se v organizaciji zaposlili kot stipendisti ali pa na povabilo njihovih vodilnih in strokovnih delavcev.

Pričakovanja napredovanja pa vsebujejo oceno realnih možnosti za napredovanje, zato so tudi nižja od aspiracij. V železnici je le 30 % vprašanih izjavilo, da so prepričani v svoje napredovanje.

Zveze med pričakovanim napredovanjem in spolom, delovno stabilnostjo oziroma menjavanjem organizacij ter delovnim stažem so podobne kot v primeru aspiracij. Enako velja za različne oblike izobraževanja in samoizobraževanja.

Pričakovanja napredovanja so pa najbolj povezana z dosedanjim napredovanjem na plačilni lestvici, pa tudi z napredovanjem na lestvici formalne izobrazbe, slabše pa z ostalimi lestvicami. To je razumljivo, saj je lahko le napredovanje na plačilni lestvici tako pogostno, da konsistentno deluje tudi na pričakovanja.

Andreja Čibron

FUŽINAR ZA RAZVOJ

IZZIV 1992

O pojmu Evropa 1992 se je že veliko govorilo in pisalo, ta članek pa se bolj opredeljuje do problema standardizacije in tehničnih rešitev različnih problemov v Evropski skupnosti in do vključevanja Jugoslavije vanjo.

Evropa je speči velikan, vendar manj nagerji in investitorji spoznavajo, da bo v devetdesetih letih postala za številne panoge najhitreje rastoči trg na svetu. Ustvarjanje velikega trga daje Evropi možnosti, da bo prebrodila svoje strukturne težave. V devetdesetih letih bo postala potrošniška družba v ameriškem stilu.

Kako velik je delež ES v primerjavi z drugimi svetovnimi trgi, nam prikazujejo skice.

predpisi, nato standardi, potem pa certifikacijski in avtorizacijski postopki. Tehnične predpise sprejema zakonodajalec predvsem zaradi ohranjanja zdravja, varnosti in okolja. Standardi pa še niso pravno obvezni v tolikšni meri, kot to predlagajo zasebne nacionalne organizacije za standardizacijo: DIN, AFNOR, BSI, ... Ti standardi imajo včasih skoraj zakonski status, ker služijo kot referenca, tako na primer pri zavarovanju, ponudbah na javnih trgih, ... Certifikacijski in avtorizacijski postopki pa služijo za preverjanje, ali je kakšen proizvod v skladu s predpisi ali standardi. Ko se to preveri, se izda ustrezen certifikat. Velika pomanjkljivost pri tem je, da se ti certifikati med državami ne priznavajo, kar pomeni v najboljšem primeru dodatno testiranje, v

standarda v svetovnem merilu. Seveda pa ni mogoče pričakovati, da bi se evropski standard že naslednje leto uveljavil kot svetovni.

Približen postopek sprejemanja evropske norme je naslednji:

Tehnični biro sprejme predlog za projekt novega evropskega standarda. Tehnični komite naredi delovni predlog na osnovi zbira ustreznih dokumentacije. CEN (Evropski komite za standardizacijo) / CENELEC (Evropski komite za standardizacijo v elektrotehniki) organizira javno 6-mesečno obravnavo. Po javni obravnavi zberejo pripombe, čemur sledi formalno glasovanje, kjer je točno določeno, koliko glasov ima posamezna članica CEN/CENELEC. Končni rezultat je lahko evropski standard EN ali uskladišveni dokument.

Za Američane evropska skupnost ni le gospodarski, pač pa tudi politični problem. V ZDA se bojijo, da bo Evropa v svojem pristopu do pravil in standardov skrivaj pripravila predpise, in to take, ki bodo prizadeli ameriški izvoz. V CEN in CENELEC so jim že odklonili status opazovalca. Ob tem Američani opozarjajo, da je American National Standards Institute odprt za evropske partnerje.

Standardizacija je pa kljub vsemu tako zahtevna, da je tudi v Evropi ne bodo izpeljali tako hitro, kot so načrtovali in tako do konca leta 1992 verjetno na stari celini ne bodo uspeli poenotiti vseh standardov.

V Jugoslaviji smo potrebovali več kot tri leta, da smo sploh začeli razmišljati o nujnosti tesnejšega sodelovanja z evropsko skupnostjo po letu 1992. Toda tudi po enem letu, odkar je ZIS spoznal potrebo po oblikovanju strategije našega vključevanja v Evropo, te strategije še nimamo, torej tudi jugoslovanske Bele knjige ne. V nasprotju z nami pa se vse druge države, ki niso članice dvanajstere, pripravljajo na Evropo 1992 in imajo za to izdelane programe prilagajanja. Za nas ni potrebno samo prilagajanje na tistih področjih, ki so obdelana v Beli knjigi skupnosti, pač pa tudi tam, kjer smo daleč od sedanje stopnje razvoja v Evropi, in tam, kjer naše delovanje teče čisto po drugačnih tirnicah. To pa je npr. statistika z drugačnimi statističnimi metodologijami ali davčni sistem.

Eden prvih korakov za vstop v Evropo bi bil vključitev v EFTA, čeprav za polnopravno članstvo niti za pridruženje združenju naša država še nikoli ni jasno prosila. Za vstop npr. v evropsko organizacijo CEN/CENELEC bi zadostovala že kvalifikacija o tem, da nameravamo v doglednem času postati član sveta Evrope ali EFTA. Na drugi strani pa v svetu Evrope in v krogih EFTA prevladuje prepričanje, da so dale reforme na Madžarskem in Poljskem bolj jasne in določne odgovore kot kontroverzni notranji procesi v Jugoslaviji. Članstvo v EFTA pa bi povečalo ugled in okrepilo zaupanje v naše gospodarstvo, čeprav je jugoslovanska menjava s državami EFTA sorazmerno majhna.

Največji del bremena pri vključevanju v Evropo 1992 bodo nosila podjetja. Toda možnost za uspeh bodo imela samo učinkovita podjetja z dobro strategijo, ki bodo lahko delala v demokratični družbi, v odprtem gospodarstvu in ob primerni strateški politiki države. Toda jugoslovanska podjetja so postavljena pred dvojno nalogo: če želijo sodelovati s kakšnim podjetjem iz ES, se morajo najprej seznaniti z novimi bruselskimi predpisi, standardi, normami, postopki, prepovedmi in še čem, kar predpisuje Bela knjiga; nato pa morajo še preveriti, ali je bruseljska pobuda že vkomponirana tudi v zakonodajo države, v kateri je partner, s katerim želijo sodelovati. Če ni, se je treba seznaniti tudi z začasnimi državnimi predpisi. Kajti države, ki sodelujejo s članicami ES, morajo poznati tako bruseljske predpise, kot tudi zakonodajo države, s katerimi poslujejo. Tržno gospo-

darstvo in politični pluralizem pa bosta izkaznica za vstop v Evropo.

Če pa bo Jugoslavija odprta s trga skupnosti, bomo krivi predvsem sami, kajti evropskim integracijam bi se morali prilagajati ne glede na to, kdaj se bomo lahko zares vključili vanje.

Kako pa se v Sloveniji organizirati, da bi bili v procesu prilagajanja skupnemu evropskemu trgu čimbolj učinkoviti?

1. Gospodarska zbornica Slovenije je v okviru obstoječe organiziranosti struktur in služb formirala organizacijski pristop k spremljanju problematike z namenom zagotoviti čimvečjo pomoč podjetjem.

2. Pri Izvršnem svetu SR Slovenije je v okviru republiškega komiteja za mednarodno sodelovanje formirana delovna skupina za obravnavo te tematike.

3. V formiranju je koordinacija SR Slovenije, katere naloga bo delo na navedenem projektu med posameznimi subjekti v republiki.

Tako je v smislu te organiziranosti za naše podjetje najbolj kompetentna Gospodarska zbornica, da zagotovi pretok informacij in strokovno pomoč pri preučevanju posameznih zadev z namenom priti do ustreznih rešitev. Pri opravljanju te naloge bo Gospodarska zbornica seveda morala vključiti tudi druge institucije iz republike, ki se vsebinsko ukvarjajo z navedenimi področji (npr. CTK, različni inštituti).

Kot podjetje, ki plasira svojo prodajo tudi na zapadne trge, se že prilagajamo evropskemu trgu. Primerjamo tuje in naše standarde, prilagajamo tehnološke in druge predpise. Veliko pozornost posvečamo standardizaciji, klasifikaciji in tipizaciji delov, sklopov, postopkov itd., ki ima vpliv tako na konstrukcijo (manj novih načrtov, skrajšan čas konstruiranja), tehnologijo (zmanjšamo število novih tehnologij, skrajšamo čase izdelave novih tehnologij, znižamo stroške pri novih in obstoječih tehnologijah), proizvodnjo (zmanjšamo čase izmenjave orodij, znižujemo stroške proizvodnje za 1 kos, povečamo zasedenost strojev) in na materialno poslovanje in kalkulacije (znižamo režijske stroške, izboljšamo evidenco, čistimo zaloge, skrajšamo čase izdelave kalkulacij). Urejenost in lastni hiši je prvi pogoj za vključevanje v mednarodni sistem. Korak naprej smo naredili tudi s tem, da smo predlagali naše najboljše strokovnjake za vključitev v tehnične odbore ISO in CEN ECIS s področja metalurgije in mehanike predelave in tudi od tega pričakujemo hitrejšo napredovanje, več informacij o poteku dela, raznih spremembah in novostih.

Ti odbori so:

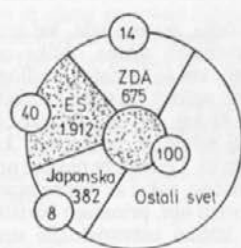
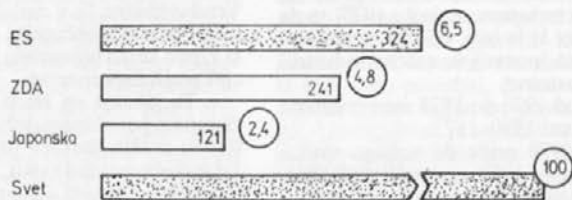
- odbor za preizkušanje brez poškodovanja / preizkus brez porušitve
- odbor za mehansko preizkušanje kovin / za mehansko in fizikalno preizkušanje kovin
- odbor za tehnične zahteve za dobavo in kontrola kakovosti / dogovorjene oznake za jekla
- odbor za konstrukcijska jekla, kakovost / jekla, ki so predvidena za toplotno obdelavo, legirana in avtomatska jekla
- odbor za oblikovanje in paličasto jeklo / kovani jekleni kosi.

Upamo, da bo tudi to eden izmed načinov hitrejših in bolj agresivne konkurence podjetjem v Evropski skupnosti, čeprav je pred nami še ogromno dela, preden se bomo zares vključili v Evropo 1992.

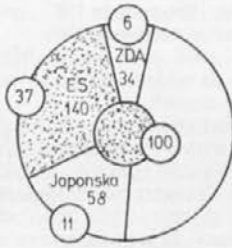
Anita Pečolar,
pripravnica v
OE TRANSFER INFORMACIJE -
standardizacija

Literatura:
- Gospodarski vestnik od 24. febr. 1989 do 15. dec. 1989
- Dokumenti o evropski standardizaciji, ki so dosegljivi v standardoteki
- Prevod Bele knjige

Prebivalstvo v milijonih

Blagovne rezerve

Zunanja trgovina v milijardah US \$

Značilnosti evropskega monetarnega sistema so: posebna denarna enota (ECU=2,07 marke), sistem določanja deviznih tečajev, način intervencije centralnih bank na deviznih trgih, mehanizem medsebojnega kreditiranja, delna centralizacija mednarodnih denarnih rezerv članic.

Osnovni cilj, ki si ga je skupnost postavila, ko se je lotila ustvarjanja enotnega trga, pa je bil poceniti proizvodnjo in povečati konkurenčnost gospodarstva. Ob tem je naletela na številne pregrade: mejna kontrola, carinska papirnata vojna (Evropa v svoji notranji trgovini lahko shaja z eno samo carinsko deklaracijo), številni standardi in različni tehnični predpisi, protekcionistična praksa v zvezi z javnimi trgi in končno različna trgovska zakonodaja. Skupni notranji trg bo koristil 320 milijonom potrošnikov in tisočim podjetjem.

Evropska podjetja sama štejejo različne nacionalne predpise in tehnične standarde za enega najhujših problemov, s katerim se srečujejo, kadar delujejo na evropski ravni. V mehanizmu pregrad gre za razlike, ki jih v dvanajstih državah skupnosti kažejo najprej tehnični

najslabšem pa zavračanje.

Prost promet blaga in storitev znotraj ES zahteva enotne norme in standarde, zato bodo ekspertne skupine skupaj s komisijami za standardizacijo in kakovost tudi konkretno pomagale zlasti srednjim in manjšim podjetjem v pripravi in še zlasti s strokovnimi nasveti in konkretnizacijo njihovih nalog. Evropski standardi pri tem ne bodo samo kažipot za pripravo nacionalnih standardov, ampak jih bo treba v celoti sprejeti brez popravkov in dodatkov. ETSI (Evropski komite za telekomunikacije) bo seveda moral sodelovati tudi z drugimi mednarodnimi institucijami, ki se ukvarjajo s standardi in standardizacijo, da se delo ne bi podvajalo. S sodelovanjem pa bo delo lahko širše zastavljeno, kar bo dajalo tudi večje možnosti za uspeh. Področja, ki jih je že zdaj zajela skupna evropska standardizacija, so na primer: igrače, gradbeni material, električna interferenca in varnost strojev. Če se zdi to na prvi pogled malo, je treba povedati, da samo varnost strojev zadeva okoli polovico proizvodnje evropske strojne industrije.

Poleg tehničnega razvoja sistema ima ES še en cilj, uveljavitev evropskega

Smo na Ravnah ubrali pravo pot

Z množičnimi inovacijami smo se začeli v naši železarni resneje ukvarjati leta 1965.

Kako je bilo

Začetek je bil bolj kilav; inovacije je obravnavala komisija za racionalizacije, sleherni uspehi inovacij pa je sledilo eno plačilo, ki smo mu rekli odškodnina.

Leta 1969 sprejememo obsežnejši pravilnik s 37 členi, inovacije obravnava ista komisija, odškodnine pa se zaradi spodbujanja inovacij povečajo.

Leta 1975 ugotovimo, da pravilnik ne velja in na ravni sozda sprejemmo SaS, da bi se poenotili in s tem dali še večji zagon množični inovativni dejavnosti ali MID, kot ji pravimo. SaS ima 38 členov, inovacije obravnava odbor za gospodarjenje in nas zavezuje k enakopravnemu sodelovanju znotraj sozda. Za inovacije, ki so v uporabi daljše obdobje, dobijo avtorji po tri odškodnine, to je po prvem, tretjem in petem letu. Odškodnine se zaradi spodbujanja povečajo.

Nedolgo po sprejetju ZZD ugotovimo, da SaS ni v skladu z njim in julija 1980 sprejememo tozdi pravilnik s 47 členi. Inovacije obravnavajo komisije za gospodarjenje v tozdi, odškodnine se preimenujejo v nadomestila in se zaradi spodbujanja povečajo.

S samoupravnega še pogled na organizacijsko področje.

Leta 1965 je bil za obdelavo inovacij določen en delavec, ki proti koncu sedemdesetih let, ko njih število poraste, ne zmore več zadovoljivo opravljati dela. Obdelava inovacij postane ozko grlo in ugotovi se, da je treba okrepiti službo. Leta 1980 združijo svoje delo pri obdelavi inovacij še en delavec, višji pa kmalu ugotovijo, da so druga dela in naloge pomembnejše in ga prestavijo tja. Mi-mogrede, že pri načrtovanju mogoč-ne upravne zgradbe, ko je vsak, še tako majhen podšef dobil tista dva obvezna rasterja, je bila za inovacije predvidena zgolj pisalna miza. 1983 prestavijo službo v drug tozid in 1984 se ponovi zgodba z dodatnim sodelavcem. Namesto tega pa se naslednjega leta okrepi služba z administrativno močjo.

Vsa znamenja kažejo, da smo po dolgih letih poti in stranpoti proti koncu sedemdesetih let vendarle uspeli vzpostaviti kolikor toliko ustrezen sistem in število inovacij (skupaj z dohodkom) začne vidneje naraščati.

Prevlada spoznanje, da bi bilo treba pravilnik spet spremeniti. Tokrat ne na kakšno politično-sindikalno povelje od zgoraj, temveč bi ga bilo treba posodobiti v funkciji večje učinkovitosti, zlasti ga skrajšati na razumno mero. Tudi potreba po okrepitvi službe postane izrazitejša. Za primerjavo – v nekaj večji OZD od naše, kjer prihranijo z inovacijami mnogo manj (obenem pa si vzamejo pravico, da nas poučujejo, in ki so zdaj, kot vse pri nas v veliki krizi), združuje delo na obdelavi inovacij kar osem ljudi!

Smo na dobri poti, da uredimo področje spodobno in z malo domišljavosti lahko rečemo, da bi bržčas prišlo do tistega preskoka v kvaliteto.

Kako bi bilo

Vendar se zaplete. Del novega vodstva ravna premalo strokovno in nastopa s pozicij moči. Kot mnogo drugega je treba tudi inovacije čez noč obrniti na glavo. Na vrat na nos se uvedejo koristni predlogi, z veliko ihto se začno ustanavljati takojmenovani krožki kvalitete, po dolgem in počez se začno sholastične razprave o tem, kdaj je inovacija množična, kdaj usmerjena, kdaj je kakšna naloga ustvarjalna in kdaj ni. Tovarno prekrijejo večbarvni plakati, kjer piše, da moramo razmišljati in predlagati kaj koristnega. Obenem se preverja upravičenost izplačil za inovacije s pomembnejšimi prispevki. Samovolja gre celo tako daleč, da delavskemu svetu ni dovoljeno posredovati poročila z resničnimi podatki o koristnih predlogih temveč ga je treba prirediti po volji vodstva. Od-povedo, skratka, vsi argumenti, raz-en argumenta moči. Kdor si drzne misliti drugače, je odstranjen. Za krono vsega v najčistejši tradiciji so-crealizma razglasimo še leto znanja.

V tem svinčenem vzdušju se z le-vo roko napiše novi pravilnik in sprejme po pospešenem postopku. Nekaj značilnosti: število nadomest-il se poveča s tri na pet, določajo pa se po poenostavljeni varianti. Vi-talnejša določila niso več stalna, tem-več se jih sproti spreminja s sklepi delavskega sveta; slogovno pa je to prava »literarna mojstrovina« s kar 66 členi! Težko se je znajti med op-redelitvami, kako inovacije razvrstiti po predalih in namesto o višji kva-liteti lahko prej govorimo o nekakš-nem inovacijskem larplurartizmu.

Obenem s pravilnikom se temelji-to spremeni tudi služba, in kar je prej opravljal eden, jih po novem oprav-lja kar pet. Obetaven ukrep, saj je rečeno, da bo služba poslej na višjem nivoju.

Sprememba je bila izvršena z veli-kim pompom in jeseni 1986 smo na inavguracijo novega sistema povabi-li vso Slovenijo, kjer smo najso-dobnejše samoupravne akte celo nudili na prodaj. Spominimo se pompozne TV oddaje »So na Ravnah ubrali pra-vo pot?«

Kako je

Odtlej so minila nepolna štiri leta; dovolj dolga doba, da pogledamo, kako so se spremembe vplivale na množično ustvarjalnost.

Poglejmo par kazalcev za obdobje 1966–1989, to je od začetka leta po prvi gospodarski reformi pa do kon-ca leta pred prvimi svobodnimi volit-vami.

Podatki so povzeti po objavah v Informativnem fužinarju, gibanja pa so prikazana diagramsko. Pri vrednostih imamo opraviti z razponi velikostnega razreda 1.000.000, zato linearni prikaz ni mogoč in se mora-mo poslužiti logaritemskega. Denar-ne vrednosti so prikazane v najno-

vejšem, za štiri ničle zmanjšanim konvertibilnem dinarju.

Na diagramu 1 sta prikazana letni povečani dohodek in izplačana nadomestila. Vidimo, da se obe krivulji kar strmo vzpenjata; vendar mora-mo biti pozorni na inflacijo. Inflaci-ja je povzeta po podatkih zveznega zavoda za statistiko, faktor pa se vz-penja, kot kaže spodnja krivulja. Rast prvih dveh krivulj moramo torej ocenjevati vzporedno z rastjo tretje. Žal je takšno odčitavanje nepregled-no in za poenostavitev se poslužimo preproste trika. Predstavljamo si, da krivuljo inflacije potegnemo navzdol in jo zravnamo z izhodišč-em 1966. Vzoredno se za toliko ukrivita navzdol tudi zgornji krivulji. S tem smo za celotno prikazano ob-dobje dali konvertibilnemu dinarju vrednost 1966. Nekaj podobnega kot način, ki se ga je poslužil Hamurabi, ko je določil tečaj lipe.

»Manipulacija« z odpravo inflaci-je je prikazana na diagramu 2, ki kaže realnejšo podobo. Oglejmo si najprej zgornjo krivuljo, ki prikazuje povečani dohodek:

– do 1976 imamo opraviti s čud-nimi nihanji, najabsurdnejše pa je, da se nahajamo najnižje 1975, to pa je leto, ki je bilo v SFRJ razglašeno za leto inovacij in zaščite industrijs-ke lastnine;

– od 1976 do 1978 smo približno na ravni 1970–1973

– 1979 pride do večjega skoka, stagnacija 1980, spet večji skok 1981, rahel padec in stagnacija do 1984

– 1985 dohodek spet vidneje po-raste, 1986 pada in 1987 zraste neko-liko nad vrednost 1985

– 1988 pade na vrednost 1986, lani pa odpade kar pod vrednost iz-pred desetih let.

Nadomestila se gibljejo približno vzporedno s povečanim dohodkom. Približno enako podobo kot pove-čani dohodek in nadomestila kaže tudi gibanje števila letno odobrenih inovacij, ki je prikazano na spodnjih dveh krivuljah istega diagrama. Spodnja krivulja prikazuje prvič odo-brene inovacije, od 1977, ko so se začela izplačevati še druga in tretja nadomestila, pa zgornja krivulja pri-kazuje še skupno število odobrenih inovacij. 1987, ko se število nado-mestil poveča s tri na pet, se krivulji močnejše razpreta. Tudi tu imamo po

1987 opraviti z upadanjem; zlasti kar zadeva prvič odobrene inovacije in lani upademo pri »svežih« inovaci-jah pod raven izpred petih let.

Pravzaprav pa je najvitalnejši kaza-lec inovativnosti povečani dohodek, dosežen s svežimi inovacijami. Pri-kazan je na diagramu 3, na zgornji krivulji nominalni (v konvertibilnih dinarjih), na spodnji pa enako, kot s prej »odpravljenom« inflacijo. Na tej spodnji krivulji, ki kaže realnejšo po-dobo, vidimo, da imamo opraviti z upadanjem že po 1985, lani pa zdrk-nemo tja, kjer smo bili na začetku in v obravnavanem skoraj četrtstolet-nem obdobju so bila le tri leta bolj suha od lanskega.

Brez prevelike modrosti je moč za obdobje po uvedbi najnovejšega sis-tema 1986 ugotoviti naslednje:

– Do 1985 imamo opraviti z vzpo-nom s precejšnjimi nihanji. (Ta ni-hanja je moč pojasniti, vendar bi vzelo preveč prostora).

– Padec 1986 je spričo uvajanja sprememb pričakovan.

– Vzpon 1987 bi lahko pomenil, da spremembe (zlasti tolikšno pove-čanje službe in njen deklarirani višji nivo) začnajo prinašati sadove. Vendar imamo že v naslednjih dveh letih opraviti z občutnim padcem in ta vzpon lahko pojasnimo le kot iner-cijo prejšnjega sistema.

– Ta gibanja so zlasti očitna pri skupnem povečanim dohodku in pri številu svežih inovacij (diagram 2). Pri povečanim dohodku, ki je rezul-tat svežih inovacij (diagram 3), pa lahko govorimo o upadanju že kar po 1985.

Nič hudega, poreče kdo, saj smo vendar uveljavili druge oblike us-tvarjalnosti, kot so koristni predlogi, ustvarjalne naloge, krožki kvalitete in morda še kaj. Že res, vendar ču-dno, zakaj nihne ne obelodani, kaj prinaša vse to. Če tega že ni moč pri-kazati denarno, zakaj se vsaj ne pove, kakšne koristi npr. prinašajo koristni predlogi, koliko ustvarjalnejši smo spričo ustvarjalnih nalog, ali kako krožki kvalitete izboljšujejo kvalite-to. Sporočilo, da so »izsledki dostop-ni v službi za inovacije ter na PO, zveni zelo nepričljivo.

Da pa bi bila mera polna, tudi te, tako opevane (in jalove) nove oblike ustvarjalnosti upadajo, kot kaže ta-bela:

	1986	1987	1988	1989
koristni predlogi	380	458	359	313
ustvarjalne naloge		593	395	422
krožki kvalitete	29	20	13	7

Malenkostna izjema so ustvarjal-ne naloge, ki pa jih ukinjamo, ker so bojda »prinesle preveč nemira in konfliktov«.

V primerjavi 1987/1986 se je še moč postaviti s porastom števila ino-vacij za 2,29 krat, povečanega do-hodka za 2,73 krat, nadomestil za 4,85 krat; »število delavcev, ki so vključeni v vse oblike inovativne de-javnosti,« pa naj bi poraslo s četrti-ne na skoraj tretjino. Naj bo, čeprav

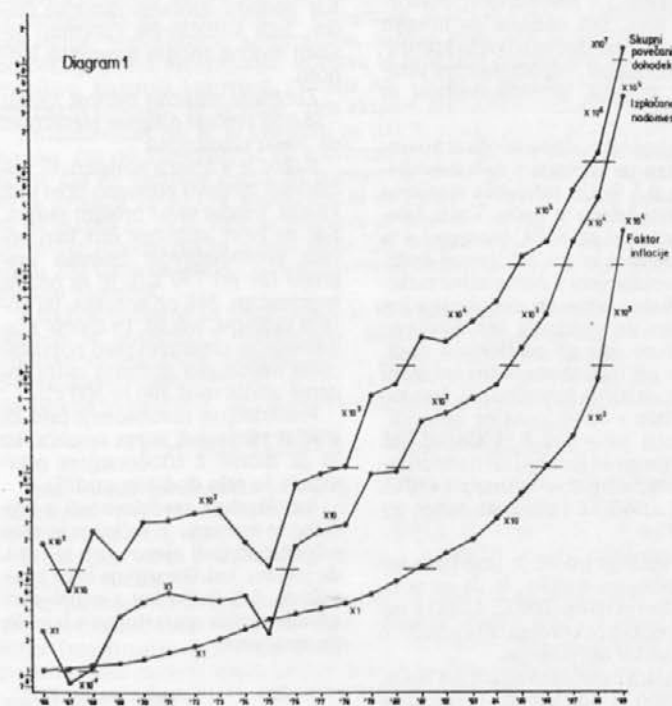
je prvi faktor zgolj navidezen, druga dva inflacija skoraj razpolovi, tisto o tretjini pa nič ne pove.

V primerjavi 1988/1987 ni več spo-ročila o napredku; nadomesti ga tar-nanje o splošnem upadanju, opravi-čevanju z dretežem, štrajkom (dec. 1987?!), ovirami pri pravilniku, nera-zumevanjem nekaterih tozdog; na koncu pa samozadovoljstvo, da smo pri inventivni dejavnosti in poveča-nem dohodku na vrhu slovenskega

in jugoslovanskega gospodarstva. Slaba tolažba, če vemo, da smo prvenstvo pri tem nezanesljivem kazalcu, s katerim pa se doslej nismo postavljali, dosegli še pri starem sistemu. Opavičevanje upadanja s pletenčenjem o poskusih prehajanja na »boljšo kvaliteto novosti« pri inovacijah in ustvarjalnih nalogah pa je že v posmeh zdravi pameti.

V poročilu za 1989 je le še kopica slabo razumljivih števk, o prvenstvu v slovenskem in jugoslovanskem gospodarstvu pa ne duha ne sluha.

Za leto 1987 je bilo še mogoče delati iz smrkla med, za 1988 smo deležni malo »samokritike«, za 1989 pa nič. In ko bi moralo biti slehernemu očitno, da je sistem 1986 bankrotiral, nas vodja službe samozavestno obvesti, da zapuščamo sedanje usmeritve. V novih usmeritvah naj bi »spremenjeni vsebinski vidik potegnil za sabo operativno organizacijski vidik«; prišlo naj bi do »stroge ločitve« nenačrtovanega in usmerjenega inovacijskega dela; pravico do množičnih inovacij naj bi imeli le delavci v neposredni proizvodnji; dosledneje se bo ugotavljal izmeček »kot možna posledica teh inovacij... in tako naprej v hiperbikracijo. Še bi lahko naštevali cvetke iz tega sporočila, pa raje namesto komentarja parafrazirajmo praočeta slovenskega naroda (tistega s sivimi brki in dvema rokama): »Kolikor odstavkov, toliko nesmislov«. Smo res tako daleč, da ne znamo drugega kot blefirati, ko eno slepomišljenje nadomeščamo z drugim? Kako drugače kot slepomišljenje je moč razumeti sporočilo, da služba, ki ni zmogla nadaljevati niti utečenega, poslej »strokovno planira, spremlja in koordinira celotno RR dejavnost, v kateri je njena osnovna naloga vzpostavitev optimalne povezave RR dela s tržno dejavnostjo, ki mora biti...« Očitno je blefiranje še vedno najučinkovitejši način osebnega uveljavljanja, ki je dolga leta (pre)mnoгим zagotavljal visoke položaje z lepimi plačami in spodobnimi pokojninami.

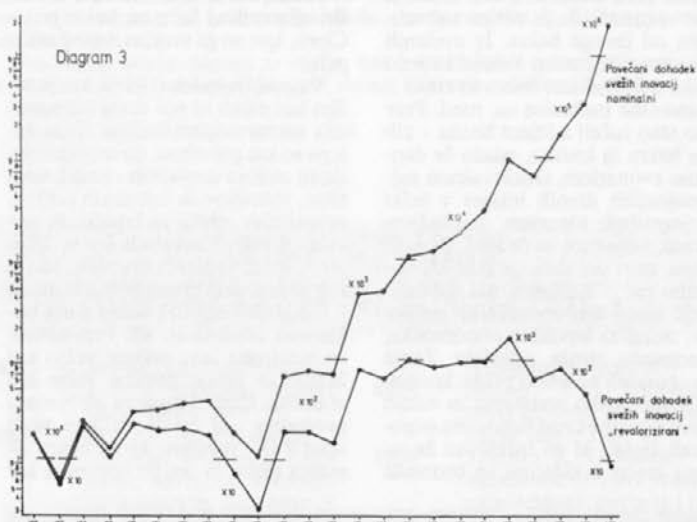
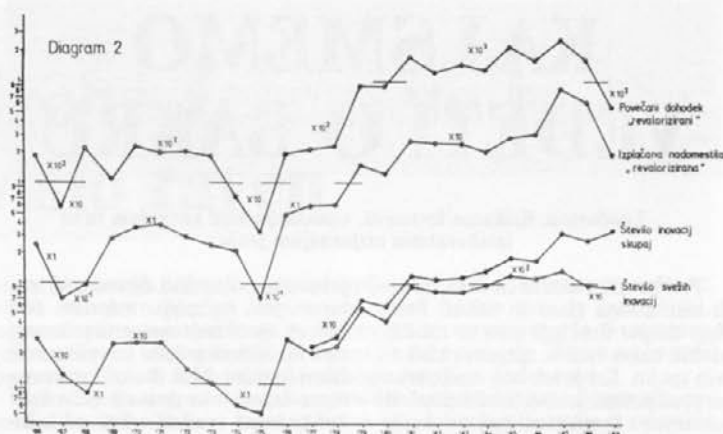
Kako še kaj bo

Poskusimo vsaj približno ugotoviti, kje so ključne točke zdajšnjega sistema, ki v nasprotju s prejšnjim odvrtaajo najspodobnejše ljudi od ustvarjalnosti:

– **Pravilnik?** Z zadostno zanesljivostjo lahko rečemo, da je novi pravilnik zbirokratiziral področje. Prejšnji pravilnik ni bil brez pomanjkljivosti; dovolj natančno se je tudi vedelo, kaj spremeniti. Kljub temu je moral biti spodbudnejši, pa čeprav so se tudi tokrat nadomestila zaradi spodbujanja povečala. Sprememba 1986 torej ni bila na boljše, temveč na slabše. Pa kar prodajali bi ga.

– **Nerazumevanje nekaterih toz-dov?** Malo verjetno; tovrstna nerazumevanja so vendar kontinuirana, skoraj naravna in naj je slišati še tako čudno, nekaj bi bilo narobe, če jih ne bi bilo. Tudi pred 1986 smo imeli opraviti z njimi, vendar smo jih zmogli zvečine premagovati.

– **Upadanje ustvarjalnosti?** Očitno, vendar zakaj? Najpreprosteje bi bilo moč reči, da počno ljudje pač to, kar se jim najbolj splača. Vse seveda le ni tako preprosto in ljudje znamo biti še kar čudna sorta. Čeprav smo tudi družabna bitja, so nam lahko kaj zoprna takšna in drugačna zganjanja v razne skupine, pa naj gre za sindikalne, samoupravne, ali celo za takšne, ki jim pravimo krožki kvalitete. Boljši poznavalci naše vrste vedo celo povedati, da ustvarjalnost in čredni nagon ne gresta skupaj. Ustvarjalnost je namreč še drugače povezana s celo kopico drugih lastnosti in okoliščin, povezave pa so lahko močnejše ali slabše, pozitivne ali negativne in kdor hoče angažirati ustvarjalne ljudi, mora ta razmerja tudi dovolj dobro poznati. Naši trendi pa kažejo, kot bi načrtovalci in izvajalci novega sistema ne prišli niti do abecede. Namesto da bi se potrudili razumeti vsaj ne prezapletena razmerja med posamičnim in skupnim interesom in si prizadevali vzpostaviti temu primerna pravila igre,

je po spletu okoliščin prišlo do razmer, ki ustvarjalnosti pač ne motivirajo. Številnim sociopsihologom in pedagogom navkljub.

– **Služba za inovacije?** Z vzpostavitvijo sistema 1986 se je služba popeterila in najmanj, kar bi bilo po zdravi pameti upravičeno pričakovati, bi bil petkratni učinek. Brez sinergije, s katero mora pri takšnih spremembah računati dober gospodar. Namesto tega je učinek sedaj pri petih manjši kot prej pri enem. In napovedani višji nivo nove službe? Obstaja. Prejšnji eden je opravljal svoje delo za 16 SZD, sedaj pa združuje delo eden v 17, trije v 18 in eden v 20. skupini! Imajo srečo, kot bi rekel cinik; gre za najvulgarnjšo različico plačila po delu; ali za na glavo postavljeno sinergijo, implicitno izraženo z naslednjo kvazi neenačbo $(17 + 3 \times 18 + 20) < (16) ?$ Upajmo, da bo po slovenski pomladi via facti vendarle odklenalo (pre) številnim politikantsko poslovnim kadrovskim mešetarjem, ki so imeli moč z eno potezo izničiti dolgoletna prizadevanja slehernega, ki je bil toliko nespameten, da si je drznil nepravemu pomoliti ogledalo pod nos.

– **Drugi vzroki?** Očitno obstajajo; kot je splošna kriza, včasih kakšen štrajk in kaj podobnega. Vendar naj o tem razmisli vsak sam.

Čas bi bil storiti kaj in ustaviti drsenje proti pozitivni ničli. Najbrž

bi le kazalo začeti pospravljati razdejane. Nesnage ni malo, počistiti pa bi jo morali hkrati z zgradnjo sodobnejšega sistema, temeljito in brez dirke s časom. Morda bi celo kazalo koga poklicati na odgovornost. Pa ne zavoljo kakšnega maščevanja, pač pa zato, ker je to pri nas edini poznani način, da se nehamo sprenevedati. Priložnost, da nastajajoče nove in prenavljajoče se stare subjektivne sile pokažejo svoje sposobnosti.

In za konec – čeprav tovarniška glasila ne slovijo po vodenju polemik, bi bilo zaželeno, da bi se o tej temi razvila poglobljena razprava. Pa ne tako, kot je v navadi, ko kakšnem polemičnemu zapisu že kar v nadaljevanju sledi vzvišeno ignorantski odgovor »prizadetega« in s tem je razprava konec; ker pa je ta s pravico zadnje besede praviloma kakšen »višji«, izzveni, kot da ima pri polemiki višji vedno prav. Ni mišljena takšna polemika.

Franjo Krivec

Uporabljeni viri:
Informativni fužinar 1977 št. 12; 1978 št. 10, 19; 1979 št. 8, 14, 22; 1980 št. 15, 20, 22, 23; 1981 št. 4, 5, 10, 13, 17, 23; 1982 št. 2, 4, 7, 9, 10; 1983 št. 1, 2, 5, 7, 9, 10, 12; 1984 št. 3, 4, 7, 9, 10; 1985 št. 2, 5, 6, 9, 10, 12; 1986 št. 2, 4, 6, 9, 10; 1987 št. 2, 6, 7, 9, 11; 1988 št. 2, 3, 4, 6, 8, 10, 12; 1989 št. 3, 4, 6, 8, 10, 12; 1990 št. 1, 2.

KAJ SMEMO VEDETI O BAKRU

Zgodovina, fizikalne lastnosti, obnašanje med kovanjem in izločevalnim utrjevanjem jekla

Prvi kovini v službi človeka sta bili samorodna zlato in baker. Pred šest do pet tisočletji smo se naučili dobiti baker tudi iz njegovih kisikovih spojin. Ker je teh bolj malo, smo se pred petimi, štirimi tisočletji začeli ukvarjati z žvepljenimi rudami, ki jih je treba pred razkislitvijo z ogljem še pražiti. Tako smo prišli do bakra in svinca ter se izučili za izdelovalce kovin – po grško metalurge.

Sele pred dobrimi tremi tisočletji smo spoznali, da je zlitina uporabnejša od čistega bakra. Iz mešanih rud smo z izgonom žvepla in nato kisika dobili zlitine bakra in cinka – imenovane mešanice oz. med. Prav tako smo začeli z litjem bron – zlitine bakra in kositra, znane še danes zvonarjem, izdelovalcem najobstojnejših drsnih ležajev v težki strojearnji, kiparjem, ljubiteljem okrasa, ladjarjem in drugim. Največ bron smo porabili za ljudsko obrambo naših vladarjev, nekaj za ulivanje kipov teh oboroženih polbogov, nekaj za lepote pripomočke, imenovane zrcala, ogledala. Zanje smo porabili posebno veliko kositra.

Gospodarsko revolucijo in veliko vojaško premoč nad faraonom so pokazali Hetiti, ki so izdelovali že jeklene meče, s katerimi so bronaste

preprosto odlamali. Seveda, saj ima bron pri najboljši trdnosti 600 N/mm zmožnost raztegnitve komaj za 6 %. Jekleni izdelki so veliko bolj žilavi in trdni. Meč dvakrat večje natezne trdnosti se dvakrat več ukrivi kot bronast, preden odleti od ročaja. Je močnejši in varnejši. Toda lep spomin velike trajnosti nudijo le bronasti kipi, obstojni proti vsakemu vremenu.

Sedanje ime ima bron po mestu Brindisi onkraj Jadrana, baker pa po Cipru, kjer so ga svojčas največ izkopali.

V zemlji je bakra 0,01 %, kar je toliko kot cinka in pol manj kot vanadija ter za tretjino kroma. Take zaloge so kar potrebne, da moremo izdelati zadosti nerjavnih vzmeti, ventilov, zobnikov in ustreznih polžev, propelerjev, ohišij za črpalke in turbine, različnih tekalnih koles, ležajev, vreten, trenjskih obrobov. Vse te reči so bodisi iz bronastih ali iz jekla.

Toda največji del bakra služi božanstvu električnih sil. Prevodnost za elektrone ima petkrat večjo kot železo in skoraj dvakrat večjo kot aluminij. Celo zlato je za 30 % manj prevodno, saj že 45 m žice nudi upor 1 Ω , medtem ko je bakra ali srebra treba za enako upornost kar

60 m enako debele žice prereza 1 mm.

Podobna so razmerja med toplotnimi prevodnostmi kovin. Srebro in baker sta s 400 W/mK in z aluminijem (230 W/mK) ter niobom (530 W/mK) daleč nad siromaki z manj kot 100 W/mK.

Nas najbolj vleče odnos bakra do železa in jekla, saj smo videli zahod bronaste dobe in živimo v železni. Znana sta nam oba časa – obstajajoči in prihajajoči. Kajti čeprav se jeklarji izogibajo bakru, se jim stalno infiltrira in ga je v jeklu iz leta v leto več. Branijo pa se ga jeklarji po ukazu kovačev in valjarjev, ker je ta električni veljak nenaklonjen kovnosti jekla. Med ogrevanjem za kovanje se baker kopiči tik pod odgorom, nato pa leze med zrn v notranjost izdelka. V sodelovanju s kovaško vsiljenimi napetostmi globoko razbrazda izdelek. Posebnost takih razpok je dno, ki ima videz ledeniške doline, obliko črke U. Poglobljanje nastopa samo po mejah zrn in izdaja tujost elementa na njih.

Kovanje je nevarno v območju 950–1150°C, če pa je bakra več kot 0,5 %, je nevarno šele nad 1100°C. Cink, ki bi se znašel v jeklu hkrati z bakrom, še poveča nevarno območje kovaških temperatur, predvsem navzdol. Podobno škoduje kositer.

Koristnejši je nikelj, ki nažene zdravarsko nevarnost nad 1200°C, vendar le, če ga je vsaj toliko kot lahko taljivega, nesloga povzročajočega bakra.

Ravno baker dokazuje koristnost ohladih litih blokov do črne barve – pod temperaturo rekristalizacije. Po valjanju kažejo taki bloki navkljub 0,8 % Cu zelo majhne in plitve, nenevarne površinske razpoke. Veliko hujše je, če bloke valjamo kar topilniško tople.

Razen kovačev in valjarjev pravzaprav baker med kovinarji nima sovražnikov. Je povsem normalen zlitinski element, ki zboljšuje lastnosti jeklu – nekatere bolj, druge manj. Livarsko blago se ga zato niti ne brani.

Na splošno velja, da baker sam nima tekmeča v prevodnikih električnega toka, kot dodatek pa drugim kovinam zelo dobro izboljša korozijsko obstojnost, odpornost proti utrujanju, trdnost, preoblikovalnost in kovnost.

Utrjuje tako, da se izloča iz kovinskih zrn ter ustvarja v njih napetosti. Že 0,3 % Cu omogoča izločilno utrjevanje železo in jeklo. V alfa železu je namreč pri 850°C topnega 1,4 % Cu, medtem ko pri 20°C precej manj. Med ohlajanjem železne trdne raztopine bakra pride do podobnega pojava kot pri ohlajanju npr. nasičene raztopine soli ali sladkorja v vodi. Ker je pri nižji temperaturi sol manj topna, se izloča kot trdna sol. Imamo trdo fazo – nove fizikalne lastnosti. Če torej jeklo z 0,3 % Cu ali več po valjanju ali gašenju ali normalizacijskem žarjenju še žarimo pri 450°C, da se izloči iz raztopine baker, ga utrdimo.

Povečanje trdote je podobno kot z izločanjem ogljika, le da se ta izloča že pri okoli 200°C. Učinka ogljikovega in bakrovega izločanja zato zelo lahko razlikujemo.

Jeklo, ki vsebuje več kot 1,4 % Cu, moremo še bolj utrditi. Če ga ohla-

jamo iz gama območja (tj. temperatura nad 850°C, ko je zlitina Fe-Cu v obliki strukture ploskovno centrirane atomske kockaste mreže), se predela najprej v alfa fazo (prostorsko centrirana kocka iz atomov). S tem prehodom se ustvari mrežne spremembe, ki pa niso popolne – kot ni popolna nobena sprememba, dokler še traja. Ostanejo mrežne motnje (v razvrstitvah atomov), ki povzročajo v jeklu napetosti (gotovo zelo velike, saj z atomi se ni igrati). Narava teh napetosti je, da po nadaljnjem ohlajanju nikakor niso manjše. Še huje. Sledeče izločilno žarjenje, ki naj bi z rahlim odmrzovanjem spustilo nekaj bakra izmed atomskih rešetk, pokaže svojo največjo odpustljivost že pri 400°C. Seveda je to še vedno več, kot je treba za izločanje ogljika, je pa le manj kot 450°C.

Ob tem opazovanju utrjevanja železa z bakrom in ogljikom opomnimo, da gre za povsem drug mehanizem utrjevanja, kot nastopa pri kaljenju jekel. Gre za razliko med železom in jeklom ter zato tudi za veliko razliko med trdotama.

Pri prvih poskusih z bakrom imamo železo z zelo malo (0,05 %) ogljika in trdoto pred izločanjem tega ogljika 150 HB ter po izločanju 220 HB. Če pa ogrevamo za izločanje pri 500°C, se bo iz te zlitine z 2 % Cu izločil baker in vzdignil trdoto na 205 HB. S čisto drugačnim uspehom žarimo tako zlitino pri 300°C – se ne utrdi!

Drugi poskusi z železom, ki vsebuje 5 % Cu in dobi premenske napetosti, so vzdignili trdoto na največ 350 HB.

Takim trdotam nasproti stojijo kalilne – martenzitne – v višinah 600 HB, ki so posledica zamrznjenega ogljika v železni mreži atomov. Seveda je ogljika v martenzitu jekla veliko več, kot ga je v železu, ki ga utrjujemo z izločanjem majhnih skupin ogljikovih ali bakrovih atomov.

Vidimo, da baker podobno izločilno utrjuje kot ogljik.

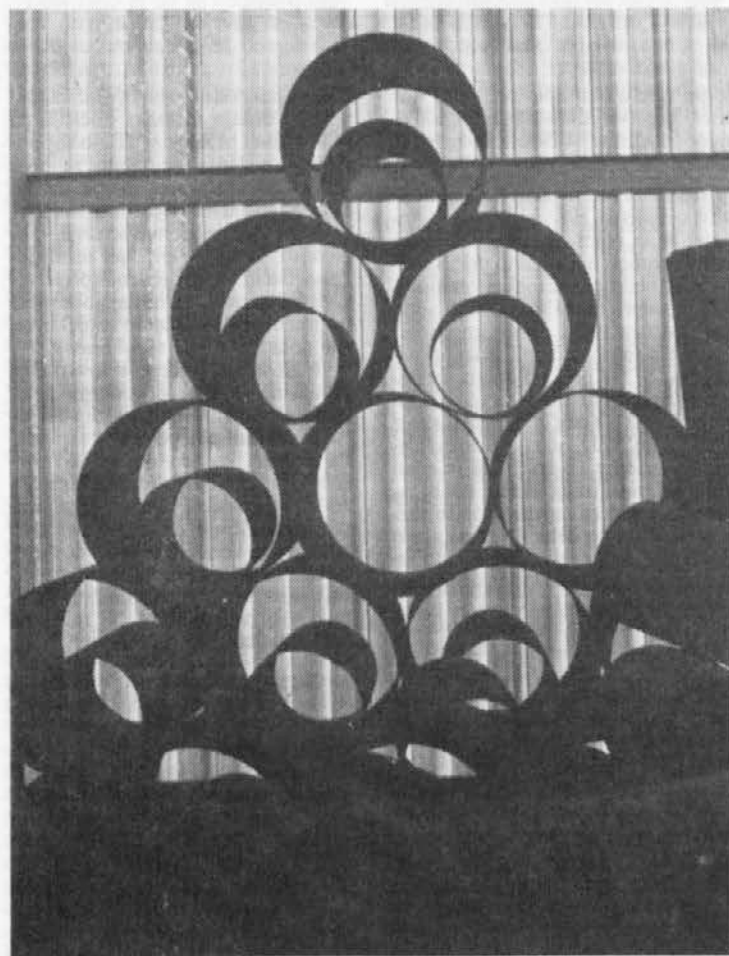
Poleg tega zmanjšuje možnost magnetnega nasičenja in temperaturo premene v nemagnetno stanje. Ker podpira izločanje drobnih delcev, tudi kobaltovim (zavrtim) jeklom močno zboljša magnetne lastnosti.

Zboljšuje natezno trdnost železu – še bolj zvečuje njegovo elastičnost oz. mejo elastičnosti.

Kakor je v železu koristen, bi pričakovali njegovo ponosno držo tudi v jeklu. Vendar vsaj v orodjih zamen. Ker ne tvori karbidov in s tem poveča preobčutljivost nasproti pregretju (že pri 750°C!), je za orodja neprimeren. Nič ne pomaga, da poveča kaljivost, trdoto. In čeprav z izločevalnim utrjenjem med popuščanjem martenzita dodatno ovira padanje trdote med 400 in 500°C.

Presenetljivo narobečen je celo, če izdelek nitiramo, saj ga zmehča, ko bi ga morali z izločevanjem pravzaprav še celo dodatno utrditi.

Ker škoduje predelavnosti v vročem, se moramo v večini primerov odpovedati tudi njegovemu talentu, da jeklene izdelke utrjuje tako s povečano kaljivostjo kot z napetostmi zavoljo njegovega izstopanja iz jeklene raztopine.

KAKO DOHITETI RAZVITE

Z računalništvom, izobraževanjem in vlaganji na višjo raven

KAKO DOHITETI RAZVITE

Odgovor na vprašanje, kako da smo se v naši deželi uspeli razmeroma hitro posloviti od 40-letnih dogmatičnih vzorcev mišljenja, se glasi:

V evropski integraciji vsi sodelujoči pristajajo na načela usmerjene tržne ekonomije, na osnovne politične svoboščine, na demokracijo, na spoznavanje sil kapitala in dela ter na zaščito okolja.

In kako razlagamo ta nenadni zasuk za 180°? Z lepo zvenečim geslom: Toda če smo se na zunaj poslovili od sterilne ideologije, smo vendarle obdržali staro naklonjenost do zelo poenostavljenega prikazovanja pomembnih stvari. Ker je predmet za nas zanimiv, avtor pa univerzitetni profesor, pogledimo, kam se vrti naše gospodarstvo.

(Za vodič nam služi knjiga Gojka Staniča Ustava svobode, Ljubljana 1988).

RAČUNALNIKI SO POSPEŠILI RAZVOJ

Današnja znanstveno-tehnološka osnova reševanja ključnih problemov človeštva obsega:

- kibernetiko
- sinergitiko
- mikroprocesno tehnologijo
- biotehnologijo z genetskim inženirstvom
- nove materiale.

Računalniki so v zadnjih 40 letih največ prispevali k večji uspešnosti industrije.

V petdesetih letih se je začel razvoj numerično krmiljenih strojev (NC). S tem se je povečala produktivnost strojev in njihova prilagodljivost glede na spreminjajoče se delovne naloge.

V šestdesetih letih so razvili prve računalniško integrirane proizvodne sisteme (FMS), ki obsegajo krmiljenje proizvodnega procesa, strojev in skladiščenja. Z njihovo uvedbo se je zmanjšal potreben čas za izdelavo kompleksnih izdelkov za okoli 40 %, za podsklope med 50–75 %, število potrebnih obdelovalnih strojev za 50 do 80 % in potrebnega osebja za 30–90 %.

V sedemdesetih, posebno pa v osemdesetih letih se začnejo uporabljati računalniki pri konstruiranju in modeliranju (CAD). S tem se močno poveča učinkovitost konstrukterjev in drugih strokovnjakov.

KVALITATIVNA PREOBRAZBA INDUSTRIJE

Naslednja bistvena kvalitativna preobrazba industrije je povezana z zamisljo in z raziskavami inteligentnih, računalniško integriranih obdelovalnih sistemov (CIM). Gre za povezovanje vseh delovnih funkcij celotnega industrijskega obrata, torej za optimiziranje izkoriščenosti vseh podsistemov s pomočjo metod umetne inteligence in na osnovi ustreznega razvoja informatike ter računalništva. Integrirajo in optimizirajo se marketing, planiranje, projektiranje, konstrukcija, nabava materiala, skladiščenje, tehnološka priprava proizvodnje, izdelava in montaža podsklopov in končnih izdelkov, kontrola kakovosti, prodaja itn. Ocene o učinkovitosti teh integracijskih procesov so različne, toda eksperti pričakujejo od njih naslednje:

Produktivnost naj bi se povečala za 100 %, enako naj bi se izboljšala kakovost, čas od konstrukcije do končnega proizvoda naj bi se zmanjšal za 65 %, čas od naročila kupca do dobave za 50 %, izkoriščenost strojev naj bi se dvignila za 200 %, stroški naj bi se znižali za 30 %, obseg zaloga naj bi bil manjši za 70 %, število delovnih ur delavcev pa naj bi bilo manjše za 20 %. Na Japonskem že nastaja okoli 220, v ZDA 150 in v Zahodni Evropi okoli 200 takih sistemov. V devetdesetih letih pričakujejo na tem področju bistven napredek.

Klasična industrijska proizvodnja je bistveno manj učinkovita kot nova, podprta in povezana z računalniki. Skupni učinek parcialne in celovite uporabe računalnikov zmanjša število neposrednih proizvajalcev za 4 do 5-krat, število obdelovalnih strojev za 5 do 7-krat, proizvodni čas za 5 do 20-krat in površino, na kateri se izvaja proizvodni proces, za 5-krat.

VSI MISLIJO – VSI DELAJO

Tako velike spremembe zahtevajo seveda tudi precejšnjo spremembo miselnosti. V tej postindustrijski družbi se bodo mladi šolali 12 do 14 let, torej bo poprečna izobrazba končana srednja ali višja šola. Če je doslej veljal slogan: »Eni mislijo, drugi delajo,« bo treba sprejeti drugega: »Vsi mislijo – vsi delajo.«

Do takšnega idealnega stanja je seveda še daleč in ne bo ga mogoče doseči brez težav. Osnovni vzrok, zakaj nekateri delavci danes drsijo na obrobje (marginalizacija), sta pomanjkljiva vzgoja in izobrazba. Med protipolarizacijske metode spada prenos znanja na širok krog zaposlenih.

Načrtovanje, krmiljenje, informiranje in kontrola zahtevajo ustvarjalnega, iniciativnega, zavestnega, discipliniranega in vsestranskega izobraženega de-

lavca. V ospredje prihajajo podjetni ljudje, to je takšni, ki imajo sposobnost videti rešitve vnaprej, ki drugim niso vidne (včasih tudi ne razumljive), nagnjeni pa morajo biti k akciji. Njihov način razmišljanja je divergenten (raznosmeren), obstoječi miselni vzorci jih ne omejujejo. Hkrati pa so tudi operativci. Cilje, ki si jih zastavijo, skušajo doseči za vsako ceno.

Takrat bodo preprosti kazalec odstotka rasti družbenega proizvoda zamenjali novi kvalitativni kazalci, kot so npr. potrošnja energije in surovin, obseg reciklaže, varstvo zemljišč, obvladljivost družbenih veleskupin, npr. velemest, kvalitete delovnega življenja in življenja sploh.

Tradicionalnim vrednotam svobode, pravičnosti, solidarnosti in demokracije se bodo pridružila prizadevanja za polno zaposlenost, za skrajševanje delovnega časa, za možnosti vsestranskega izobraževanja, za participacijo, varstvo in kultiviranje okolja, za humanizacijo delovnega mesta itn.

Preden pa bomo dosegli to stanje, nas čaka obdobje nezaposelnosti, saj je visoko stopnjo razvitosti mogoče doseči le z zelo velikimi vlaganji.

Literatura

Gojko Stanič, Ustava svobode 1988

RR 1989

Naše delo, 1989/1

NOVE KNJIGE V STROKOVNI KNJIŽNICI

8625	Metallurgy materials education yearbook. Metals Park, Ohio, 1989	8637	(Programming series) Straley, S.J.: Programming in clipr. 2nd ed. Reading (etc.), 1988
8627	Skutnik, A.: Položaj in razvojne tendence železarn Ravne na področju ekonomskih odnosov s tujino: diplomsko delo. (Maribor), 1989. (Diplomske naloge ŽR: 1989)	8638	Session, K.W.: Master handbook of 1001 practical electronic circuits. (1st ed. 1st print). Blue Ridge Summit, 1988. (Solid-state edition)
8628	Debelak, T.: Program izvoznega trženja v DO Železarna Ravne: diplomsko delo. (Maribor), 1989. (Diplomske naloge ŽR: 1989)	8639	Lent, A.F. & S. Miastkowski: Practical applications circuits handbook. San Diego (etc.), 1989
8629	REFA – Lexikon: Betriebsorganisation. 3. ueberarbeitete Aufl. Berlin, Koenig, 1977	8640	Whitson, J.A.: 500 electronic IC circuits with practical applications. (1st ed. 3rd print.). Blue Ridge Summit, 1987
8630	DOS and BIOS functions. Carmel, Indiana, 1989. (Que quick reference series)	8641	Godfrey, J.T.: IBM microcomputer assembly language. Englewood Cliffs, New Jersey, 1989. (Prentice hall international editions)
8631	Wyatt, A.L.: Using assembly language. Carmel, Indiana, 1987	8642	Ohlsen, C. & G. Stoker: Turbo Pascal Advanced techniques. Carmel, 1989 (Programming series)
8632	Middleton, R.G.: Troubleshooting with the oscilloscope. (1st print.). Indianapolis, Indiana, 1987	8643	Wadlow, T.A.: Memory resident programming on the IBM PC. (1st print). Reading, Massachusetts (etc.), 1987
8633	Bennett, S.: Real-time computer control. (1st publ.). New York (etc.), 1988. (Prentice hall international series in systems and control engineering)	8644	Astroem, K.J. & B. Wittenmark: Adaptive control. Reading, Massachusetts, 1989
8634	Leibson, S.: The handbook of microcomputer interfacing. 2nd ed., (1st print.). Blue Ridge Summit, 1989	8645	Mayer, J.: Assembly language programming. N. York (etc.), 1988
8635/2	Graf, R.F.: Encyclopedia of electronic circuits. (1st publ., 1st print.). Blue Ridge Summit, 1988		
8636	Rugg, T. & P. Feldman: Turbo Pascal programmer's toolkit. Carmel, 1989.		

POJASNILO

Pojasnilo k članku: ON-LINE SI-STEM V ŽR (Informativni fužinar št. 3). Gradivo za demonstracije je pripravila M. Kotnik – Verčko, za objavo priredila A. Potočnik.

INFORMATIVNI FUŽINAR (seminarska naloga)

Informativni fužinar je glasilo ravninskih železarjev. Izdaja ga delavski svet železarne Ravne kot mesečnik v nakladi okrog 7000 izvodov. Prva številka Informativnega fužinara je izšla leta 1964. Informativni fužinar je zelo pester in zanimiv po vsebini. Obvešča nas o dogodkih v Železarni Ravne, občini in tudi o političnih dogodkih, ki nas obdajajo in o delu ter življenju delavcev. Tako so na prvih straneh prikazani rezultati našega dela v preteklem mesecu, kot so skupna proizvodnja jekla v podjetju in po poslovnih enotah, fakturirana realizacija na domačem in tujem trgu, izkoristek delovnega časa... Seznanja nas tudi s problemi, ki se pojavljajo med poslovnimi enotami pri uresničevanju načrtovane proizvodnje. Na nadaljnjih straneh se dotika razvoja v železarni, zdravstva, kulture, rekreacije in športa ter kadrovskega gibanja. Govor je tudi o inovativnih dejavnostih v železarni. To so razne ustvarjalne naloge in inovacije. Sproti nas tudi obveščajo o novih knjigah v strokovni knjižnici. Aktualni so različni intervjuji z delavci, kakršnikoli članki ali kakšno obširno razmišljanje. Razni takšni intervjuji opisujejo ljudi ne samo na delovnem mestu, ampak tudi v krogu njihovih družin in nasploh življenja zunaj družbenega podjetja. V vsaki številki pa so zajeti tudi dogodki iz nekaterih krajev v Mežiški dolini. Na športnih straneh izvedemo, kateri so najboljši športniki v naši regiji, vse o njihovih rezultatih in nasploh o dogajanjih na športnem področju.

Za vse to so potrebna tekoča zasledovanja in seznanjanja o posameznih področjih. Vsebinska tega glasila so vsekakor aktualnost in živost stik z delavci in strokovnjaki. Informativni fužinar je železarniški način obveščanja delavcev.

V njem zasledimo nekaj strani, ki so posvečene razvoju. To je Fužinar za razvoj. V njem izvedemo marsikaj, kar se tiče razvoja na raznih področjih v železarni, od osvajanja novih kvalitativnih jekel, do izboljšanja kakovosti. Obravnavana so vprašanja (tehnologija, računalništvo oz. informatika, socialna in družbena vprašanja, ekonomska vprašanja in varstvo pri delu) z namenom povečati kakovost proizvodov in dela. Razvoj je postal eno od ključnih vprašanj, s katerimi se spopada da-

našnji svet. Vedno znova si postavljamo vprašanja o prihodnosti in o pripravi nanjo. Prisiljeni smo našo prihodnost, proizvodnjo in način življenja oblikovati bolj zavestno. To je tekma, ki se odvija v znamenju razvoja. Tega boja se udeležuje tudi železarna. Toda to je premalo, saj velja trditi, da prizadevanja za razvoj ne more biti nikoli preveč. Z njim pa si samo izboljšujemo življenje nas vseh.

Veliko je govora o kakovosti, saj kakovost pomeni zadovoljstvo porabnika. Porabnik pa ni samo končni kupec, ampak vsak naslednji člen v verigi proizvodnega procesa. Visoko kakovost lahko dosežemo le s programiranjem in prizadevanjem delom v daljšem časovnem obdobju. Ni dovolj, da si dobro kakovost samo želimo ali imamo glede nje jasna stališča, treba je narediti nekaj več. V prilogi zasledimo tudi sestavke o terminologiji, računalniško podprtih sistemih, informatiki...

Mladi fužinar je prav tako priloga Informativnega fužinara. V njem objavljajo mladinci svoja spoznanja, oblikujejo svoja stališča in ustvarjajo svoj odnos do železarne in vsega, kar se dogaja v njej in izven nje. V Mladem fužinarju imajo svoj prostor tudi učenci iz osnovnih šol, s svojimi prispevki. To so razni spisi, pesmi, misli... Sprotne informacije pa Informativni fužinar objavlja v Novicah.

Informativni fužinar je opremljen tudi s fotografijami. Te prikazujejo delo v železarni, delavce med delom, bližnje okolice, naravo in ljudi v njej...

Obveščanje delavcev preko Informativnega fužinara je eden izmed zelo učinkovitih načinov obveščanja. Delavci to glasilo radi prebiramo, saj v njem lahko vsak najde aktualne teme, ki so zanimive zanj.

Slediti spremembam in dogajanju okrog nas, raziskovati in razvijati vse, kar je v naših medsebojnih odnosih in v samoupravljanju dobrega, je osnovna oblika Informativnega fužinara. Glasilo dobro služi svojemu namenu, vendar bi nekatere stvari lahko spremenili ali dodali.

Več govora bi lahko bilo o temah, ki so v tem času najbolj aktualne za nas. S tem mislim na pereča vprašanja, ki si jih zastavljajo delavci in na resnične odgovore na njih. Lahko bi bilo tudi več izmenjave mnenj.

Moj predlog je tudi več pisanja o ekološkem vprašanju. Mislim, da se ljudje vse pre malo zavedamo onesnaženosti našega okolja, v katerem živimo in delamo. Ne smemo pozabiti, da je ura le še minuto do dvanajste. Prav zaradi tega predlagam, da bi uvedli posebno rubriko za dajanje pohval in graj za urejenost okolja in za prizadevanje za izboljšanje ekoloških razmer. S tem bi pripomogli, da bi življenje nas, naših otrok in vnukov postalo bolj zdravo. Ne dovolimo, da bi naša dolina po-

sivela in bi življenja v njej začela usihati.

Literatura

Informativni fužinar 1988, 1989, 1990
Gradisov vestnik 1990
Skozi TAM 1990
Metalka 1990
IMV Kurir 1990

Simona Zatler,
pripravnica v
OE Transfer informacijske
Standardizacija

KOROŠČINA, SLOVENŠČINA, ANGLEŠČINA

Prof. Gojko Stanič razmišlja o rabi jezikov neobremenjeno, zato tudi neuniformirano in dokaj originalno. Poglejmo!

Dandanes se zelo aktualizira problematika uporabe jezika kot praktične zavesti. Opomniti velja, da je redukcija nacionalnega vprašanja samo na jezikovno, n.p.r. na strogo obvezno uporabo čistega in neoskrunjenega slovenskega knjižnega jezika kot edinega, v katerem smejo pravi Slovenci govoriti, pisati ali pesniti, precej težak spodrselj oz. hud redukcionizem. Taki ozki pogledi ne omogočajo dojemanja vseobsežnosti nacionalnega vprašanja.

Ne sme se pozabiti, da je slovenski knjižni jezik povezan z nastankom slovenskega naroda. Toda posledica tega je bilo zatrtje dialektov! Toda sedanjí slovenski, makedonski, srbski knjižni jeziki so in bodo vedno pomembnejši le za interno nacionalno komuniciranje, za kulturno raznoterost. So in bodo osnovni ali edini jeziki za velik del populacije. V globalizirani svetovni ekonomiji imajo tudi samozagajni pomen v primeru vojnih spopadov ali, če se želi zadrževati le zase poslovne skrivnosti.

Za Slovence, Srbe, Albance, Hrvate, itd. danes izrazito velja, da če hočejo obstati kot samostojni narodi v mednarodni skupnosti, potem morajo začeti sistematično gojiti in uporabljati celo vrsto jezikov.

Najprej bi veljalo, naj vsakdo goji domače - slovenske, hrvaške, srbske itd. - dialekte, sicer se odrekamo bogastvu svoje najožje tradicionalne kulture.

Drugi jezik, ki ga je potrebno popolno obvladati, je materinščina, torej slovenski, hrvaški, makedonski itd. knjižni jezik.

Tretji jezik, ki bi ga morali dandanes popolnoma obvladati vsi, je angleščina. Le-ta postaja univerzalni svetovni komunikacijski jezik, jezik znanosti in strokovnega poslovnega življenja. Samo v Aziji se danes angleščine uči pol milijarde ljudi. To je več, kot je danes živčih ljudi, ki angleščino uporabljajo kot materni jezik. Angleščina postaja jezik mladostnikov, jezik računalniških kadrov. Več kot 80 % računalniških programov (software) in 50 % strokovnih člankov je napisanih v tem jeziku. Procese globalizacije ekonomije, tako se je to dogajalo v zgodovini doslej, spremlja prevzem enega jezika kot univerzalnega. To vlogo je dobila angleščina. Tisti, ki tega ni doimel, sam sebe izključuje iz svetovnega občestva. Zato velja stimulirati učenje in uporabo angleškega jezika na univerzah, v poslovanju. Danci so v poslovnem svetu prešli na uporabo angleškega jezika. Na Švedskem stimulirajo pisanje diplom in disertacij v angleščini.

Četrti jezik, ki bi ga Slovenci morali obvladati, je srbohrvaški oz. hrvaškosrbski. (Sledijo svetovni jeziki: italijanščina, nemščina, ruščina itn.).

(Vir: G. Stanič, Ustava svobode 1988)

SEDEM MODRIH O DRŽAVI

Sedem modrih (državniki in zakonodajalci v stari Grčiji v 7. in 6. st. pr. n. št.) so vprašali:

»Katera država je najboljša?«

Prvi je odgovoril Solon:

»Tista, v kateri grozi hudodelcu obtožba in kazni od prizadetih nič manj kot od neprizadetih.«

Drugi je odgovoril Bias:

»Tista, v kateri se zakona vsi boje kakor tirana.«

Tretji Tales:

»Tista, ki ima državljane ne prebogat ne presiromašne.«

Četrti Anaharsis:

»Tista, v kateri se drugo ocenjuje enako in se le npravo boljše meri po vrlini, npravo slabše po malovernosti.«

Peti Kleobulos:

»Tista, v kateri imajo državniki hujši strah pred grajo kot pred zakoni.«

Šesti Pitakos:

»Tista, v kateri je slabim nemogoče, da bi vladali, in dobrim nemogoče, da ne bi vladali.«

Sedmi Hilon:

»Tista, ki najbolj posluša zakone, najmanj govornike.«

(Vir: Vlado Sruck, Morala in etika, Ljubljana, CZ 1986)

IZ NAŠIH KRAJEV

KOTLJE

KAKO DOLGO BO HOTULJKA ŠE TEKLA?

Kaj so Kotlje, je težko reči. Nekeč je bila to trdna kmečka vas, nato uporna partizanska hotuljska republika, zatem smo romantično govorili o Prežihovih Kotljah in končno smo kraju dali pomen boljše(?) izpostave industrijskih Raven s številnimi novimi naseljenci in s problemi, ki jih povzročajo kraju.

Z gradnjo novih naselij je zabrisana prvotna arhitekturna in kulturno-etnična podoba Kotelj, ustvarjalci novih gradenj so si ustvarili vsak svoj arhitekturni spomenik (tak ali tak), če pa so z načrti novih hiš predvideli tudi vključitev v okolje in ne samo njegovo dodatno obremenjevanje, se ta del načrta ni uresničil. Tako so lahko z novimi gradnjami v Kotljah zadovoljni le tisti, ki so se s tem, da so potrdili gradbeno dovoljenje, znebili sitnih prosilcev za lokacije in si tako utrdili trenutni politični položaj, sami prebivalci Kotelj pa tega zadovoljstva ob vse večjih komunalnih problemih ne morejo uživati. Razen če jim je dovolj, da odtočijo svoje odpadke nekaj deset metrov od hiše v bližnji potok, ki je zaradi novih in novih priključkov kanalizacije postal že prava ekološka katastrofa.

Ob prvih priključkih kanalizacije na potok Hotuljka problema še ni bilo zaznati, z novimi velikimi gradnjami pa se je obremenjenost potoka z odpadnimi vodami in snovmi v njih vse bolj čutila, toliko bolj v

sušnih obdobjih, ko je v njem zelo malo vode. Količina vode v Hotuljki se je nasploh zmanjšala tudi zaradi velikih zajetij pitne vode v območju Uršlje gore. Kljub temu so kanalizacijo celotnega naselja Kotlje I speljali naravnost v potok. Prav tako Brdinje. Zdaj grozi, da se bo enako zgodilo ob vselitvi stanovalcev v naselje Nadolžnik in Kotlje II, pa tudi ob adaptaciji hotela Rimski vrelc na preobremenjeni potok nihče ni pomislil.

»Stari« Hotuljci se temu na vse kriplje upirajo. Bližnji sosedje so zagrozili, da bodo zabetonirali kanale, če ne bo šlo drugače. Dopis v zvezi s tem so poslali izvršnemu svetu občine, vendar se ta do konca marca še ni zganil. Molčijo tudi inšpekcijske službe.

Zahteve prebivalcev ob Hotuljki so upravičene. Potok je poln »civilizacijskih naplavin«, kot je dejal predsednik skupščine krajevne skupnosti, in je življenje ob njem v toplešem vremenu že nevzdržno. Bojijo se, da se bodo začele širiti nalezljive bolezni. Sprašujejo se, ali bodo res potrebne žrtve, preden bodo pristojni izpolnili to, kar so zapisali v občinskih odlokih.

Za gradnjo naselij Nadolžnik in Kotlje II krajevna skupnost ni dala soglasja, dokler občina ni zagotovila

ureditve kanalizacije s kolektorskimi vodi in s čistilno napravo ob izlivu Hotuljke v Mežo. Zdaj nikjer ni denarja za ta namen. Človek se vpraša, ali je res ves problem v tem, da je na občinskem odloku (Medobčinski ur. vestnik 1986, št. 20, str. 880-882) podpisan tedanji predsednik Maks Večko, sedanje občinsko vodstvo pa za obljube prejšnjih struktur ne čuti odgovornosti. Tudi železnica vidi svoj interes le v gradnji turističnega kompleksa nad Kotljami in v dobičku, ki naj bi ji ga prinašal, za probleme kraja pa nima posluha, niti se ne spomni, da njeni turisti na poti skozi nekdanje idilične Kotlje uporabljajo oči in mogoče tudi nos.

Kakorkoli gledamo na stvari, moramo ugotoviti, da stvarnost ni rožnata, saj za vse primanjkuje denarja. Nikakor pa ne moremo pristati na dejstvo, da onemogočamo življenje tam, kamor smo ga zelo veliko natrpali.

Sicer pa neresena kanalizacija v Kotljah ni edini problem. Za okoliške stanovalce predstavlja problem še nesanišana izrabljena gramoznica na Nadolžnikovem, za vse Hotuljce in Brdinjce pa preobremenjena regionalna cesta Ravne - Slovenj Gradec. Predvsem pešci in med njimi najbolj otroci so na njej v stalni življenjski nevarnosti - cesta do Kotelj je ozka, promet gost, hiter - vozniki neobzirni, poti za pešce pa ni. Še nevarnejši bo promet postal, ko se bo začela gradbena sezona.

Ali se bo kdo zavzel za življenje prej, preden se bo kaj hudega zgodilo? Ali pa so nezdode za nas vse že tako vsakdanja stvar, da jih v nekaj nočeh prespimo, potem pa čakamo na - nove?! In nič ne storimo.

Mojca Potočnik

ZRVS V NOVIH RAZMERAH

S spremembo v stranko je Socialistična zveza delovnega ljudstva povzročila spremembe tudi v organizacijah in društvih, ki so delale v njenem okviru. Ena takšnih organizacij je Zveza rezervnih vojaških starešin (ZRVS), zato velja nekaj zapisati o njeni vlogi in delu v novih razmerah. Besedo smo dali **Dušanu Brankoviču**, predsedniku predsedstva OK ZRVS Ravne, in sekretarju **Boristu Jociču**.

»Ker se je SZDL preobrazila v stranko, je ZRVS postala samostojna organizacija posebnega družbenega pomena. Čeprav se zdaj v Jugoslaviji pojavljajo tudi predlogi, da bi spremenili ime (ali organizacija RVS ali jugoslovanska organizacija starešin SLO ali ZRVS), so vendarle najpomembnejše vsebinske spremembe. Tako ZRVS še ostaja grajena na republiškem in zveznem zakonu o SLO in družbeni samozaščiti z vodilno vlogo izvajanja nalog s področja SLO in družbene samozaščite, vendar se briše vsa ideološka navlačka. Zveza je nestranska, bistvena postavka v njej je stroka - obramba, pomembna novost pa še ta, da bo članstvo v zvezi odslej prostovoljno, kar je v skladu s sodobnim pluralistično-demokratskim duhom.

Posledica vsebinskih so tudi organizacijske spremembe. Krajevne or-

ganizacije ZRVS (Črna, Mežica, Prevalje ter Ravne I. in II.) se združujejo v občinsko konferenco ZRVS s po sedmimi delegatskimi mesti. Novost je ta, da so prejšnje komisije v predsedstvih krajevnih konferenc in občinske konference zamenjali referenti (za kadrovsko-statutarna vprašanja, za obrambne in samoupravne dejavnosti ter za informativno-propagandno dejavnost). S tem je dosežena racionalizacija glede na število, hkrati pa se izpostavlja direktna odgovornost. Novost so tudi sekretariati v vseh predsedstvih (predsednik, podpredsednik, sekretar).

Konkretno je prišlo v predsedstvu občinske konference letos do sedmih menjav imen (predvsem potek mandatov), kot je bilo že omejeno, pa smo odprli tudi nova področja (referenti). Omeniti velja še eno novost: prej so bile komisije večkrat zelo forumsko postavljene in je bila mnogokrat vprašljiva realizacija. Po novi organizaciji lahko predsedstvo krajevne ali občinske konference po potrebi imenuje skupino za izvedbo določene dejavnosti, ko je le-ta opravljena, pa skupino razpusti. S tem je dana možnost široke palete aktiviranja članstva, prej pa so bile stalne komisije, ne glede na sposobnosti ljudi v njih.

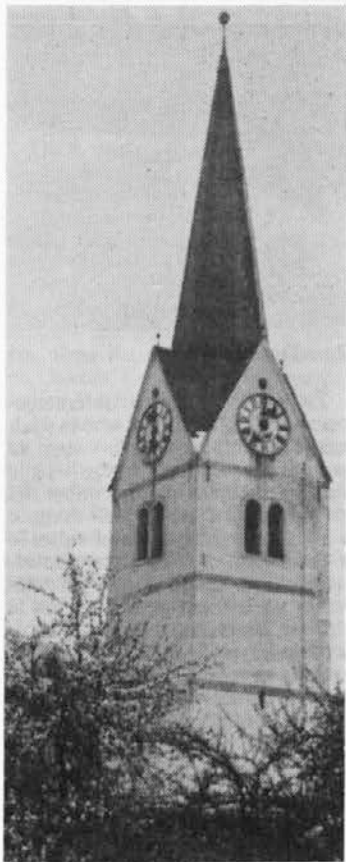
Ustrezno tem spremembam rešujemo v ZRVS tudi status in financiranje, ki sta v ZRVS Slovenije zelo nedorečena. Upamo, da bo urgentna republiške konference ZRVS prek skupščine SRS in IS RS v sodelovanju z republiškima sekretariatom za ljudsko obrambo in finance rodila sadove, in da se bo ZRVS odslej financirala tudi iz proračuna SO in ne več le iz sklada za ljudsko obrambo. Pobuda je važen dokument, na osnovi katerega lahko izvršni svet SO, sekretariat za LO in svet za LO poiščejo optimalno rešitev za financiranje programa ZRVS. Finančne postavke namreč kljub racionalizaciji ne bodo majhne, saj bo v zaostrenih pogojih npr. treba legalizirati administrativno-računovodsko dejavnost itd. Na 10. seji sveta za SLO in družbeno samozaščito občine Ravne je bila imenovana komisija Jože Pratkanar, Boris Kastivnik, Milan Blagojevič, Stanko Vučko, Konrad Bezjak in Dušan Brankovič. Ta naj bi pripravila predlog financiranja programa dela OK ZRVS Ravne za leto 1990 - na osnovi dopisa republiškega sekretariata za ljudsko obrambo.

Kljub nedorečenemu financiranju pa bomo skušali program, ki smo si ga zastavili na programsko volilni konferenci OK ZRVS Ravne 22. februarja, v celoti uresničiti. V primerjavi s programi v prejšnjih letih smo si letos zastavili še več sodelovanja z vsemi sorodnimi organizacijami.

Program izraža iskanje novih metod in oblik dela s poudarkom na kakovosti in strokovnosti. Novost se pojavlja pri t.i. tehnično-taktilnih zbiorih, pri katerih bomo spremenili taktiko in v okviru teh zborov izvedli pohod, prikaz oborožitve, usposabljanje s strelnim orožjem - skratka več dejavnosti bomo izvedli naenkrat. Od drugih, že uveljavljenih dejavnosti, načrtovanih za letos, pa velja omeniti redna predavanja za ZRVS po KK ZRVS, v Črni, Mežici, na Prevaljah in na Ravnah na temo »vod-četa v obrambi naseljenega mesta« (s prikazom filma), sodelovanje na medregijskem srečanju ZRVS Koroške, Maribora, Murske Sobote, Varaždina, Osijeka in Bjelovara, sodelovanje pri pripravi in izvedbi tekmovanja mladih na osnovnih in srednjih šolah v veččinah SLO in družbene samozaščite ter izvajanje aktivnosti za vojaške poklice (sodelovanje pri naborih, pri katerih se zavzemamo, da bi fantje - državljani republike Slovenije služili vojaški rok v Sloveniji), sodelovanje na srečanju ZRVS Jugoslavije v Črni gori, obisk pripadnikov JLA ob dnevu graničarjev, izvedba občinskega tekmovanja ZRVS - JLA - ZSMS, priprava in izvedba usposabljanja ZRVS v streljanju z orožjem, priprava in urjenje ekip ZRVS in ZSMS za republiško tekmovanje, izvedba letnih konferenc, obisk pripadnikov JLA ter podelitev priznanj ZRVS.

Glavno breme za izvedbo naštetih dejavnosti bo seveda na novo izvoljenem predsedstvu občinske konference ZRVS Ravne, v katerem so: Dušan Brankovič, predsednik, Maksimiljan Gorenšek, podpredsednik, Boris Jocič, sekretar, ter člani: Jože Grabner, Izet Bešliagič, Aleksander Mezner, Marjan Magdič, Marjan Zupančič, Ivan Koren in Milan Blagojevič.

Helena Merkač

OB SVETOVNEM DNEVU ZDRAVJA '90

ZELENA KOROŠKA – DANES IN NIKOLI VEČ

Še pred petnajstimi leti smo bili zazibani v sanje, da živimo v znosno zdravem okolju. Oblaki jedkega dima nad koroško pokrajino, sušenje in odpadanje iglic, izginevanje jelk iz gozdov, motne, mrtve vode – vse to smo šteli bolj za lepote naše dežele na sicer zdravi in lepi pokrajini. Le redki so v tem takrat videli »mene, tekkel, ufarsin« in slišali pozivanje navčka za krajino med Pohorjem in Peco – pa še te so obdolževali paničarstva, destruktivnega kritičarstva, nestrokovnosti in kar je še bilo takšnih socrealističnih »prijaznosti« za vsakogar, ki si je drznil misliti drugače.

Danes nam o propadu in umiranju narave okoli nas ni treba nikogar več prepričevati. Ogojene, izprane

Nasploh je osrednji problem pokrajine **onesnaženje zraka** z žveplovim dvokisom (SO_2). Do nedavnega je v pražarni rudnika Mežica na 12 m² pražilne površine izgorevalo 0,5 – 1,0 tone žvepla na kvadratni meter na dan tako, da je dnevna emisija znašala 10 – 12 ton SO_2 , ki je neovirano uhajal v zrak. Če k temu dodamo 400 ton žvepla dnevno iz TE Šoštanj, znatno sezonsko emisijo iz individualnih kurišč ter stalno prisoten »zvon« strupenih plinov iz širšega slovenskega in evropskega prostora, potem nas lahko le še preseneča trdoživost rastlin, živali in ljudi, ki kljub temu še preživijo. Tem bolj, ker vemo, da biološka prilagoditev na te razmere, spričo masivnega stopnjevanja škodljivosti v krat-

pilniških pečeh rabijo kot talilo. Emitira se kot prašna poletina (Ca F_2) in fluorovodikova kislina (HF), ki je zelo agresivna. Nivo tega je pod celjskim, učinki pa še niso raziskani.

Vode, predvsem reka Meža, so hudo obremenjene in praktično brez življenja. Še leta 1984 je železarna spustila v reko 343 ton oljnih emulzij in mazalnih olj ter 20 ton masti. Strupenega in rakotvornega fenola od leta 1974 (odprava generatorskega plina) ni več, od leta 1977 pa je tudi odpravljen onesnaževanje s flotacijskim muljem, ki se le še občasno pojavlja. Znatno je še onesnaženje z odpadnimi olji, svinec pa je na dopustni (?) meji. Še vedno pa je Meža »mrtva reka« v III.–IV. razredu onesnaženja – in kot kaže, ni upanja, da bi še kdaj oživila.

Ne le vode in zrak, tudi **tla** so prepojena s strupom, posebno v zgornji Mežiški dolini. Iz topilnice v Žerjavu se svinec že 90 let useda na bližnjo in daljnjo okolico. Ne topi se, ne razpada, le padavine ga z leti spirajo vedno globlje. Danes ponekod dosega koncentracijo, ki je daleč nad dopustno mejo. Preko rastlin, sena, žitaric in povrtnin se potem usodni krog sklone v živali in človeku.

V senu so pred namestitvijo večstarih filtrov dosegle koncentracije svinca 584 mg/kg, po odprušenju leta 1984 še 13,2 mg/kg. Dovoljena meja je pod 10 mg/kg sena. Približno vzporedno se je gibala koncentracija svinca v jetrih zaklanih živali (10–12 krat nad »normo«) tako, da je

bolezni, zvišanega krvnega tlaka, razjed v prebavilih, kroničnih ledvičnih boleznih ter kostnih obolenj. Razlik v duševnem razvoju ni, število spontanih splavov pa je v običajnih mejah. Bolj sitne so okvare dednega materiala, ki bodo gotovo imele dolgoročneje učinke.

Zanesljiv kazalec človekovega zdravja je **zdravje gozdov** in to je resnično slabo. Nad 70 odstotkov gozdov je resno ogroženih, 40 % pa jih je okvarjenih do te mere, da bodo umrli, čeprav bi nam uspelo še danes popolnoma urediti ekološke pogoje. To za regijo pomeni ne le gospodarsko, marveč biološko katastrofo, ki je v vsem obsegu niti ne dojemamo. Kot kažejo zadnji infrardeči letalski posnetki, se lise gozdnega umiranja nezadržno širijo tudi tam, kjer jih še nismo pričakovali.

Na koncu – vendar ne najmanj pomembna – je **radiacijska ogroženost**. Grožnja, da bi nas »osrečili« z odlagališčem radioaktivnih odpadkov, smo z enodušnim protestom in odporom vsega prebivalstva v prvem krogu odvrnili. Vendar tovrstne želje in nameni jedrskega lobija »zaradi ugodnih geoloških in seizmičnih pogojev« še vedno krožijo nad nami in nam je vsaka samozadovoljna uspanost lahko pogubna. Mimo tega je namreč dovolj problemov s precejšnjim številom stavb iz sevajoče elektrofilske opeke. Rezultati prvih meritev na Ravnah so sicer pomirjajoči, (sevanje dosega 20 % mejne, dovoljene vrednosti), vendar potrebujemo sistematsko, večkratno in obsežno raziskavo, ki bo potrdila ali ovrgla rezultate sedanjih pilotskih sondaz. Nujno potrebna bi bila meritev naravnega sevanja na določenih področjih (Mežica, Žerjav, obronki Pohorja), zmanjšanje sevanja iz »letečega pepela« šoštanske TE, razumno zmanjšanje števila rentgenskih preiskav in še marsikaj drugega.

Na domačem dvorišču

skale, drevesna okostja, mrtve reke in potoki nam molče kričijo svojo resnico – resnico, pred katero smo krčevito zatiskali oči in pri tem verjeli, da bo šla mimo in da zadeva nekoga drugega, ne nas.

Verjeli bi, da je ta pokrajina zaznamovana že od zgodnjih časov. Kot rimska pokrajina Noricum je že proizvajala znano noriško železje, od leta 1665 tu kopljejo svinec. Prvotna energetska vira sta bila seveda les in oglje (Furlani, »laški ogljarji« še živijo v nekoliko temnopoltih in temnolasih Črnjanih in Mežicanih), vodna sila in od začetka 19. stoletja slab premog iz številnih majhnih, zdaj opuščenih rudnikov. S porastom industrije je naraščala tudi lakota po energiji, z njo pa tudi (čeprav posredno – Šoštanj!) onesnaženje, predvsem zraka.

kem časovnem razponu in na omejenem prostoru, ni možna.

Železarna Ravne je vložila precej truda in sredstev, da je prvotno visok nivo plinskih emisij in škodljivih odpadkov znižala na znosno, vendar še vedno visoko mero. Tako je do leta 1966 železarna izbruhala po 10 ton SO_2 na dan, predvsem iz plinskih generatorjev, ki so jih opustili leta 1974 in nadomestili z mazutom in zemeljskim plinom. Leta 1984 je imitirala le še 211 ton žvepla. Mestni toplovod je prvotnih 1300 ton žvepla, ki so ga letno oddajala individualna kurišča, bistveno zmanjšal.

Značilni rdeči oblak železovega oksida nad Ravnami se pojavlja redkeje in predstavlja nestrupeno obremenitev s prašnimi delci. Diferentnejši je kalcijev fluorid, ki ga v to-

Ob cesti na pokopališče v Dravogradu

uporaba drobovine iz tega področja bila prepovedana.

Nič boljše se ne godi ljudem in njihovi prehrani. Po (že starih) podatkih je koncentracija svinca v povrtnini kontaminiranega področja do 150 krat višja kot v nekontaminiranem področju (primerjava Žerjav : Mozirje!). Posebno intenzivno kopičenje opazimo v korenju, peteršilju in solati, najmanj v česnu in čebuli. Če k temu prištejemo svinec iz ostalih elementov običajne prehrane (žitarice, meso, mleko, živalske maščobe), je razumljivo, da je kopičenje svinca v organih v primerjavi s kontrolno skupino signifikantno ter da vpliva na dednino in zdravstveno stanje prebivalcev. Tako so pri mežiškem prebivalstvu opazili več diabetesa in presnovnih boleznih, krvnih

Živimo v ekološko obremenjenem okolju. Zaskrbljeni smo in strah nas je. Izhoda ne vidimo v tem, da pobegnemo, da se odselimo – saj je že vsa domovina pa tudi dober del civiliziranega sveta tako ali drugače v enakem položaju. Izhod vidim le v ekološkem osveščanju ter doslednem, ciljanem, koordiniranem delovanju na lastnem področju. Vsa ta drobna, navidežno neznatna ekološka dejanja se seštevajo v rezultate in uspehe na večjem področju, seštevki teh pa rezultirajo v boljšem, bolj zdravem in človeku prijaznejšem svetu. Tako nam bo tudi postalo bolj jasno osnovno ekološko pravilo: deluj lokalno, misli globalno.

Dr. Bogomir Celcer

Divje odlagališče

KULTURA

OD PLIBERKA DO TRABERKA

V soboto, 24. marca, je bil v športni dvorani na Ravnah sklepni koncert najstarejše slovenske območne pevske revije Od Pliberka do Traberka. Pred tem so bili koncerti v Črni, Mežici in Globasnici. Na Ravnah je nastopilo kar petnajst zborov, in to: okteta TRO Prevalje in Koroški oktet z Raven, deklški zbor Klas iz Trbonj, mešani zbori DU Prevalje, KUD Strojnska Reka, Srce Dobrla vas, Svoboda Vuzenica, Mato Črna in Podjuna iz Pliberka ter moški zbori Šentanelški pavri, gozdar Črna, Foltej Hartman iz Pliberka, Fužinar z Raven in Vres s Prevalj. Slavnostni govornik je bil predsednik Slovenske pevske zveze Klavdij Kolini.

Letošnje koroško pevske srečanje je bilo že 23. po vrsti. To pomeni, da je tradicija pevske revije že dodobra usidrana pri zborovskih pevcih in poslušalcih. Mogoče pri prvih bolj kot pri drugih, saj leta skupnih nastopov kažejo, da se je pevska kultura naših zborov od prvih začetkov precej dvignila, medtem ko se je število zvestih spremljevalcev zborovskega petja močno zmanjšalo, čeprav na zoženo, vendar trdno jedro poslušalcev zbori še vedno lahko računajo.

KULTURNA KRONIKA

2. in 3. marca je bil na Koroškem lutkovni abonma (na Prevaljah in Ravnah). Predstavili so se lutkarji iz Ljubljane z igrice Čarobna skrinjica.

7. marca sta bili v Titovem domu na Ravnah predstavi za dan žena: popoldanska za ženske železarne, večerna za izven. Nastopila sta igralca Slovenskega stalnega gledališča iz Trsta Stane Starešinič in harmonikar David Danieli z zabavno predstavo Mihe Mateta Siroka usta.

Ob 8. marcu, dnevu žena, je bilo po koroških odrih več priložnostnih prireditev za ženske.

10. marca je na prireditvi ob 60. letnici zbora Foltej Hartman v Pliberku nastopil Vres s Prevalj.

Ob 9. do 17. marca je bila v Likovnem salonu na gradu skupinska razstava del umetnikov Wang Hui-gin, Erne Ferjanič, Viljema Jakopina, Janeza Kneza, Enčija Krnčiča, Jožeta Megliča in Antona Wolfa.

11. marca je bila v Titovem domu na Ravnah Naša beseda 1990, revija otroških gledaliških skupin. Predstavila se je angleška skupina mežiške osnovne šole s priredbo Muce Copartice (režija Sandra Shuller) in skupina z ravnanske Prežihove šole s Sapramiško (režija Evelina Krivec).

14. marca se je v osrednji ravnanski knjižnici predstavil pesnik – akademik Ciril Zlobec. Bral je pesmi iz svoje najnovejše zbirke.

V tednu **od 14. do 23. marca** je bila v jedilnicah ob Meži in Valjarni razstava del likovnikov iz Železarne Store. Predstavili so se Vlado Geršak, Mirko Palir, Vlado Renčelj, Božo Ščurek in Toni Zmajde.

15. marca je bila v Titovem domu revija mladinskih gledaliških skupin.

Zakaj je zanimanje ljudi za pevske revije tako upadlo, je težko reči. Nekateri zavračajo krivdo na splošno družbeno klimo, ki je kulturi nenaklonjena, in mnenje podkrepjujejo z dejstvom, da je obisk na vseh kulturnih prireditvah, razen redkih izjem, slab. Če pa stvari pogledamo objektivno, je treba reči, da so prve revije pritegovalе množice bolj zaradi zunanjega blišča, parade, cirkusa, ki ga je izmenjavanje številnih zborov na odru ustvarjalo. Petje posameznih zborov je namreč tako raznoliko, program tako različen in nargan s prihajanji in odhajanje z odra, da ti koncert zaokroženega umetniškega užitka ne more dati. Na revijo greš, ker rad slišiš ta in ta zbor, pa te zanima, kako v primerjavi z njim pojejo drugi; morda imaš med pevci znanca ali sorodnike – tedaj greš zaradi njih; mogoče greš na revijo že iz tradicije, ali pa te preprosto zanima, kako je z našim zborovskim petjem. Tedaj se ti splača iti, saj ti določeno podobo, čeprav ne čisto dokončno, revija da.

Revija Od Pliberka do Traberka noče biti tekmovalna (v dosedanjem obdobju je kdaj pa kdaj tudi bila), vendar jo določen tekmovalni duh

spremlja že zato, ker se zbori na njej postavijo bok ob bok, pojejo drug za drugim in se nehoti primerjajo med seboj. In aplavz s tribune ni bolj ali manj bučen zaradi večje ali manjše naklonjenosti občinstva do posameznega zbora, ampak je le odmev, ki ga je pesem vzbudila pri poslušalcih, in spontana potrditev vrednosti zbora. Da bi bila ta »ocena« kar najugodnejša, si želi vsak zbor, zato lahko tisti, ki pevska srečanja vsa leta spremljajo, z zadovoljstvom ugotovijo, da se vpliv vsakoletnih nastopov na reviji že pozna. Če zbori in pevovodje vodi hotenje, da bi se pokazali v najlepši luči, pomeni, da se na revijo splača iti, če pa zaradi tega nastopa zbori nasploh bolj pojejo in si izbirajo zahtevnejše sporede, je to dokaz, da je revija Od

zbori, so bile dokaj različne. Prevladovala so še vedno domače ljudske pesmi, precej je bilo »čitalniških«, narodnoprebudnih, posamezni zbori so se ozirali na renesanso in na sodobno umetno glasbeno ustvarjalnost, dva sta zaznamovala tudi 130. letnico Huga Wolfa, s čimer se je ravnenska revija pridružila proslavljanju znamenitega slovenskega rojaka – glasbenika, sicer bolj znanega v tujini kot v njegovi rojstni deželi. Nasploh bi bilo mogoče reči, da so se zbori pri izbiri svojih pesmi v večini bolj ozirali na to, kaj zmorejo, kot na to, kako bi se prikupili poslušalcem. Pri tem se je zboru Podjuna posrečila svojevrstna poteza, ko so v hudomušni pesmi o ljubezni združili vse: zadostno težavnost, sodoben pevske izraz in spevnost, da gre v

Stojan Batič:
S knjigo

Pliberka do Traberka dosegla svoj namen, in znamenje upanja, da bo koroško zborovstvo živelo naprej in še napredovalo.

To je priropombi o slabi družbeni kulturni klimi nekoliko presenetljiva trditev, vendar menim, da je upravičena. Pesem je pač preveč zasidrana v našem človeku, da bi mogel živeti brez nje. Če pa jo že ima, jo hoče imeti čim lepšo, ali vsaj noče imeti (pre)slabo zapete.

Ni namen tega zapisa ocenjevati nastope posameznih zborov, saj je to stvar glasbenih strokovnjakov. Ostanim pri splošni ugotovitvi, da je bila letošnja pevska revija na Ravnah solidna tako po pevski kot po organizacijski plati. Organizator se je izognil paradiranju zborov s tem, da jih je postavil na oder po več hkrati, kar je pomenilo manjšo izgubo časa in omogočilo bolj koncertno vzdušje. »Postava« na odru se je menjala le kratkrat.

Seveda ne moremo mimo tega, da ne bi omenili vsebinske podobe revije. Pesmi, ki so jih peli posamezni

uho in do srca tudi poslušalcem. S tem ni rečeno, da druge pesmi niso bile dobro sprejete pri poslušalcih, nasprotno, le ta mladi zbor iz Pliberka je na svoj način izstopal, pa naj mi vsi drugi, ki so tudi lepo peli, te omembe ne zamerijo.

Ob pevske nastopi pri zapisu o reviji ne smem še mimo dveh stvari. Prvič: Dejstvo, da je pevec in poslušalec pozdravil občinski župan, morda ne dokazuje samo tega, da je zdaj kultura »pod občino«, ampak da se je mogoče začela spreminjati družbena klima spet bolj v prid kulturi (bomo videli!). In drugič: Dober ton je ob vsem drugem (kritiki bodo našli tudi slabosti) dajalo privediti tudi dobro, neviljivo vezno besedilo in napovedovanje Mojce Prašnički.

Torej drugo leto nasvidenje na 24. srečanju Od Pliberka do Traberka! Če bo na njem nastopil kak nov zbor, ne bo zamere, in če bodo vsi peli lepše kot letos, tudi ne.

Mojca Potočnik

H.M.

OBČINSKA GLEDALIŠKA BERA: DELA SEDEM SKUPIN

V tednu od 11. do 17. marca je bila v ravnem Titovem domu letošnja občinska revija gledaliških skupin. V nedeljo, 11. marca, sta se v okviru t.i. NAŠE BESEDE, revije otroških skupin, predstavili Angleška gledališka skupina OŠ Franca Pasterka Lenarta Mežica z glasbeno igrico The Pussycat, po literarni predlogi **Muca Copatarica** Ele Peroci, in gledališka skupina Miška z OŠ Prežihovega Voranca Ravne z igrico **Sapramiška**. Prvo predstavlo je prevedla, priredila in režirala tov. **Sandra Schuller**, drugo pa tov. **Evelina Krivec**.

V četrtek, 15. marca, so se na odru Titovega doma predstavile občinske mladinske skupine. Tokrat so bile tri, vse iz MKUD Franci Paradiž ravske srednje šole. Najprej se je predstavila skupina prof. **Silve Sešel** s Cankarjevim delom v Belinovi priredbi **Kurent**, nato recitacijski krožek prof. **Mirana Kodrina** z recitalom pesmi Hermana Vogla **V vejah domuješ**, nazadnje pa angleška skupina s **Čarovnikom iz Oza**, ki ga je režiral prof. **Emil Pečnik**.

Sobota, 17. marec, je bil dan predstav odraslih gledaliških skupin v občini. Skupina KPD Holmec je nastopila z veseloiigro v treh dejanjih **J. Ljubljano jo dajmo** (režija **Janez Mikeln**), Gledališče KUD Bratstvo Ravne pa z igro Ivana Goleša **Diktatorja boli zob**, ki jo je režiral **Jan Jankovič**.

Podrobneje bomo o reviji pisali v majski številki Koroškega fužinarja.

Na posnetku so ravnski srednješolci v predstavi **Kurent**.

Helena Merkač

LETNI ČASI

POMLAD

Človek s sekiro
gre zgodaj zjutraj
mimo drevesa brez listov.

Dolgo v noč
belijo pomladni sneg –
gola okna tujcev.

Od sadjevca cvetoč –
cvetovi jablan
me sprejmejo medse.

Otroški prsti
spodjedene vrbe
se igrajo v vodi.

Konec pomladi;
dež se zlija v reko
po nasipu žlindre.

Franc Pečnik

PRVE PREŽIHOVE NAGRADE

19.2.1990 je srednja šola TNPU Ravne na Koroškem s pomočjo Koroške osrednje knjižnice pripravila slavnostno prireditev ob 40. obletnici smrti našega velikega koroškega ustvarjalca Prežihovega Voranca. Enournna prireditev je bila namenjena tudi dobitnikom Prežihovih nagrad in bralnih značk.

Ob tej priložnosti nas je tov. Janez Mrdavšič, ravnatelj knjižnice, mimogrede popeljal skozi razna literarna dela in vse skupaj strnil v slikovito in zanimivo celoto, ki je pritegnila prav vse navzoče.

Po kratkem kulturnem programu in sprehodu po krajih in domačijah, ki so tako ali drugače sodelovale Prežihovo življenjsko pot, je sledila podelitev Prežihovih nagrad učenecem za dosežke na kulturnem področju.

Komisija, ki so jo sestavljali učenci: Tanja Košuta, Tadeja Merkač, Darjan Cigler ter Miha Cigler in učitelji: Silve Sešel, Irena Oder in Benjamin Kumprej, je odločila, da prejmeta enakovredni nagradi (vsako v vrednosti 600 din) učenca Špela Šipek iz 4.bP in Domen Fras iz 4.aN ter tretjo nagrado v vrednosti 300 din Zoran Arizanovič iz 3.aK.

Obrazložitev

Špela Šipek je tudi na srednji šoli ostala zvesta gledališču – igri, kjer je kot članica Angleškega gledališkega krožka uspešno zaigrala različne vloge v predstavah: The show must go on, Cats in The Wizard of Oz. V zadnji predstavi se je podpisala tudi pod koreografijo, prevzela pa je tudi organizacijske posle skupine, saj so

ostali brez stalnega vodje, tovariša Emila Pečnika. Špela je tudi urednica Vresja, v Kotljah pa vodi angleški krožek za učence 3. in 4. razreda.

Domen Fras je prejel nagrado za vsesplošno aktivnost na šoli in izven nje. Ukvarja se predvsem z oblikovanjem plakatov, knjig, scen, izveskov in značk. Na šoli je oblikoval plakate in scenske osnutke za gledališki predstavi Sen kresne noči in SSTN-PUVZZ ter za lutkovno predstavo Guliver med lutkami. Domen je naredil tudi več javnih urbanističnih projektov (npr. ureditev okolice Tovarne usnja v Slovenj Gradcu).

Področje dela **Zorana Arizanoviča** je predvsem likovno ustvarjanje. Za svoja dela je prejel že nekl. nagrad, ukvarja pa se tudi z izdelavo maket letal. Njegove risbe so rezultat studioznega dela in vedno znova išče nove tehnike.

Za literarne prispevke sta priznanji prejeli **Monika Kotlar** in **Barbara Karner**.

Prežihovo bralno značko je letos osvojilo 88 dijakov.

Vsem nagrajencem in dobitnikom Prežihovih nagrad ter bralnih značk iskreno čestitamo.

Irena Majdič

NOVE KNJIGE NA POLICAH KOROŠKE KNJIŽNICE »DR. FRANC SUŠNIK« RAVNE NA KOROŠKEM

V vsaki številki Informativnega fužinarja vam bomo predstavili nekaj novih knjig, ki smo jih prejeli v Koroško osrednjo knjižnico »Dr. Franc Sušnik«. Danes predstavljamo naslednje:

Biblija v slikarstvu. – Ljubljana, 1989
Bohinc, R.: Delniška družba. – Ljubljana, 1989. – (Gospodarska založba)
Craig, A. & C. Rosney: Mladinska enciklopedija znanosti. – Ljubljana, 1989
Cvetje v sobi. – Ljubljana, 1989. – (Moje sobne rastline)
Cop, J.: Kraljestvo Zlatoroga. Ljubljana, 1989
De Mello, A.: Sadhana. – Ljubljana, 1989
De Sanctis, F.: La letteratura Italiana. – Verona, 1989. – Vol 1,2
Družbene spremembe in varnost. – Ljubljana, 1989
Janson, H.W.: Istorija umetnosti. – 9.

proš. i dop. izd. – Beograd, 1989
Kazenski zakon Socialistične federativne republike Jugoslavije in kazenski zakon Socialistične republike Slovenije. – Ljubljana, 1989
Luxardo, H.: V času francoske revolucije. – Ljubljana, 1989. – (Kako so živeli)
Mesiček, I.: Temelji humanistične etike. – Ljubljana, 1989
Millard, A.: Ljudje nekoč. – Ljubljana, 1989. – (Okno v svet)
Miquel, P.: V rimskih časih. – Ljubljana, 1989. – (Kako so živeli)
Nougier, L.R.: V prazgodovinski dobi. – Ljubljana, 1989. – (Kako so živeli)
Omerza, I.: Cestna afera. – Ljubljana, 1989
Parker, S.: Planet Zemlja. – Ljubljana, 1989. – (Okno v svet)
Pavliha, M.: Pravno varstvo morja. –

Ljubljana, 1989. – (Gospodarska založba)
Pirnat, V. & J. T. Sentočnik: Revmatologija. – Ljubljana, 1989
Posebnosti bolezni v starosti. – Ljubljana, 1989. – (Tavčarjevi dnevi; 31)
Senčar, A.: To sem jaz – jaz sem Anka. – Ljubljana, 1989
Sjećate li se Jovanke Broz?. – Ljubljana, 1989. – (Zbirka Trač)
Tolstoj, N. & M. Klepec & T. Kovač: Trilogija: Vetrinje – Teharje – Rog. – Maribor, 1990
Tomšič, M.: Noč je moja, dan je tvoj. – Ljubljana, 1989. – (Glasovi; 2)
Zgonec, S.: Cvetiče sobne rastline. – Ljubljana, 1989

Tudi **Domoznanski oddelček** smo obogatili z novimi knjigami. Dobili smo naslednje knjige z domačo problematiko: Aktualne teme. – Ravne na Koroškem, 1989. – Št. 1
Bogataj, M.: Die Kärntner Slowenen. – Celovec, Dunaj, 1989
Fister, P.: Arhitektura Zilje, Roža, Podjune. – Celovec, 1989
70 let planinstva v Mislinjski dolini. – Slovenj Gradec, 1989
Suhodolčan, L.: Tapatapatavko. – 2. izd. – Ljubljana, 1989

Meta Boštjan

REKREACIJA IN ŠPORT

ALPSKO SMUČANJE

V švicarskem smučarskem središču Veysonnazu se je v začetku marca končal veleslalomski del tekmovanja za svetovni pokal. Našemu mlademu smučarju iz Črne Mitji Kuncu se je obetala dobra uvrstitev, saj je bil po prvi vožnji na 25. mestu, toda v drugem teku je zapeljal s proge. Naslednji dan se je Kunc v slalomu uvrstil na 35. mesto in se ni uspel prebiti v finalno vožnjo.

Tekme svetovnega pokala so se za dekleta nadaljevale v Skandinaviji. 11. marca je naša Katjuša Pušnik osvojila 14. mesto v slalomu v Saelenu na Norveškem in tako dobila novi točki v tej disciplini. Dan prej se v tekmi veleslalomu ni uvrstila. Fantje so tačas tekmovali v evropskem pokalu, kjer je bil Mitja Kunc v tekmi veleslalomu odličan 7.

Na mladinskem svetovnem prvenstvu, ki je bilo od 22. do 25. marca v Zinalu v Švici, je Mitja Kunc znova dokazal, da je velik up jugoslovanskega smučanja. Osvojil je dve bronasti odličji za 3. mesta v veleslalomu in kombinaciji. Poleg tega je bil sedmi v smuku in deseti v slalomu, le v super VSL, v disciplini, kjer si je obetaval visoko uvrstitev, se žal ni uspel uvrstiti.

V Areju na Švedskem je bil 18. marca sklepi slalom deklet za svetovni pokal, kjer so najboljšim smučarkam podelili male kristalne globuse. Na zadnjem slalomu se je izkazala tudi Katjuša Pušnik, ki si je prismočala 20. mesto. Bil je to eden njenih boljših nastopov v letošnji sezoni, v kateri Pušnikova ni dosegla pričakovanih rezultatov. V končnem seštevku točk se je v slalomu uvrstila na 19. mesto. V tekmah veleslalomu si je prismočala še dodatnih 27 točk in se tako v končnem seštevku svetovnega pokala uvrstila na 33. mesto.

PLAVANJE

Na Ravnah imamo znova mlad rod plavalcev in plavalk, ki že krepko segajo po najvišjih uvrstitvah tudi na državnih prvenstvih. Med vsemi prednjači 12-letna Eva Breznikar, ki je postala že prava »zbirateljica« medaj, toda nase opozarjajo z dobrimi uvrstitvami tudi ostali. Samo v marcu so fužinarjevi plavalci osvojili na zimskih prvenstvih številna odličja, Breznikarjeva pa je znova poskrbela za rekorde.

Na mladinskem državnem prvenstvu v Splitu v začetku marca je Eva Breznikar osvojila tri srebrne kolajne, za druga mesta na 100 m prsno ter 200 in 400 m mešano. Pri tem je postavila tudi dva nova državna rekorda za kadetnje: na 200 m mešano – 2 : 24,24 in 400 m mešano – 5 : 01,59 kar pomeni tudi nov slovenski rekord za mladinke. Odlično je v Splitu plaval Matija Medvešek, ki je postal državni prvak v disciplini 100 m prsno, peti pa je bil na 400 m mešano. Aleš Fink je bil 7., Levanjeva pa 8., oba v disciplini 200 m

hrbno. Sočasno pa je v Celju potekalo republiško pionirsko zimsko prvenstvo, kjer sta od plavalcev ravenskega kluba dosegla drugi in tretji mesti Miha Hribernik in Peter Naglič.

Plavalci in plavalke so se znova zbrali v Splitu 17. marca, kjer je bilo državno kadetsko prvenstvo. Od fužinarjevih tekmovalcev je največ dosegla Saša Kovač, in to tri druga in eno tretje mesto. Rok Dolinšek si je priplaval eno bronasto odličje, Helena Čej je bila 3., 4. in 6., Sonja Prosenč pa 4. in 6. Eva Breznikar zaradi bolezni na prvenstvu ni nastopila. Sicer pa je največ naslovov državnega prvaka pripadlo Ravenčanu Krešimiru Božikovu, ki plava za kranjski Triglav.

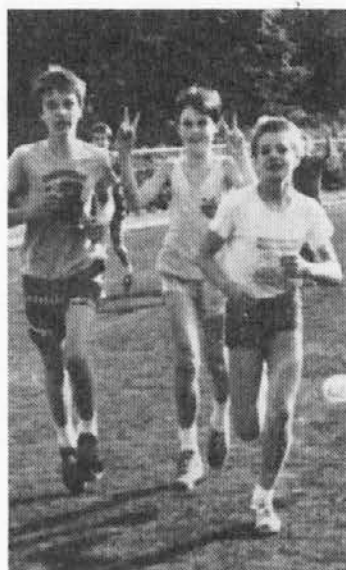
V Celju je bilo od 23.–25. marca člansko zimsko državno prvenstvo v plavanju, na katerem so iz ravenskega kluba nastopili Eva Breznikar, Matija Medvešek in Saša Kovač. Slednja dva sta plavala le prvega dne tekmovanja: Medvešek se je uvrstil v finale na 100 m prsno in bil na koncu 8., Kovačeva pa je osvojila 1. mesto v B finalu, kar je v skupnem pomenilo 9. mesto.

Breznikarjeva je tudi tokrat opozorila nase z izvrstnimi dosežki. Drugo mesto med članicami na 100 m prsno s časom 1 : 14,65 je hkrati pomenilo tudi nov absolutni slovenski rekord. Druga je bila tudi na 200 m prsno s časom 2 : 39,20 kar je bilo le desetinko slabše od njenega rekorda, ki ga je postavila pred mesecem dni v Mariboru. In še 3. mesto je Eva dosegla na 400 m mešano, čas 5 : 01,23 pa je pomenil nov mladinski in kadetski rekord Slovenije ter sočasno kadetski rekord Jugoslavije.

ODBOJKA

Ravenski odbojkarji so si praktično štiri kola pred koncem prvenstva že zagotovili 1. mesto v enotni republiški ligi in od jeseni dalje ponovno nastop v II. zvezni ligi. Ko to pišemo, so odigrali 18. kolo in prvič doživeli poraz v letošnjem prvenstvu. V Ljubljani jih je s 3 : 2 premagal neposredni tekmelec v boju za naslov prvaka moštvo Tovila Olimpije. Kljub temu edinemu neuspehu imajo odbojkarji Fužinarja še ogromno prednost štirih točk in pravi čudež bi bil, če Mlakar in njegovi soigralci v zadnjih štirih nastopih ne bi osvojili niti točke več. Sicer pa so Ravenčani v marcu zabeležili tri zmage, doma proti Braslovčam 3 : 0 in Mislinji 3 : 1 ter na Bledu, kjer so zmagali s 3 : 2. Kasneje so izgubili v Ljubljani, nato pa odigrali še tekme s Stavbarjem MTT in Granitom na Ravnah ter v Topolšici. V zadnjem kolu bodo nastopili v Mežici, to je 21. aprila, ko bo prvenstvo tudi sklenjeno.

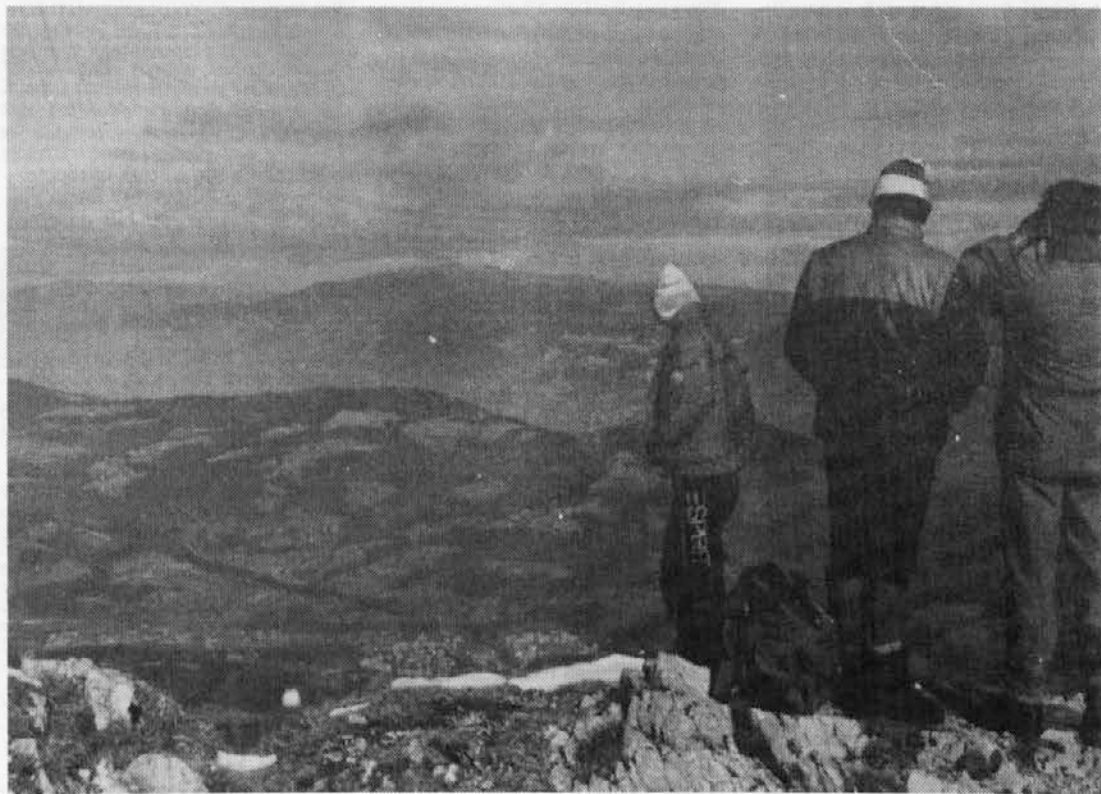
Odbojkarice Fužinarja so v sedmih kolenh drugega dela prvenstva kar štirikrat zmagale in nasploh igrajo precej bolje kot v jesenskem delu prvenstva slovenske lige. Posebno razveseljiva in malce presenetljiva je zmaga igralke trenerja Lodranta v 18. kolu v Novem mestu proti ekipi Pionirja s 3 : 1. Teden dni prej pa so ostale na Ravnah praznih rok tudi odbojkarice Mislinje, dolgo časa vodilna ekipa v ligi. Naše igralke so jih premagale s 3 : 2. Seveda pa je mladost in neizkušnost botrovala marsikateremu porazu ravenskih odbojkaric. Tako so v svoji dvorani izgubile z ekipo Celja, v Mariboru pa z

drugo ekipo Palome Branika, oba krat z 1 : 3. V naslednjih treh kolenh so nastopile doma proti Rogozi in Krimu ter v gosteh v Topolšici. V zadnjem kolu bodo igrale še s Partizanom v Kamnici.

KEGLJANJE

Prvenstvo v enotni republiški ligi za ženske je bilo končano 10. marca. Kegljavke Fužinarja so osvojile tretje, Prevaljčanke pa sedmo mesto, kar nedvomno predstavlja lep uspeh za koroško kegljanje. Ravenčanke so si s porazom doma proti kasnejšim prvakinja Triglavu iz Kranja zapravile celo možnost za še vidnejšo uvrstitev. Žal so izgubile tudi v predzadnjem kolu proti Rudarju v Trbovljah, nato pa v zadnjem kolu na Ravnah zlahka premagale Tekstino iz Ajdovščine. V teh dveh tekmah so se odlikovale: proti Rudarju Ciglarjeva in Lesnikova, proti Tekstini pa Harnoldova in Merkačeva.

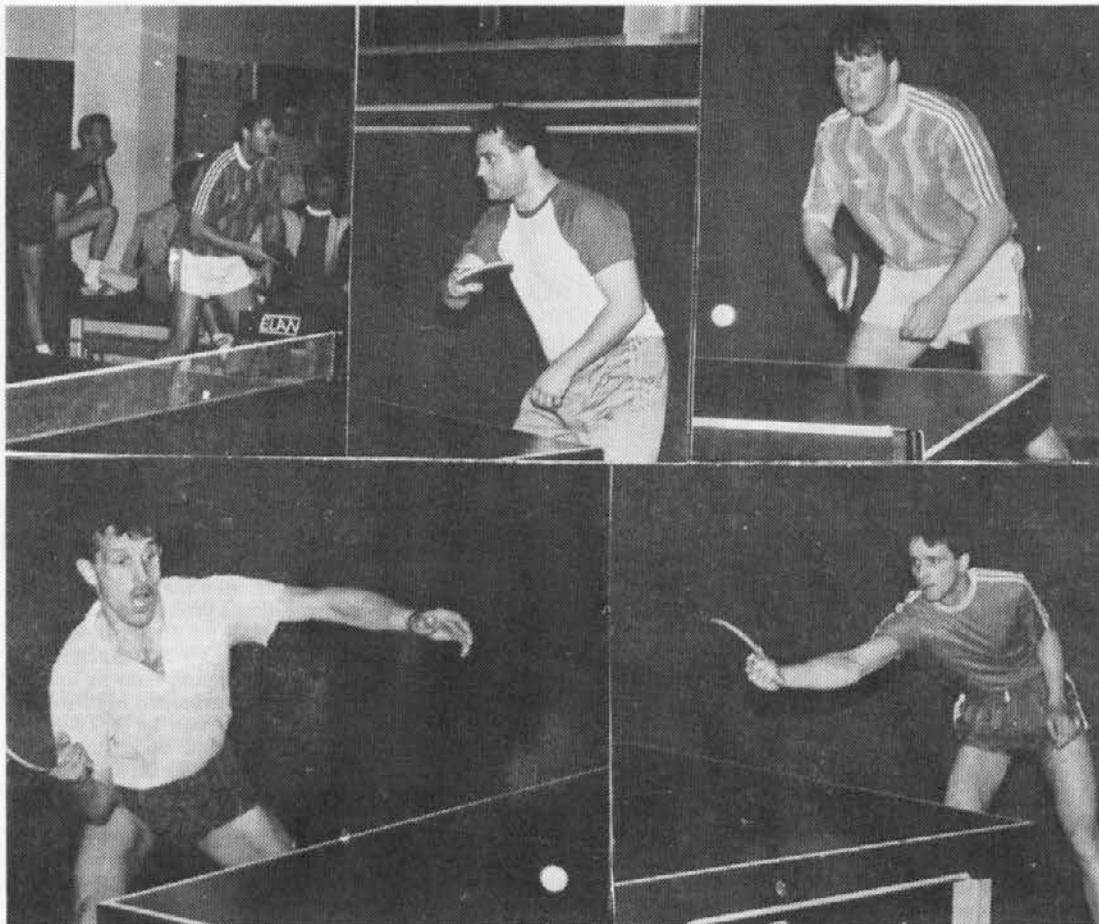
ŽELEZARJI SE MERIJO V ŠPORTU

Potem ko letošnja zima ni dopustila, da bi delavci železarne preizkusili svojo športno srečo na snegu, imajo možnost, da se pomerijo v različnih športih v Domu telesne kulture in na zunanjih igriščih.

V marcu so tekmovali v streljanju, plavanju, namiznem tenisu in kegljanju, za katerega je bilo največ zanimanja, saj se je že pred rokom prijavilo 30 ekip. Kot je povedal rekreator Boris Fabijan, bo aprila še prvenstvo posameznikov v hitropoteznem šahu, nato bodo sledile skupinske športne igre z žogo. Spomladi bodo verjetno tekmovali v košarki in malem nogometu, jeseni v odbojki in rokometu. Poleti se športna dejavnost preseli na Ivarčko, kjer so organizirani odprti turnirji – tudi za tiste, ki niso zaposleni v železarni – za pokal Ivarčko v košarki in odbojki.

Posnetki so s prvenstva železarne v namiznem tenisu – bilo je 21. marca. Pri ženskah, igrali sta le dve, je zmagala Erika Lesnik, pri moških nad 35 let Ivan Matjašec in pri tistih do 35 let Danilo Vovk; oba sta iz SGV. Moških je tekmovalo 20.

M.P.

Kegljavke Korotana so v svojem predzadnjem nastopu na Prevaljah premagale Izolo (najboljši v domači vrsti sta bili Polovškova in Petkova), nato pa ostale brez točk v Krškem. V tem nastopu velja pohvaliti Verboletovo in Sabljarjevo.

Moški ekipi Fužinarja je v drugem delu prvenstva II. republiške lige – vzhod uspel pravi mali podvig, saj niso izgubili niti enega srečanja. Toda kljub zmagam v vseh dvobojih

so se morali zadovoljiti z 2. mestom v ligi. Naslov prvaka in napredovanje v enotno republiško ligo so si zagotovili Žalčani, ki so ostali brez točk le enkrat, Ravenčani pa v dveh nastopih. V zadnjih dveh kolih je ekipa Fužinarja premagala Rudarja v Trbovljah, najboljša pri gostih sta bila Belaj in Mlakar, ter Hmezada iz Žalca doma na Ravnah. V tem derbiju sta se odlikovala Paradiž in Podjsteršek.

25. marca se je po osmih kolih končala medobčinska kegljaška A liga za moške, v kateri je letos nastopalo samo 9 ekip. Prvo mesto so malce presenetljivo, a povsem zaslužno osvojili kegljači Pnevmatike iz Železarne Ravne, ki so prvo sezono nastopali med najboljšimi ekipami. Vrstni red je bil naslednji: 1. Pnevmatika 18839 podrtih kegljev, 2. DU Ravne 18700, 3. Stroji I. 18696, 4. Stroji II. 18671, 5. DS SIS 18656, itd. Med posamezniki so bili najboljši: neregistrirani: 1. Miha Lesnik (Stroji I.), 2. Stanko Prinčič (DU Ravne), 3. Drago Bahč (Rudnik Mežica), registrirani: 1. Rajko Podjsteršek (SGV), 2. Ivan Borovnik (Stroji II.), 3. Ferdo Paradiž (Pnevmatika).

STRELJANJE

Potem ko vrsto let ni bilo prav čutiti dejavnosti strelske družine "Knez Pepi" na Ravnah, so si privrženci strelskega športa v občini v marcu letošnjega leta zadali nalogo na novo organizirati dejavnost družine. V svoje vrste so vključili nekaj novih članov, ki so se z veseljem odzvali povabilu. Koliko bodo s svojim delom pripomogli k dvigu

kakovosti strelskega športa v občini Ravne, bo nedvomno pokazal čas. Prva akcija je dobro uspela, namreč ravenska strelska družina je organizirala prvenstvo štajersko-koroške regije v streljanju z zračno puško za zlato puščico '90. Nastopilo je 40 tekmovalcev, prva tri mesta pa so si razdelili Slovenjgradčani. Zmagal je Oto Pok s 377 krogi pred Darkom Šajherjem 376 in Jožetom Kreuhom 364 krogov. Od domačinov sta bila Brane Kajnih 6. in Emil Fekonja 9.

Ivo Mlakar

ŠAH

Na rednih turnirjih za hitropotezno prvenstvo šahovskega kluba Fužinar za leto '90 so bili doseženi naslednji izidi:

5.2.1990 je med 12 igralci zmagal Vrečič z 11 točkami, pred Zavratnikom in Hrovatičem s 6,5 ter Salamunom in Senico s 6 točkami.

19.2. je v sedemnajstčlanski konkurenci slavil Planinšek z 10 točkami, pred Uršičem – 9,5, Zavratnikom – 9, Rotovnikom – 9 in Jožetom Kertom – 8,5.

5.3. je med 17 udeleženci prvo mesto osvojil Vrečič, drugi je bil z istim številom točk – 12,5 – Planinšek, Zavratnik na tretjem mestu je zaostal za 1 točko, sledila pa sta Uršič z 11 in Jevšnik z 9 točkami.

18.2. je bil v Črni prvi v seriji občinskih hitropoteznih turnirjev. Po napetih bojih 16 igralcev je zmagal Ristič (Fužinar) z 12 točkami, drugi je bil Šahinovič (Črna) z 11,5, kolikor jih je zbral tudi Vidmar (Mežica) na tretjem mestu. Peterico sta zaključila Vrečič (Fužinar) z 11 in Oderlap (Črna) z 9,5 točke.

V marcu se je končalo tudi klubsko prvenstvo v počasnem tempu za leto 1989. Med 13 igralci je prvo mesto osvojil Vrečič z 9 točkami, drugi je bil Komarica z 8,5 točke, tretje mesto pa je z istim številom točk vendar zaradi slabšega rezultata proti zmagovalcem zasedel Erjavc. Več kot polovico možnih točk so dosegli še Rotovnik z 8 na četrtem, Planinšek s 7,5 na petem in Hrovatič s 7 točkami na šestem mestu.

M.V.

SVETOVNO PRVENSTVO V KARATEJU

Od 10. do 11. marca 1990 je bilo v Limi v Peruju 5. svetovno prvenstvo v tradicionalnem karateju. Med 46 ekipami iz 25 držav je sodelovala tudi reprezentanca Jugoslavije, katere član je trener in vodja ravskega karatejskega kluba Roman Breznik, sicer delavec ETS in dokaj reden sodelavec Informativnega fužinarja. Iz Slovenije se je udeležil svetovnega prvenstva samo še Celjan Marjan Videnšek, ki pa ni sodeloval v ekipnih borbah, kjer je dosegla Jugoslavija največji uspeh, temveč le v katah.

Jugoslovanska reprezentanca je v ekipnih bojih dosegla drugo mesto, prva je bila Kanada, tretja pa Italija. K temu uspehu je veliko pripomogel tudi Roman Breznik, saj je zmagal z vsemi nasprotniki. Njemu in ravskega karatejskega klubu iskreno čestitamo.

R.B.

KADROVSKA GIBANJA od 21. 2. do 20. 3. 1990

20. 3. 1990 je bilo v ŽELEZARNI RAVNE zaposlenih 5733 delavcev, od tega v ARMATURAH 171. Tudi v tem mesecu je bilo največ prenehanj delovnega razmerja zaradi upokojitve delavcev, sklenitev delovnega razmerja pa največ zaradi zaposlitve pripravnikov in prihoda delavcev iz JLA.

Delovno razmerje so sklenili

PE METALURGIJA – KOVAČNICA – Hovnik Marjan, Kompan Robert, kovača – iz JLA.

JEKLOVLEK – Matičko Anton, ključavničar – iz JLA.

PE JEKLOLIVARNA – Krivograd Alojz, livarski modelar – iz JLA.

PE STROJI – Pori Dušan, Gregor Stanislav, strugarja – iz JLA.

PE OBDELAVA – INDUSTRIJSKI NOŽI – Lah Tone, rezkalec – iz JLA.

TEHNIČNI SEKTOR – ENERGIJA – Pšeničnik Iztok, meh. obdelov. strojev, Miklavc Srečo, Bricman Jože, oba ključavničarja – vsi iz JLA.

ETS – Vušnik Ivan, elektrotehnik – iz mirovanja pravic.

SGV – Meh Mitja, ključavničar – iz JLA.

TRANSPORT – Ramšak Andrej, mehanik vozil – iz JLA.

ORGANIZACIJSKO-KADROVSKI SEKTOR – Rebol Andrej, Skralovnik Boris, Čegovnik Marko, Pšeničnik Marija, Ovcar Simona, Krebs Marija, Paradiž Nataša, Veselič Marija, Pogorevčnik Bojana, Gorenšek Maja, Brankovič Branka, Laznik Elizabeta – vsi oblikovalci kovin – pripravniki – iz šole.

Kamnig Zdenka, Ranc Tatjana, Jug Marija – strojni tehniki – pripravniki iz šole; Sedelšak Simon, Koren Petra, Oblak Jožica, Kop Darja, Donko Irena, Čebul Romana, Močnik Danica – metalurški tehniki – pripravniki iz šole; Apšner Irena, ekonomistka, Repnik Andreja, dipl. ekonomistka – obe pripravnici iz šole.

Delovno razmerje je prenehalo

JEKLARNA – Plesnik Marjan, Ikoč Dušan, Pandev Matjaž, obratni tehniki, Koletnik Tomaž, pripravniki – vsi v JLA.

JEKLOLIVARNA – Paradiž Ludvik, delovodja – dosežena pokojninska doba;

Naglič Vinko, delavec pri livnem stroju – na poklicno rehabilitacijo; Slavič Drago, kovinostrugar – sporazumno; Mori Darko, izpraznjevalec – v JLA.

VALJARNA – Majcen Ignac, ogrevalnik ingotov – dosežena pokojninska doba; Pečnik Anton, žerjavovodja – starostno upokojen; Krivec Alojz, vezalec vročih kolobarjev – invalidsko upokojen; Pandel Tomaž, žarilec – v JLA.

KOVAČNICA – Lesjak Ivan, kalilec, Zagornik Anton, rezalec – starostno upokojena; Srebotnik Erhard, kovač – dosežena pokojninska doba.

JEKLOVLEK – Buhvald Bojan, žičar – v JLA; Hribernik Peter, vlačilec – umrl.

STROJI IN DELI – Jernej Jožef, pleškar, Grebenc Stefan, ključavničar, Turkus Branko, vodja obdelovalnice, Oder Ivan, strugar – vsi predčasno starostno upokojeni.

INDUSTRIJSKI NOŽI – Franc Herman, pomožni skladiščnik, Gorenšek Ciril, delovodja brusilnice, Pečnik Ivana, brusilka – predčasno starostno upokojeni.

PNEVMATIČNI STROJI – Šisernik Franc, vodja proizvodnje, Mikeln Valentin, serviser – dosežena pokojninska doba.

VZMETARNA – Franc Drago, strojni ravnalec – dosežena pokojninska doba.

ENERGIJA – Kupnik Maksimilijan, ključavničar – sporazumno; Kobolt Jože, ključavničar – v JLA.

S G V – Burjak Ivan, skoblar – dosežena pokojninska doba; Kos Jože, jermenar – predčasno starostno upokojen; Grobelnik Franc, ključavničar – starostno upokojen; Krušič Vinko, ključavničar, Čevnik Mirko, pleskar – invalidsko upokojen; Laznik Franc, strugar – dana odpoved.

TRANSPORT – Antolič Alojz, voznik tovornjaka – dosežena pokojninska doba.

SEKTOR ZAGOTAVLJANJA KAKOVOSTI – Sirk Erih, strokovni delavec, Čegovnik Jožefa, pomožna konstrukterka – starostno upokojena; Goslenčnik Franc, analitik – v JLA.

KOMERCIALA – Ban Janko, pomožni delavec – invalidsko upokojen.

ORGANIZACIJSKO-KADROVSKI SEKTOR – Miklavc Marija, čistilka – starostno upokojena; Krajnc Alenka, Kac Zvonka, Pešičer Matjaž, Mlajc Branka, Camlek Andreja, vsi strugarji, Pajer Janko, Tomaž Borut, ključavničar, Šuler Andreja, Sušnik Katarina, obe rezkalki – potek pripravništva.

OE Zaposlovanje

ZAHVALE

Ob boleči izgubi dragega moža, očeta in dedja

FRANCA KAVTIČNIKA

se iskreno zahvaljujemo vsem, ki ste nam denarno pomagali v težkih trenutkih in darovali cvetje.

Hvala vsem, ki ste ga v tako velikem številu pospremili na njegovi zadnji poti, bratom in sestram, zdravniškemu osebju internega oddelka slovenjegraške bolnišnice za lajšanje bolečin in g. župniku za opravljeni obred. Hvala vsem sodelavcem ETS, Kalilnice in Jeklolivarne za izkazano pomoč.

Žena Marija, otroci Branko, Marjan, Anica z družinami, sin Darko in drugi sorodniki

Ob boleči in mnogo prerani izgubi dragega moža, očeta, dedka, brata in strica

SIMONA PLEMENA

se iskreno zahvaljujemo zdravstvenemu osebju zdravstvenega doma Ravne, še posebej dr. Ognjanovičevi in dr. Grujevičevi ter patronažnim sestram za nesebično pomoč pri lajšanju bolečin. Prav tako se zahvaljujemo za pomoč sorodnikom in sosedom. Zahvaljujemo se tudi ravnemu pihalnemu orkestru, vsem prijateljem in gospodu župniku za opravljeni obred.

Iskrena hvala vsem, ki ste ga pospremili na njegovi zadnji poti.

Žena Pavla, sin Simon in hčerka Milena z družino

Ob boleči izgubi naše drage mame, babice, prababice in sestre
ANTONIJE VRHOVNIK

se iskreno zahvalimo sorodnikom, sosedom, prijateljem in znancem, ki ste jo v tako velikem številu pospremili na njeni zadnji poti, darovali vence in cvetje in z nami sočustvovali.

Posebna zahvala ZZB in DU Dravograd, guvernerkom Francu Vrešu in Cilki Ošlovnik, črneškim pevcom in g. župniku za opravljeni pogrebni obred.

Žalujoci vsi njeni

Ob boleči izgubi našega

PETRA HRIBERNIKA

se iskreno zahvaljujemo vsem, ki so nam izrekli sožalje, mu darovali cvetje in ga pospremili na njegovi zadnji poti.

Posebej se zahvaljujemo delavcem OE Jeklovlek in Komerciala, godbenikom Pihalnega orkestra ravenskih železarjev in Rudnika Mežica za odigrane žalostinke ter guvernerkom za besede slovesa.

Vsi njegovi

Ob boleči izgubi moža

VINKA POLENIKA

upokojenca obrata ind. nožev se predvsem zahvaljujem Pihalnemu orkestru ravenskih železarjev, ki ga je spremenil na zadnji poti. Iskrena hvala tudi vsem, ki ste na njegov prerani grob položili vence in cvetje ter izrekli sožalje ali kakorkoli drugače pomagali.

Francka Polenik s hčerko Marjo

Ob izgubi dragega moža, očeta, dedka in sina

JOŽETA BRAJNIKA

se zahvaljujemo vsem sorodnikom, sosedom, prijateljem in znancem za darovano cvetje in vso pomoč ter izrečeno sožalje.

Zahvaljujem se pihalnemu orkestru Železarne Ravne za zaigrane žalostinke, guvernerkom za poslovlilne besede, g. kaplanu za obred in vsem, ki ste ga pospremili na njegovi zadnji poti.

Vsi njegovi

Ob odhodu v pokoj se vsem sodelavcem težke kovačnice iskreno zahvaljujem za dragocena darila. Posebej se zahvaljujem vsem iz moje delovne skupine, ki so se udeležili poslovlilnega večera in prispevali k dobremu razpoloženju. Vsem v OE Kovačnica želim veliko medsebojnega razumevanja, osebnih sreč, zdravja in obilo delovnih uspehov.

Erhard Srebotnik

Iskreno se zahvaljujem za čestitke in izročeno darilo pripravi dela Tehničnih služb. Obenem jim želim obilo uspeha pri delu.

Branko Ladinik

Ob odhodu v pokoj se iskreno zahvaljujem Kontroli kakovosti za lepo darilo, ki mi bo v trajen spomin na obdobje, ko sem delala z vami.

Jožefa Čegovnik

Sodelavcem čistilnice v valjarni se iskreno zahvaljujem za lepo spominsko in denarno darilo ob odhodu v pokoj. Delovodju in sodelavcem želim še mnogo uspehov in varnosti pri delu ter medsebojnega razumevanja.

Anton Pečnik

Ob odhodu v pokoj se iskreno zahvaljujem vsem sodelavcem dopreme in odpreme špedicije za pozornost in za dragoceno darilo, ki mi bo v trajen spomin na leta, ko smo bili skupaj.

Hvala za poslovlilne besede Marjanu Žerdonerju. Vsem iz srca želim zdravja ter veliko delovnih uspehov.

Marija Ladinek

PETER HRIBERNIK 1961 – 1990

Nepričakovano se je končalo življenje našega sodelavca in prijatelja, življenje, ki je šele začelo ustvarjati sadove zase in za našo družbeno skupnost. Ugasnilo je prerano, da bi lahko razumeli njegov odhod.

Nenadoma je tvoje delovno mesto vlačilca na vlečni klopi v Jeklovleku ostalo prazno in sodelavci smo ob tvoji sliki in prižgani sveči v žalosti obnemeli.

Vsak dan smo se srečevali pri delu in občudovali smo tvojo vztrajnost, s katero si opravljal vsakodnevno enako, ponavljajoče se delo, ki ga je vedno spremljal tih nasmešek na tvojem obrazu. Nezadovoljstva in slabe volje nikoli nisi pokazal, čeravno je tvoje delo zahtevalo veliko potrpežljivosti in požrtvovalnosti.

Že mlad si občutil nasprotja, ki nastajajo v sodobni potrošniški družbi, vendar si svoje delo žičarja in vlačilca z zadovoljstvom opravljal, svoj prosti čas pa si znal plemeniti s kulturnoumetniško dejavnostjo. Bil si dolgo član Pihalnega orkestra mežiških rudarjev. Igranje v njem ti je bilo v ponos in veselje.

Smrt nas vselej globoko prizade; če se poslavljamo od človeka, ki svojega življenja še ni utegnil izživeti, ki še ni mogel izpolniti svojih življenjskih načrtov, nam je vsem nedopovedljivo hudo. Krute vesti, ki je v tork udarila med nas, da je bolezen iztrgala iz naše srede mlado življenje našega sodelavca Petra, še do danes nismo mogli sprejeti kot resnico. Saj vendar ni mogoče doumeti, da se je končalo življenje fanta, ki je končal metalurško šolo in se komaj pred desetimi leti zaposlil pri nas kot žičar: zdrav, krepak in vesel. Vešč svojega dela, se ni branil tudi drugih delovnih zadovoljitev, ki jih je bilo treba opravljati.

Dragi Peter, prerana smrt ti je onemogočila, da bi nadaljeval delo in uresničil svoje življenjske načrte, nam pa je vzela dobrega sodelavca in prijatelja, ki nam ga nihče ne more nadomestiti. Pogrešali te bomo, saj si v desetih letih dela postal del nas in našega kolektiva.

Hvala ti, Peter, za vse, kar si v življenju storil dobrega za družbeno skupnost, hvala za tvoje delo v železarni.

V imenu sodelavcev Jeklovleka izrekam sorodnikom in vsem žalujocim iskreno sožalje.

Naj ti bo lahka koroška zemlja!

MOJSTRI LEPE BESEDE

Gabriel Garcia Marquez

POLKOVNIKU NIMA KDO PISATI

(zadnje poglavje)

Med kosilom je polkovnik opazil, da žena komaj zadržuje jok. To spoznanje ga je vznemirilo. Poznal je njeno naravo, ki je, sicer čvrsta, še otrdela od štiridesetletnih tegob. Sinova smrt ji ni izvabila niti solze.

Karajoče jo je pogledal v oči. Ugrižnila se je v ustnico, z rokavom otrla oči in jedla naprej.

»Brezobziren si,« je rekla.

Polkovnik je molčal.

»Čudaški si, trdoglav in brezobziren,« je ponovila. Prekrižala je nož in vilico na krožniku, a ju iz praznoverja takoj zavrnila. »Vse življenje se mučim, da se zdaj izkaže, kako si zaslužiš manj obzirnosti kakor neki petelin.«

»To se ne da primerjati,« je rekel polkovnik.

»To je eno in isto,« je odvrnila žena.

»Kako da ne razumeš, da umiram, da moje težave niso bolezen, ampak crkavanje.«

Polkovnik ni odgovoril, dokler ni končal obeda.

»Če mi zdravnik zagotovi, da bo prodaja petelina ozdravila tvojo astmo, ga takoj prodam,« je rekel. »Drugače ne.«

Popoldne je odnesel petelina na borišče. Pri povratku je videl, da je žena na robu novega napada. Hodila je po predverju z razpuščenimi lasmi in razkriženimi rokami ter hlastala po zraku s hropečimi pljuči. Ostala je tam, tudi ko se je znočilo. Potem je legla, ne da bi spregovorila z možem.

Mrmrala je molitve tudi še po policijski uri. Takrat je polkovnik hotel ugasniti svetilko. Ona se je uprla:

»Nočem umreti v temi,« je rekla.

Polkovnik je pustil svetilko na tleh. Začela ga je zapuščati moč. Prišlo mu je, da bi pozabil vse in da bi na dušek prespal štirinštirideset dni in da bi se zbudil 20. maja ob treh popoldne, in to v borišču v trenutku, ko bodo spustili petelina. Toda vedel je, da ne more uiti ženini nespečnosti.

»Vedno ista zgodba,« je začela,

»Crkujeva od lakote, da so drugi lahko siti. In tako gre to že štirideset let.«

Polkovnik je molčal, dokler ni žena čez čas prenehala in ga vprašala, ali bedi. Ko je pritrdil, je še naprej klepetala, enolično, neprestano, neusmiljeno.

»Vsi bodo zaslužili s petelinom razen naju. Samo midva nimava niti prebite pare za stave.«

»Petelinov lastnik ima pravico do dvajsetih odstotkov.«

»Kakor da nisi imel pravice do zaposlitve, ko so te poslali pljuvat kri na volitve,« je odgovorila žena. »Kakor da nisi imel pravice do veteranske pokojnine, ker si skoraj pustil kosti v državljanski vojni. Zdaj vsi živijo kot gospodje, ti pa crkuješ od lakote, čisto sam.«

»Nisem sam,« je rekel polkovnik.

Hotel je nekaj pojasniti, vendar ga je premagal spanec. Ona je še naprej polglasno čenčala, vse dokler ni opazila, da mož spi. Zlezla je iz mreže proti komarjem in začela hoditi v temi dnevne sobe. Niti tam ni nehala govoriti. Polkovnik jo je poklical ob svitu.

Pojavila se je pri vratih kot prikazen, osvetljena od zgoraj s skoraj ugaslim plamenčkom svetilke. Ugasnila jo je in zlezla pod mrežo; govorila je še naprej.

»Nekaj morava podvzeti,« jo je prekinil polkovnik.

»Edino, kar lahko storiva, je, da prodava petelina,« je rekla žena.

»Lahko prodava tudi uro.«

»Nihče je ne bo kupil.«

»Jutri bom od Alvara poskusil dobiti tistih štirideset pesov.«

»Ne bo ti jih dal.«

»Potem bova prodala sliko.«

Ko se je žena spet oglasila, se je znova pojavila zunaj mreže. Polkovnik je začutil, da je njen dah prepojen z zdravilnimi zelišči.

»Ne bodo je kupili,« je rekla.

»Bomo videli,« je rekel polkovnik spokojno, brez senčice nemira v glasu. »Ždaj spi. Če jutri ne bova mogla ničesar prodati, bova že našla kakšno rešitev.«

Poskusil je obdržati odprte oči, toda premagal ga je spanec. Do dna je utonil v snov brez prostora in časa, kjer so imele ženine besede drugačen pomen. Toda malo kasneje ga je nekdo stresel za ramo:

»Odgovori mi!«

Polkovnik se ni zavedal, ali je slišal te besede pred spanjem ali po njem. Svitalo se je. Okno se je zarisalo na zeleni nedeljski svetlobi. Zazdelo se mu je, da ga daje vročina. Oči so ga pekle in stalo ga je veliko napora, da se je ovedel.

»Kaj bova storila, če ne bova mogla ničesar prodati?« je ponovila žena.

»Takrat bo že 20. maj,« je rekel polkovnik, popolnoma buđen. »Dvajset odstotkov izplačajo istega dne.«

»Če bo petelin zmagal,« je rekla žena. »Kaj pa, če izgubi? Nisi upošteval, da lahko tudi izgubi.«

»Ta petelin ne more izgubiti.«

»Toda vzemiva, da izgubi.«

»Ostane še petinštirideset dni, da bi začela razmišljati o tem,« je rekel polkovnik.

Ženo je prevzel obup.

»Kaj pa bova do takrat jedla?« je vprašala in zgrabila polkovnika za obrobo pri majici ter ga stresla.

»Povej mi, kaj bova jedla!«

Moralo je miniti petinšedemdeset let, petinšedemdeset let, minuto za minuto, da je polkovnik dočkal ta trenutek. Počutil se je vzvišenega in neomajnega, ko je odgovoril:

»Govno.«

ANEKDOTE

Shaw o staranju

Prijatelj zdravnik je nekoč Shawa vprašal, kaj misli o staranju.

»Nič posebnega, gre samo za spremembo barve,« je dejal veliki Irec.

»Za kakšno spremembo barve?«

»Ko sem bil mlad, sem imel belo kožo in rdeče lase, zdaj, ko sem star, pa imam rdečo kožo in bele lase.«

Kje je zaplet

Novinar je obiskal Shawa in ga prosil, naj mu na kratko pove vsebi nove drame, ki jo je pravkar pisal.

»Naj bo,« je dejal Shaw,« pišite:

Prvo dejanje:

Junak: »Ali me ljubiš?«

Junakinja: »Ljubim te.«

Drugo dejanje:

Junak: »Ali me ljubiš?«

Junakinja: »Ljubim te.«

Tretje dejanje:

Junak: »Ali me ljubiš?«

Junakinja: »Ljubim te.«

»Ne razumem,« se je začudil novinar, »kje pa je zaplet?«

»Zaplet je v tem,« je odgovoril Shaw, »da je junakinja ista, junak pa v vsakem dejanju drug.«

Z novinarji je najbolje ravnati kot s prijatelji, če ti ravno ne hodijo po glavi.

R. Stout

AVTOR JE MOČNEJŠI

Pisatelj Ferenc Molnárja so prosili, naj napiše kritiko o premieri prve komedije nekega mladega pisca.

»Ne sprejemam,« je odvrnil Molnár. »Igra je slaba, avtor je dvakrat močnejši od mene in kakor se vidi iz njegove komedije, ne pozna šale.«

Izdaja delavski svet Železarne Ravne kot mesečnik v nakladi 6800 izvodov. Ureja uredniški odbor: Milan Božinovski, Alojz Janežič, Silvo Jaš, Marjan Kolar, Brane Žerdoner. Uredništvo: glavni in odgovorni urednik Marjan Kolar, novinarki Helena Merkač in Mojca Potočnik, tajnica Jelka Jamšek. Tel.: 21-131 int. 6304 in 6753

Tisk: Grafika Prevalje

Glasilo je po 7. točki 1. odst. člena zakona o obdavčenju proizvodov in storitev v prometu (Uradni list SFRJ, št. 33/72), in mnenju sekretariata za informacije SRS št. 421-1/72 prosto plačila prometnega davka.

